

SOCIAL
FORSKNINGS
INSTITUTTET

BOLIG, MOBILITET OG MARGINALISERING PÅ ARBEJDSMARKEDET

REDIGERET AF NIELS HENNING BJØRN

04:11

BOLIG, MOBILITET OG MARGINALISERING PÅ ARBEJDSMARKEDET

REDIGERET AF NIELS HENNING BJØRN

KØBENHAVN 2004
SOCIALFORSKNINGSINSTITUTTET
04:11

FORORD

Denne antologi handler om sammenhængen mellem boligmarkedet og arbejdsmarkedet og er udgivet i Center for Bypolitik, Byudvikling og Velfærd, der er et center uden mure med deltagelse af By-og-Byg, Institut for Samfundsvidenskab og Erhvervsøkonomi ved RUC, Geografisk Institut ved Københavns Universitet og Socialforskningsinstituttet. Rapporten viser nogle aspekter af forskningen inden for betydningen af lokalområder og boligvalg, der har en sammenhæng med tilknytningen til arbejdsmarkedet og mobiliteten på arbejdsmarkedet.

Baggrunden for denne rapport er et ønske om at bidrage til diskussionen af, hvordan boligformer og boligmarkedet påvirker arbejdsmarkedets funktion. Hensigten med forskningen er, at det bliver muligt at indrette boligforholdene, så de i højere grad er rettet mod en bedre beskæftigelse.

Kapitlerne i rapporten er skrevet hver for sig, hvorfor der er forskelle i valget af forklarende faktorer og metoder.

Rapporten er læst og kommenteret af cand.scient.oecon. ph.d. Jakob Roland Munch, der takkes for værdifulde kommentarer. Kapitlerne er forfattet af Jeanet Bentzen, Niels Henning Bjørn, Mette Deding, Trine Filges, Lars Pico Geerdsen, Sune Mehlsen og Cecilie Dohmann Weatherall.

København, juni 2004

Jørgen Søndergaard

RESUME

Hvorfor flytter de ledige ikke i højere grad til områder, hvor de lettere kan få et job?

Ledigheden i Danmark er geografisk skævt fordelt og har været det i mange år, både da ledigheden var høj i begyndelsen af 1990'erne og omkring 2000, hvor ledigheden var blevet mere end halveret (i forhold til 1993). Det er tilmed i de samme geografiske områder, at ledigheden er forholdsvis høj. Bornholm, Storstrøms og Nordjyllands amter har fortsat en høj ledighed, mens den er og har været lav i Ringkøbing og Frederiksborg amter.

Spørgsmålet i overskriften er et blandt flere, som denne antologi belyser. I to af kapitlerne analyserer vi dels indstillingen til at være geografisk mobil og dels den faktiske mobilitet i arbejdsstyrken og blandt de ledige. Desuden er naboskabets betydning for marginaliseringen i fokus i de to øvrige kapitler.

Tre ud af fire ønsker ikke at flytte
Næsten 75 pct. af de ledige kvinder i Sønderjyllands amt i 2001 ønsker ikke at flytte, uanset om de har udsigt til job og evt. pasning af børn og job til ægtefælle. De mest positive over for at flytte, hvis det kunne forbedre deres jobmuligheder, er unge med en faglært eller især en videregående uddannelse, og desuden viser analysen, at lejere er mere villige til at flytte end ejere.

Indstillingen til at flytte belyses ved brug af interview blandt ca. 560 ledige kvinder i Sønderjylland i foråret 2001. Resultaterne synes at svare til tidligere undersøgelser blandt ledige, om end der kan være forskelle mellem svarene fra mænd og kvinder.

Den faktiske flyttemobilitet blandt personer i arbejdsstyrken er kun på knap 3 pct. hvert år, mens den er på knap 4 pct. for de ledige, når den måles som andelen, der flytter fra et amt til et andet. Korte flytninger inden for en kommune eller amt vil ofte have andre formål end jobmæssige, og reelt set er de 3-4 pct. formodentlig i overkant, idet mange bl.a. i hovedstadsområdet vil flytte over amtsgrænsen for at få en anden bolig, uden at det har forbindelse med deres job.

Det interessante er, at de ledige i højere grad flytter til amter med en lav ledighed, end det er tilfældet for den samlede arbejdsstyrke. Arbejdsstyrken flytter mod Østdanmark og Vejle amt uanset beskæftigelsesmulighederne. Det klareste eksempel er Ringkøbing amt, hvorfra der er en generel nettofraflytning af personer i arbejdsstyrken, mens der er en nettotilflytning af ledige, der formodentlig er tiltrukket af job og lav ledighed. Men der er dog stadig tale om en meget ringe mobilitet.

Unge veluddannede er meget mobile

Analysen af de individuelle faktorerers betydning for at flytte blandt de ledige viser, at hvis de ledige flytter, er det især, fordi de har fået arbejde i et andet amt. Samtidig er det fortsat de unge med enten en studentereksamen eller en lang videregående uddannelse, der flytter. Det kunne tyde på, at de unge, som flytter, enten søger nye græsange eller har afsluttet deres uddannelse for ikke så mange år siden.

De unge med en videregående uddannelse har også det største økonomiske udbytte set over et livsforløb af at flytte til et område, hvor de kan få et job, mens de ældre ufaglærte har det mindste økonomiske afkast. Samtidig er de unge måske mere indstillet på at etablere nye sociale netværk end personer, der har levet i det samme område i en længere årrække. Samlet set ændrer det ikke billedet af en arbejdsstyrke og en gruppe af ledige, der ikke er så mobile, at det fører til en udjævning af den regionale ledighed.

Mens ledige lejere er mere indstillet på at flytte end ejere – og i nogle år tilsyneladende også gør det – så kommer boligejere hurtigere ud af ledighed end lejere. Især boligejere med nogle renteudgifter synes at forlade ledigheden relativt hurtigt. Størrelsen af renteudgifterne synes dog især at spille en rolle for mandlige ledige, mens den er mindre for kvindelige ejere.

Naboskabets betydning for marginaliseringen

Det er ofte blevet diskuteret, om normen i et lokalområde kan påvirke indbyggernes adfærd. I rapporten undersøger vi, om der er en sammenhæng mellem befolkningssammensætningen i et sogn og indbyggernes søgen efter job, og om de finder et job. Fokus er på områder, hvor der er mange uden for arbejdsstyrken, hvilket er beregnet ud fra andelen af indvandrere og førtidspensionister i sognet, der er den mindste geografiske enhed i data. Indbyggerne kunne få det indtryk, at normen er, at man ikke behøver at arbejde, fordi så mange er uden tilknytning til arbejdsmarkedet. Det kunne føre til, at de ledige i lokalområdet ikke søger arbejde og ikke finder arbejde i samme tempo som ledige, der bor i områder, hvor næsten alle er på arbejdsmarkedet og i beskæftigelse.

Resultatet er, at indbyggernes søgning efter et job i nogle tilfælde varierer med andelen af indvandrere. Der er flere marginaliserede i områder med mange indvandrere, mens det ikke er tilfældet i områder med mange førtidspensionister. De marginaliserede er karakteriseret ved, at de på den ene side gerne vil have et job, men på den anden side ikke søger det. I områder med mange indvandrere vil der typisk være relativt mange på offentlige overførselsindkomster. I områder med mange førtidspensionister er der til gengæld flere ledige og flere uden for arbejdsstyrken.

I en anden analyse i rapporten kan der ikke måles en effekt på længden af de faktiske ledighedsperioder for ledige, der har boet i sogne med mange førtidspensionister eller mange lejere. Der er heller ikke tegn på, at der er en effekt af, at mange ledige bor i samme lokalområde, idet der ikke kan spores signifikante forskelle mellem længden af ledighedsperioderne for den samme type af personer i forskellige områder af hovedstadsområdet, hvor det er forholdsvis let at pendle mellem forskellige lokalområder.

Forskellen i de to resultater kan skyldes både forskelle i data og valget af indikatorer for nærmiljø, eller det kan være forskellene i oplysningerne. Her er omfanget af marginalisering målt på holdninger hos de ledige, mens længden af ledighedsperioder er målt og må ses som resultatet af deres faktiske handlinger og hændelser i deres lokalområde.

INDHOLD

	FORORD	2
	RESUME	4
1	SAMMENFATNING AF BOLIG, MOBILITET OG MARGINALISERING PÅ ARBEJDSMARKEDET AF NIELS HENNING BJØRN	10
2	NÆRMILJØ OG PERSONERS EGEN OPFATTELSE AF ARBEJDSMARKEDS- TILKNYTNING AF JEANET BENTZEN OG LARS PICO GEERDSEN	22
3	NÆRMILJØ, EJERFORM OG LÆNGDEN AF LEDIGHED AF LARS PICO GEERDSEN OG SUNE MEHLSSEN	40

4 RINGE VILJE TIL AT VÆRE MOBIL 64
AF NIELS HENNING BJØRN OG CECILIE
DOHLMANN WEATHERALL

5 ARBEJDSLØS OG GEOGRAFISK 86
MOBIL?
AF METTE DEDING OG TRINE FILGES

SOCIALFORSKNINGSINSTITUTTETS 116
UDGIVELSER SIDEN 1.1.2002

SAMMENFATNING AF BOLIG, MOBILITET OG MARGINALI- SERING PÅ ARBEJDSMARKEDET

NIELS HENNING BJØRN

1. Om bolig og arbejdsmarked

Denne rapport indeholder fire kapitler, hvor sammenhængen mellem bolig og arbejdsmarked er central. Emnerne er dels betydningen af den såkaldte naboeffekt for tilknytningen til arbejdsmarkedet, dels sammenhængen mellem boligform, mobilitet og tilknytningen til arbejdsmarkedet. Naboeffekten måles i denne forbindelse som betydningen af befolkningssammensætningen og dermed normerne i lokalområdet for indbyggernes forhold til arbejdsmarkedet. Sammenhængen mellem boligform, mobilitet og arbejdsmarkedet handler især om betydningen af boligernes ejerform for mobiliteten på arbejdsmarkedet og mulighederne for at få job for ledige. De to emner analyseres på forskellig vis i kapitel 2-5.

1.1. Nærmiljøets betydning for tilknytningen til arbejdsmarkedet

I litteraturen er det blevet diskuteret, om normen i et lokalområde kan påvirke indbyggernes adfærd. I rapporten undersøger vi, både om indbyggerne søger efter job, og om de finder et job. Fokus er på områder, hvor der er mange uden for arbejdsstyrken, hvilket betyder, at der er mange, som ikke skal af sted på arbejde. Indbyggerne kan få det indtryk, at normen er, at man ikke behøver at arbejde, fordi så mange er uden tilknytning til arbejdsmarkedet, hvilket kunne

føre til, at de ledige i lokalområdet ikke søger arbejde og ikke finder arbejde i samme tempo som ledige, der bor i områder, hvor næsten alle er på arbejdsmarkedet og i beskæftigelse.

Resultatet er, at indbyggernes søgning efter et job i nogle tilfælde varierer med andelen af indvandrere. Der er flere marginaliserede i områder med mange indvandrere, mens det ikke er tilfældet i områder med mange førtidspensionister. De marginaliserede er karakteriseret ved, at de på den ene side gerne vil have et job, men på den anden side ikke søger det. I områder med mange indvandrere vil der typisk være relativt mange på offentlige overførselsindkomster. I områder med mange førtidspensionister er der til gengæld flere ledige og flere uden for arbejdsstyrken.

I en anden analyse i rapporten kan der på den anden side ikke måles en effekt på længden af de faktiske ledighedsperioder for ledige, der har boet i sogne med mange førtidspensionister eller mange lejere. Der er heller ikke tegn på, at der er en effekt af, at mange ledige bor i samme lokalområde, idet der ikke kan spores signifikante forskelle mellem længden af ledighedsperioderne for den samme type af personer i forskellige områder af hovedstadsområdet, hvor det er forholdsvis let at pendle mellem forskellige lokalområder.

Forskellen i de to resultater kan skyldes både forskelle i data og valget af indikatorer for nærmiljø, eller det kan være forskellene i oplysningerne. Her er omfanget af marginalisering målt på holdninger hos de ledige om deres handlinger, mens længden af ledighedsperioder er målt og må ses som resultatet af deres faktiske handlinger og handlinger i deres lokalområde.

På den ene side synes nærmiljøet således at spille en rolle for marginaliseringen i forhold til arbejdsmarkedet forstået som andelen, der angiver, at de gerne vil have et arbejde. På den anden side synes der ikke at være målbare forskelle på den faktiske ledighed. De undersøgte grupper er ikke ens, og det samme kan siges om de inkluderede variable. En forklaring på resultaterne er, at selvom nogle ledige ikke angiver at søge arbejde, så holder de sig måske orienterede om muligheder for et job. Denne forskel er en mulighed, når faktiske oplysninger sammenholdes med oplysninger fra interview. En anden forskel ligger i de undersøgte personer, hvor der hos Geerdsen og

Mehlsen tages udgangspunkt i de registrerede ledige, så er der i den anden undersøgelse af Bentzen og Geerdsen inddraget hele befolkningen. Nærmiljøet kan have størst betydning for jobsøgningen for de personer, der ikke er registreret som ledige. I denne gruppe indgår også mange indvandrere.

1.2. Geografisk mobilitet, ledighed og boligformen

Valget af boligform kan have betydning både for de økonomiske incitament til at søge arbejde og for den geografiske mobilitet i Danmark. Boligejere har typisk større økonomiske bindinger end lejere, og de kan ikke modtage boligsikring, hvis de bliver arbejdsløse og går ned i indkomst. Derfor har boligejere ofte større økonomiske incitament til at søge efter et job, når de bliver ledige. Til gengæld er de økonomiske omkostninger ved at flytte ofte større for boligejere, end de er for lejere. Det betyder, at boligejere alt andet lige har et mindre incitament til at flytte efter arbejdet end lejere.

Den geografiske mobilitet er undersøgt både i form af indstillingen til at være geografisk mobil blandt en gruppe af ledige kvinder i Sønderjylland og i form af den faktiske mobilitet blandt ledige og i arbejdsstyrken.

Undersøgelsen viser, at kun en lille del af de ledige kvinder er villige til at flytte, og kun en lille del er villige til at anvende mere end en time om dagen på transport til og fra arbejde. Det betyder, at mange ledige kun er interesseret i et job, hvis det ligger inden for en relativt kort afstand fra den nuværende bolig. Boligejere er mindre indstillede på at flytte end lejere, men bortset herfra er der ikke forskel på indstillingen blandt ejere og lejere. De yngre kvinder ønsker at få job hurtigere end de ældre, og de yngre er også mest geografisk mobile. De enlige er mere indstillet på at flytte end de samlevende eller gifte, mens der ikke synes at være forskel på indstillingen mellem kvinder med børn og uden børn uanset civilstand. De yngre, enlige og veluddannede i lejebolig er således dem, der er mest indstillede på at være geografisk mobile.

Den faktiske mobilitet svarer i store træk til indstillingen til at være mobil. Det betyder, at kun en lille del af de ledige, helt præcist 4

pct., flytter over længere afstande målt ved, at de flytter til et andet amt. Det samme gælder for arbejdsstyrken generelt, hvor kun ca. 3 pct. flytter. Både blandt de ledige og for arbejdsstyrken som helhed er det især de unge, der flytter, og beskæftigelse er næppe den eneste årsag til at flytte, idet beskæftigelsen for de mobilt ledige kun er lidt højere end for de immobile. Generelt flytter de ledige i højere grad til områder med lav ledighed, mens arbejdsstyrken som helhed generelt flytter mod hovedstaden eller Sjælland.

Analyseres der på de individuelle forhold, er der en markant højere sandsynlighed for, at ledige, der har fået job i et andet amt, også er flyttet. Ligeledes er ledige med en studentereksamen eller en lang videregående uddannelse mere mobile en ufaglærte. Der er ingen målbar forskel mellem mænd og kvinder eller mellem ejere og lejere, men personer med partnere og/eller børn er mindre mobile end enlige uden børn.

Forskellene mellem de ledige kvinders indstilling til at være mobile og den faktiske adfærd begrænser sig således til spørgsmålet om personer med børn, hvor indstillingen til at være mobil er mere positiv, end hvad det fremgår af den faktiske adfærd. Derimod er der ingen målbar forskel mellem ledige lejere og ejeres faktiske mobilitet, hvor indstillingen til at være mobil er mere positiv blandt lejere. I begge tilfælde kan forskellene skyldes, at de ledige ændrer holdning, når de står over for valget mellem at flytte eller ej. Det er en af forskellene mellem oplysninger fra interview og oplysninger fra registre, hvor de faktiske handlinger viser resultatet af alle de samvejede forhold, uanset hvad de forudgående holdninger har været.

Forskellen mellem boligejere og lejere er analyseret i flere undersøgelser ved at inddrage en variabel for boligform, men i en enkelt undersøgelse af betydningen af boligform er denne variabel erstattet med en analyse af betydningen af renteudgifterne for ledighedens længde. Her finder vi, at mandlige ejere med middelhøje renteudgifter er hurtigere til at finde et job end både lejere og ejere uden renteudgifter og ejere med høje renteudgifter. Kvindelige boligejere er generelt ikke hurtigere end lejere til at finde job. Dette viser, at det er givtigt at kunne anvende variable, der kan beskrive, hvad der har betydning for den økonomiske tilskyndelse til at finde et arbejde.

Overordnet set betyder det, at boligmarkedet ikke alene er skyld i problemerne på arbejdsmarkedet. Ejere af boliger søger også til andre geografiske områder, men til gengæld tyder en analyse på, at problemer med at skaffe en lejebolig også kan nedsætte mobiliteten.

2. Fire kapitler om arbejdsmarked, bolig og marginalisering

Antologien består af fire kapitler, der på forskellige måder belyser sammenhængen mellem bolig, boligområde, geografisk mobilitet og tilknytningen til arbejdsmarkedet. De første to kapitler af Lars Pico Geerdsen og Jeanet Bentzen hhv. Sune Mehlsen og Lars Pico Geerdsen belyser sammenhængen mellem nærmiljøet og tilknytningen til arbejdsmarkedet. De to sidste kapitler af Niels Henning Bjørn og Cecilie Dohlmann Weatherall samt Mette Deding og Trine Filges belyser indstillingen til og den faktiske mobilitet på arbejdsmarkedet.

2.1. Nærmiljø og personers egen opfattelse af arbejdsmarkedstilknytning

Lars Pico Geerdsen og Jeanet Bentzen ser på sammenhængen mellem nærmiljøet og beboernes opfattelse af deres egen situation, hvor de udnytter svarene i arbejdskraftundersøgelsen (AKU) sammen med oplysninger fra administrative registre. Spørgsmålet er, om og eventuelt i hvilken grad vores handlinger og opfattelser af det normale påvirkes af, hvem vi bor i kvarter sammen med. Udgangspunktet er teorien for den såkaldte "naboeffekt", hvor det antages, at man påvirkes af naboer og andre i kvarteret, hvor man bor. I denne sammenhæng betyder det, at ledige, der bor i et kvarter med mange ledige, kan få den opfattelse, at ledighed er en normal tilstand, mens det aldrig bliver en normal tilstand for en ledig, der bor i et kvarter befolket af beskæftigede. Denne fortolkning antyder en kausal sammenhæng, men hvis årsagen til fælles normer om bl.a. ledighed i stedet er, at mange er flyttet til kvarteret, fordi der i forvejen bor mennesker med samme livsopfattelse, eller det skyldes de kommunale muligheder for at anvise ledige boliger i henhold til lejeloven, da er der udelukkende tale om et bevidst normfællesskab eller mekanisk sammentræf.

Opdelingen af personerne sker ud fra svarene i arbejdskraftundersøgelsen, der er den største regelmæssige survey på arbejdsmarkedet. Ud fra svarene inddeles alle de spurgte i fire grupper:

- beskæftigede
- ledige
- uden for arbejdsstyrken
- marginalt tilknyttede, der gerne vil have et job, men som ikke søger

Nærmiljøet for en person vil afhænge af, hvor personen befinder sig, og i denne undersøgelse er der taget udgangspunkt i den mindste geografiske enhed, som er sogne. Nærmiljøet er her karakteriseret ud fra andelen af førtidspensionister og andelen af indvandrere, der begge har en lav tilknytning til arbejdsmarkedet.

Resultatet er, at andelen af førtidspensionister varierer med personernes sandsynlighed for at være ledige eller at stå uden for arbejdsmarkedet. Derimod er der ikke nogen sammenhæng med personernes sandsynlighed for at være marginalt tilknyttet arbejdsmarkedet. Andelen af indvandrere varierer med indvandrernes sandsynlighed for at stå uden for arbejdsmarkedet og med sandsynligheden for at være marginalt knyttet til arbejdsmarkedet for både indvandrere og majoritetsbefolkningen. Det betyder, at indvandrere med beskæftigelse ofte bor i områder med en lavere andel af indvandrere i sognet, og at der i områder med mange indvandrere er mange, der nok er interesseret i et job, men ikke søger det. Det kan enten skyldes det lokale miljø, eller at personer med en marginal tilknytning til arbejdsmarkedet er blevet anvist boliger i det samme område.

2.2. Nærmiljø, ejerform og længden af ledighed

Sune Mehlsen og Lars Pico Geerdsen undersøger sammenhængen mellem længden af ledighed, nærmiljøet for den ledige og boligform. Det betyder, at det er den faktiske ledighed, der undersøges, og ikke indstillingen til ledighed, som det var tilfældet hos Bentzen og Geerdsen. Betydningen af nærmiljøet inddrages som udbredelsen af ledighed, andelen af førtidspensionister eller andelen af lejere blandt befolkningen i et sogn, mens boligform i denne forbindelse skelner

mellem boligejere og boliglejere. Denne analyse ligger derfor i forlængelse af Bentzen og Geerdsen, idet det er en undersøgelse af de faktiske forhold og ikke en undersøgelse af holdninger.

Det undersøges her, om situationen for personerne i området påvirker længden af perioderne med arbejdsløshed for de ledige. Hvis situationen i lokalområdet påvirker normerne for indbyggerne, antages det, at ledighedsperioderne vil være længere for personer, der bor i områder med mange ledige, sammenlignet med tilsvarende personer i områder med få ledige. Førtidspensionister og andelen af lejeboliger antages af have den samme indflydelse.

Boligformen antages at påvirke ledigheden, ved at lejere ofte har lavere boligudgifter end boligejere, og at det vil have meget dramatiske konsekvenser for boligejere, hvis de ikke kan betale de løbende udgifter, mens der for boliglejere kan være mulighed for offentligt tilskud eller lån for en kortere periode. Boligejere med høje renteudgifter antages her at være mere følsomme over for ledighed end boligejere med lave boligudgifter, hvilket formodes at gøre boligejere med høje renteudgifter til meget ihærdige job-søgere.

Analysen viser, at lejere er ledige i længere tid end tilsvarende ejere. Der er en forskel på ejere, hvor ejere uden renteudgifter har et ledighedsforløb svarende til lejere. Derimod har ejere med renteudgifter mellem 15.000 og 30.000 kr. om året væsentligt kortere ledighedsperioder. Sammenhængen gælder dog især for mænd, mens den er svagere for kvinder. Dette viser svagheden ved ikke at kunne inddrage samleverens indkomst i analysen, da personerne ofte handler ud fra husholdningens samlede økonomiske situation og ikke kun det enkelte individs situation.

Nærmiljøet målt som andelen af lejere eller førtidspensionister synes derimod ikke at påvirke længden af ledighed i den forventede retning. Andelen af førtidspensionister synes derimod at have en negativ sammenhæng med længden af ledigheden, hvilket ikke umiddelbart kan forklares. Der er en effekt af den lokale ledighed på ledighedens længde, men dette kan skyldes endogenitet i beregningerne, da der i områder med høj ledighed vil være personer med længerevarende ledighed. Analyseres dette forhold for Hovedstaden, har den lokale ledighed ikke den samme betydning, da der lige uden for sognet er

adgang til et stort arbejdsmarked. I analysen af hovedstadsområdet er der ingen nærmiljøeffekt. Der synes derfor ikke at være en målbar effekt af nærmiljøet.

2.3. Ringe vilje til at være mobil

Niels Henning Bjørn og Cecilie Dohmann Weatherall undersøger indstillingen til at være geografisk og fagligt mobil blandt ledige kvinder i Sønderjylland foråret 2001. Temaet er, om kvinderne er indstillet på at være mobile, og om der er en sammenhæng mellem de forskellige former for mobilitet, så en manglende geografisk mobilitet kompenseres af en større faglig mobilitet, eller at det alternativt er de samme personer, der er både geografisk og fagligt mobile.

Kvinderne i undersøgelsen er fra 16 år til 65 år gamle og har været ledige i mindst 10 uger, og halvdelen har været ledige i mindst et år. De er interviewet via telefon. Analysen af mobilitet bygger på svarene på fire konkrete spørgsmål vedrørende deres holdning til at være mobil.

Det undersøges, om kvinderne er villige til at søge job uden for deres geografiske omegn, hvilket kan betyde, at de enten skal pendle længere til arbejde, eller at de skal flytte til et andet område. Alternativet til at være geografisk mobil kan være faglig mobilitet, så den ledige søger job inden for et andet område eller erhverver sig yderligere kvalifikationer, som kan forbedre jobmulighederne.

Analyserne viser, at de ledige kvinder kun i ringe grad er mobile. Det gælder både geografisk og fagligt. Det er de yngre kvinder med en lang uddannelse, der er mest mobile og ønsker job hurtigst. De har også det største økonomiske incitament til at være mobile.

Boligejere er lige så indstillede på at være mobile som lejere bortset fra, når det gælder om at flytte, hvor ejere er mindre indstillede på at flytte end lejere. Boligen spiller således en begrænset rolle for mobiliteten. De ledige med en partner er også mindre indstillede på at flytte end de enlige, og det gælder, uanset om der er børn i husstanden.

Det økonomiske pres fra arbejdsløshedsforsikringssystemet synes heller ikke at spille en rolle, da indstillingen til at være mobil synes at

være den samme for de ledige kvinder i passivperioden, som den er i aktivperioden, til trods for at den sidste har kortere tid, til arbejdsløshedsforsikringen løber ud.

Generelt er indstillingen til mobilitet ikke særligt positiv, og kun få forhold som en længere uddannelse synes at påvirke den positivt. Ejere er mindre indstillede på at være geografisk mobile i form af flytning, og de synes ikke at være mere indstillede på at være fagligt mobile for at kompensere for den lavere geografiske mobilitet.

2.4. Arbejdsløs og geografisk mobil

Mette Deding og Trine Filges analyserer de lediges geografiske mobilitet i Danmark og sammenligner den med mobiliteten i hele arbejdsstyrken. Baggrunden er, at de regionale forskelle i ledighed i Danmark stort set har været uændrede til trods for, at ledigheden både er steget til et meget højt niveau i starten af 1990'erne og efterfølgende er faldet til under det halve. Samtidig flytter kun en mindre procentdel mellem amter. Dette tyder på, at den geografiske mobilitet er meget begrænset til trods for, at det kan forøge beskæftigelsesmulighederne for de ledige, hvis de flytter fra et område med høj ledighed til et område med lav ledighed.

De ser på omfanget af flytninger mellem amter både for hele arbejdsstyrken og for de ledige målt i antal personer, hvor analysen er på et regionalt niveau. Efterfølgende analyserer de flytninger ud fra et individniveau, hvor det er den enkelte persons motiver, der analyseres.

Knap 3 pct. af arbejdsstyrken flyttede i 2000, og nettovandringerne mellem amterne er mindre, hvor de største forandringer er på en tilvækst på godt 1 pct. i Frederiksborg Amt og en fraflytning på godt 1 pct. fra Fyns Amt. I forhold til dette flyttede godt 4.000 af de ledige svarende til knap 4 pct. af de ledige ultimo 1999. De ledige flytter mere end arbejdsstyrken generelt, og mens arbejdsstyrken generelt flytter østover, dvs. mod hovedstadsområdet og Vestsjælland, så flytter de ledige også til de vestjyske amter med lav ledighed, hvilket afspejler de beskæftigelsesmæssige grunde til at flytte for de ledige. Samtidig understreger det, at personerne i arbejdsstyrken ikke alene flytter af jobmæssige årsager. Familieforhold spiller også en væsentlig rolle.

Analysen på det regionale niveau ser på sammenhængen mellem arbejdsmarkedsforholdene og boligforholdene. Her flytter de ledige i mindre grad til amter med høj ledighed, mens arbejdsstyrken har lavere både til- og fraflytninger for regioner med relativt høj ledighed. Dette kan betyde, at indbyggerne i amter med høj ledighed er mindre villige til at flytte end andre. Boligpriserne har derimod kun ringe betydning for de ledige, mens billedet for arbejdsstyrken er mere uklart. Andelen af lejeboliger i amterne har en negativ effekt på både til- og fraflytninger for de ledige. Det kunne tolkes som problemer med at kunne få en egnet bolig i amter med mange lejeboliger.

De analyserer også mobiliteten på individniveau, hvor det er de enkelte personers grunde til at flytte, der er i fokus. Det er her vigtigt at tage højde for, at flytninger ikke kun sker pga. ønsket om arbejde. Andre forhold som familiære ønsker om at flytte, herunder en partner, der har fået andet arbejde eller søger særlige udfordringer som uddannelse mv., spiller også ind. En simpel sammenligning af beskæftigelsesfrekvensen blandt de ledige mobile og immobile viser, at flere af de mobile er i arbejde året efter flytningen, men andelen af de mobile ledige, der kommer i beskæftigelse, ikke når langt over 50 pct.

Det er de unge, der flytter, både blandt de ledige og generelt i arbejdsstyrken. Knap 60 pct. af dem, der flytter i arbejdsstyrken, er mellem 20 og 29 år, mens det tilsvarende tal for de ledige er 50 pct. Med så mange unge blandt de mobile kan det ikke overraske, at der er flere lejere blandt de mobile end blandt de immobile.

Inddrages en række variable i en estimation af sandsynligheden for at flytte, finder Deding og Filges, at en af de væsentlige grunde til at flytte for en ledig er, at personen har fået et job i et andet amt end bopælsamtet. Dette forøger sandsynligheden markant for en ledig for at flytte i forhold til det gennemsnitlige niveau på 3-4 pct. En anden væsentlig variabel er som forventet alder, hvor unge flytter mere end seniorer. Der er ikke væsentlig forskel mellem mænd og kvinder, men personer, der har en partner og/eller har børn, er mindre mobile end enlige uden børn. Derimod er der ikke de store forskelle mellem lejere og ejere blandt de ledige. Dette er i Rosholm (2000) forklaret med, at ejere ikke umiddelbart er tilbøjelige til at flytte, men da der ikke er mulighed for boligsikring til subsidiering af boligudgiften til at have en ejerbolig, har boligejere på lidt læn-

gere sigt væsentlige grunde til at blive mere mobile. Endelig spiller uddannelse en væsentlig rolle, idet ledige med en lang videregående uddannelse eller en studentereksamen er mere mobile end ufaglærte med grundskoleuddannelse. Dette hænger formentlig sammen med, at jobmulighederne for mange med en lang videregående uddannelse er bedre, hvis de flytter.

De økonomiske argumenter for at flytte synes således at spille en væsentlig rolle for mobiliteten, idet både det at have fået et job i et andet amt og det at have en uddannelse spiller en væsentlig rolle.

Litteratur

Rosholm, M. (2000)

En empirisk undersøgelse af ledighedens varighed og varighedsafhængighed. *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 138, 314-328.

NÆRMILJØ OG PERSONERS EGEN OPFATTELSE AF ARBEJDS- MARKEDSTILKNYTNING

LARS PICO GEERDSEN OG JEANET BENTZEN

1. Indledning

Er der en sammenhæng mellem individers nærmiljø og deres tilknytning til arbejdsmarkedet, eller er det andre steder i samfundet, vi henter vores normer? Dette spørgsmål søger vi at besvare ved at sammenholde oplysninger om individers egen oplevelse af deres arbejdsmarkedstilstand med administrative oplysninger om deres boligområde.

I dette kapitel vil vi definere personers arbejdsmarkedstilknytning ud fra personers egen oplevelse af deres situation på arbejdsmarkedet. Det gør vi, fordi vi tror, at personers egne oplysninger er et vigtigt supplement til de registerbaserede ledighedsoplysninger. Fx kan der være individer, som modtager dagpenge, selvom de reelt ikke ønsker beskæftigelse og følgelig ikke søger jobs. Disse individer vil dog figurere som ledige i den registerbaserede ledighedsstatistik, alene fordi de modtager dagpenge. Dette kapitel skal ses i sammenhæng med kapitel 3, hvor undersøgelsen af sammenhæng mellem bolig og ledighed netop er baseret på registeroplysninger fra a-kasser og kommuner.

Personers nærmiljø kan spille ind på deres arbejdsmarkedstilknytning ad flere kanaler, hvor individer kan påvirkes af andre beboeres opførsel og ideer (Wilson, 1987). Påvirkningen opstår, fordi nærmiljøet repræsenterer det "normale" for de individer, der lever der.

Fx kan en høj andel af ledighed i et nærområde medføre, at ledighed opleves som en normal tilstand. En betingelse for Wilsons teori er, at der eksisterer en transmissionsmekanisme, som overfører sociale normer og adfærd mellem beboerne i socialt belastede kvarterer. Han anvender i sine analyser den gennemsnitlige ledighed og tilknytningen til arbejdsmarkedet som indikatorer for nærmiljøet. Ifølge Friedrichs (1998) kan det beskrives ved følgende to punkter:

1. **Kontakt.** Social kontakt mellem beboerne i et nærområde er en nødvendig betingelse for overførsel af sociale normer og adfærd mellem beboere. En betingelse for sociale kontakter mellem beboerne i et kvarter er, at deres sociale netværk primært ligger i nærområdet, hvilket forudsætter, at den korte fysiske afstand fører til, at personer taler sammen fx gennem foreninger, idræt eller skoler.
2. **Samme sociale status.** En betingelse for, at en given person gradvist overtager andres normer, må være, at han på en eller anden måde identificerer sig med de andre. En forudsætning for, at denne identifikation vil kunne finde sted, er, at individerne har en nogenlunde tilsvarende social status. Et kvarter vil derfor have størst indflydelse på dets beboere, hvis der er en vis homogenitet mellem dets indbyggere.

Effekter af nærmiljø kan også opstå uden en udveksling af adfærd og normer mellem indbyggerne i et nærområde. Det kan ske, hvis omverdenen har en specifik vurdering af områdets beboere. Hvis arbejdsgivere fx har kendskab til et område med sociale problemer, vil de måske undlade at ansætte personer fra det område ud fra den forventning, at individer fra området har dårligere erhvervsevner end andre individer.

Endelig er det også muligt, at individers arbejdsmarkedstilknytning påvirker deres nærmiljø. Det er tilfældet, hvis individer vælger boligområde ud fra forventninger til eller viden om de personer, der bor i området. Fx kan personer med økonomisk mulighed for det vælge at bo i områder med lav grad af sociale og beskæftigelsesmæssige problemer. Tilsvarende kan en kommune have en boliganvisningspraksis, der resulterer i en samling af individer med lav arbejdsmarkedstilknytning eller sociale problemer i afgrænsede områder (Heinzen, 1999).

I dette kapitel undersøger vi, om der er en sammenhæng mellem individers nærmiljø og deres oplevede tilknytning til arbejdsmarkedet. En sammenhæng i data vil understøtte hypotesen om, at mindst én af de sammenhænge, der er beskrevet ovenfor, eksisterer mellem nærmiljø og arbejdsmarkedstilknytning. Vi har dog ikke mulighed for at identificere, hvilke sammenhænge der dominerer.

Ud fra oplysningerne fra de adspurgte opdeler vi dem i fire arbejdsmarkedstilstande: beskæftiget, ledig, marginal tilknytning og uden for arbejdsmarkedet. Personer uden job opdeles ud fra spørgsmålene: 1) om de søger arbejde, og 2) om de ønsker arbejde. Vi har en kategori for individer, der har en "marginal" tilknytning til arbejdsmarkedet. I Danmark har marginal-definitionen normalt været baseret på historisk ledighed (fx individer, der har været mere end 80 pct. ledige de sidste 3 år). I dette kapitel vil vi definere marginal tilknytning som en tilstand, hvor personer ønsker, men ikke søger beskæftigelse. Denne definition er inspireret af Jones og Riddell (1998, 1999).

Vi har benyttet sogne som definition på individers nærområde. Den primære grund til dette valg er, at netop sogne er den mindste geografiske enhed i de anonymiserede data fra Danmarks Statistik, der ligger til grund for undersøgelsen.

Vi har valgt at beskrive boligområderne ud fra andelen af førtidspensionister og andelen af indvandrere i området. Disse to variable er valgt, fordi netop disse to befolkningsgrupper generelt har lav tilknytning til arbejdsmarkedet.¹ En statistisk sammenhæng mellem fx andel indvandrere i et boligområde og personers arbejdsmarkedstilknytning behøver dog ikke skyldes indvandrerne selv, men kan skyldes andre forhold i nærområdet, der samvarierer med andelen af indvandrere.

Analysen er baseret på oplysninger fra Arbejdskraftundersøgelsen (AKU), der er en spørgeskemaundersøgelse om individers holdning til arbejde. Disse oplysninger er sammenkørt med registeroplysninger

---

1. Eftersom både indvandrere og førtidspensionister i gennemsnit har lavere arbejdsmarkedstilknytning end andre individer, er det vigtigt at betinge på disse grupper i estimationen. Derved sikrer vi os, at nærmiljøvariablene i estimationen ikke blot fanger den lavere arbejdsmarkedsdeltagelse blandt hhv. indvandrere og førtidspensionister.

om demografiske forhold samt modtagelse af offentlige ydelser. Personerne opdeles i 4 arbejdsmarkedsgrupper: beskæftiget, ledig, marginal tilknytning og uden for arbejdsmarkedet. Personers arbejdsmarkedstilknytning estimeres ved en multinomial logistisk model.

Vi finder generelt, at der er en statistisk sammenhæng mellem nærmiljø og arbejdsmarkedstilknytning. Jo større andel af førtidspensionister, der er i nærområdet, desto større sandsynlighed er der for at være enten ledig eller stå uden for arbejdsmarkedet. Tilsvarende er der en positiv statistisk sammenhæng mellem andelen af indvandrere i nærområdet og sandsynligheden for at være marginalt tilknyttet. For indvandrere som undergruppe finder vi, at de har en større sandsynlighed for at stå uden for arbejdsmarkedet, hvis de bor i et område med mange indvandrere.

I afsnit 2 nedenfor er der en gennemgang af data samt konstruktion af variable. I afsnit 3 beskrives datasættet, og i afsnit 4 opstilles modellen, og estimationen beskrives. I afsnit 5 beskriver vi estimationsresultaterne, og i afsnit 6 kommer vi med en konklusion.

2. Data og konstruktion af variable

Danmarks Statistik udfører 4 gange om året en spørgeskemaundersøgelse om personers arbejdsmarkedstilknytning, kaldet Arbejdskraftundersøgelsen² (AKU), på foranledning af Eurostat. På baggrund af personers oplysninger om jobsøgning opdeler Danmarks Statistik

-
- AKU har kørt næsten uændret siden 1994, hvor personer er blevet interviewet 4 gange om året. Hvert kvartal har man interviewet 15.600 personer i alderen mellem 15 og 69 år. AKU benyttes til at beskrive befolkningens arbejdsmarkedstilknytning ud fra internationale definitioner fra Eurostat. Surveyens resultater er derfor sammenlignelige med surveys udført i andre EU lande. AKU er baseret på telefoninterview. Hvis personer ikke besvarer telefonopkaldet, får de tilsendt et spørgeskema med posten. Hvis de ikke svarer, tilsendes de én rykker. Surveyen er konstrueret som et rullende panel. Det betyder, at ud af de 15.600 personer er 1/3 udskiftet hvert kvartal, 1/3 geninterviewes det følgende kvartal, og den sidste 1/3 geninterviewes det efterfølgende år. Fx vil 1/3 af stikprøven i 1. kvartal 1998 blive geninterviewet i 2. kvartal 1998 og igen i 2. kvartal i 1999. I tabel 1 beskrives undergrupperne fra 2. kvartal 1995 til 4. kvartal 1999. Noter, at størstedelen af grupperne optræder 3 gange i stikprøven.

Tabel 1

Definition af tre centrale arbejdsmarkedstilstande.

Tilstand	Jobsøgning
Beskæftiget	Har været beskæftiget mindst 1 time i indeværende uge
Ledig	Uden job, men søger job eller har allerede fundet endnu ikke påbegyndt arbejde
Uden for arbejdsmarkedet	Uden job og søger ikke job

Kilde: Eurostat.

de interviewede personer i tre kategorier: “beskæftiget”, “ledig” og “uden for arbejdsmarkedet”, jf. tabel 1.

Disse spørgeskemabaserede definitioner på arbejdsmarkedstilstande bruges i de fleste lande inden for OECD. Dette skyldes blandt andet, at man kun i få lande har detaljerede registre over, hvem der modtager ledighedsydelse som dagpenge og kontanthjælp. Denne opdeling er dog blevet kritiseret i 1990'erne. Jones og Riddell indvender i deres studie fra 1998, at opdelingen af de ikke-beskæftigede på kun 2 grupper kan være for grov og derfor give et mangelfuldt billede af arbejdskraftreserven. Der kan fx være individer, som ikke søger job, men som alligevel gerne vil arbejde. Disse individer bør ifølge Jones og Riddell ikke automatisk regnes som værende uden for arbejdsstyrken.

For at nuancere arbejdsdefinitionerne foreslår Jones og Riddell en yderligere opdeling af Eurostats definitioner ved at anvende oplysninger om personers ønske om beskæftigelse, jf. tabel 2. Den yderligere oplysning medfører, at en andel af de individer, der eller tælles som “uden for arbejdsmarkedet”, nu klassificeres som “marginalt tilknyttet”, fordi de gerne vil arbejde, men af forskellige grunde ikke søger beskæftigelse. Denne nye gruppe af individer er kategoriseret mellem kategorierne “ledig” og “uden for arbejdsmarkedet” med hensyn til adgang til arbejdsmarkedet.

I dette kapitel vil vi følge Jones og Riddells definition. Den danske AKU, som vi benytter, afviger dog på enkelte punkter fra den canadiske AKU, som Jones og Riddell benytter. I Jones og Riddells studier

Tabel 2

Definitioner på de 4 anvendte arbejdsmarkedstilstande i undersøgelsen.

Tilstand	Jobsøgning	Jobønske
Beskæftiget	Har arbejde ¹	
Ledig	Søger job ²	Vil gerne arbejde
Marginal tilknytning	Søger ikke job	Vil gerne arbejde
Uden for arbejdsmarkedet	Søger ikke job	Ønsker ikke at arbejde

1. Mindst 1 time i indeværende uge.

2. Eller har allerede fundet endnu ikke påbegyndt arbejde.

Anm.: Tilstandene "beskæftiget", "ledig" og "uden for arbejdsmarkedet" er baseret på Eurostats definitioner.

betrages personer som marginalt tilknyttet arbejdsmarkedet, hvis de svarer, at de gerne vil i beskæftigelse inden for den uge, hvor de bliver interviewet³. I den danske AKU bliver individerne spurgt, om de:

“kunne ønske sig et job, nu eller senere...”⁴

Det afvigende spørgsmål medfører, at bl.a. studerende med stor sandsynlighed vil ende i “marginalt tilknyttet”-kategorien, eftersom størstedelen ønsker at arbejde, når de har færdiggjort deres studier. For at minimere risikoen for at medtage studerende i analysen har vi sat den nedre aldersgrænse til 30 år. Derved undgår vi ikke helt, at personer, der studerer, kan ende i marginal-gruppen, men vi undgår den store gruppe af unge, som følger et konventionelt uddannelsesforløb.

Ved at sætte aldersgrænsen til 30 år får vi, at andelen af marginaliserede under uddannelse falder fra 54,32 pct. til 37,29 pct., hvilket ses i tabel 3. Endvidere stiger andelen af marginalt tilknyttede individer, der ikke allerede har kontakt til et job, fra 36,83 pct. til 50,30 pct.

Ved at sammenholde oplysninger fra uddannelsesregistre med AKU finder vi, at blandt de over 30-årige er der stadig mange i marginal-

---

3. Det eksakte spørgsmål i den canadiske AKU er: “Did ... want a job last week?”, jf. Survey of Job Opportunities, Form number 6, Statistics Canada.

4. Citat fra spørgsmål nummer 52, Danmarks Statistik (1999).

Tabel 3

De marginaliserede personer procentvist fordelt efter, om de venter på job, ikke venter eller er under uddannelse. Med og uden personer under 30 år.

Andel marginalt tilknyttet	Mellem 16 og 67 år	Mellem 30 og 67 år
Venter på job	4,89	7,18
Venter ikke	36,83	50,30
Under uddannelse	54,32	37,29
Uoplyst	3,95	5,24
I alt, pct.	100	100
I alt, antal	5.438	2.974

gruppen, som er i uddannelse. Vi har valgt ikke at udelukke denne gruppe, fordi uddannelse for de lidt ældre ofte kan være et resultat af en aktiveringsindsats eller omskoling. Det vil sige et uddannelsesforløb, hvor uddannelsen i højere grad er et resultat af mangel på ønsket beskæftigelse end planlagt opkvalificering.

AKU-stikprøven, som anvendes i denne analyse, dækker 2. kvartal 1995 til 4. kvartal 1999. Grunden til denne afgrænsning er, at nogle af de centrale spørgsmål om arbejdsmarkedstilknytning blev ændret med virkning fra den første survey i 1995. Eftersom de ændrede spørgsmål bruges i konstruktionen af arbejdsmarkedstilstand, har det ikke været muligt at konstruere arbejdsmarkedstilstande, der er ens hhv. før og efter 1995.

For at kunne beskrive sammenhængen mellem nærmiljø og arbejdsmarkedstilknytning må vi først definere variable, der giver et godt billede af personers nærmiljø. Først skal vi dog bestemme, hvordan vi vil definere et "nærområde". Den mindste geografiske enhed, som kan identificeres ud fra de oplysninger, vi har adgang til, er sogn.

Til beskrivelsen af individers nærområde har vi konstrueret følgende to sognvariable:

1. Andel førtidspensionister i sogn
2. Andel indvandrere i sogn

Andelen af førtidspensionister i et nærområde kan samvariere med individers arbejdsmarkedstilknytning på flere måder. En høj andel af førtidspensionister i et nærområde kan resultere i en transmission af normer og værdier, der ikke understøtter beskæftigelse (som beskrevet af Friedrichs og Wilson ovenfor). Tilsvarende kan et område med en høj andel af førtidspensionister også opleve en stigmatisering fra arbejdsgivere, der gør det sværere for beboerne i området at finde arbejde.

Sammenhængen mellem nærmiljø og arbejdsmarkedstilknytning kan dog også have en anden kausalitet. En høj andel af førtidspensionister kan være et udtryk for, at kommunen anviser boliger i det område til personer, der ikke har en tæt kontakt til arbejdsmarkedet. I det tilfælde har personerne en lav arbejdsmarkedstilknytning, inden de kommer til nærområdet. Der kan også være forhold ved området, som af andre grunde tiltrækker personer med lav arbejdsmarkedstilknytning. Fx må det forventes, at afstand til beskæftigelse er mindre vigtig end forhold som fx husleje for individer med lav arbejdsmarkedstilknytning. Det kan medføre, at personer eller familier med lav arbejdsmarkedstilknytning samler sig i områder langt fra de større byområder, hvor der er billige boliger.

Andelen af indvandrere⁵ i et nærområde kan også tænkes at samvariere med individers arbejdsmarkedstilknytning af flere grunde. Der kan være tale om territorial stigmatisering, der giver et dårligt ry i forhold til arbejdsmarkedet. Mediedækning af problemer med indvandrere i visse nærområder kan bl.a. tænkes at have denne effekt. Endvidere kan den relativt ringe kontakt til arbejdsmarkedet blandt indvandrere medføre, at individer i indvandrerdominerede nærmiljøer har ringere mulighed for at lære om det danske arbejdsmarked. Denne effekt kan tænkes at eksistere for både indvandrere og danskere i et nærområde. For især indvandrere er effekten af at bo i et område, hvor der bor mange landsmænd (i teorien) dog ikke entydig. Hvis indvandrere i et nærområde har et stærkt lokalt netværk, kan det tænkes, at nyttilkomne hurtigere kommer i beskæftigelse, fordi netværket informerer om de beskæftigelsesmuligheder og den arbejdsmarkedskultur, der er i Danmark (Edin et al., 2003).

---

5. Indvandrere er her defineret som personer, der kommer fra det tidligere Jugoslavien, Tyrkiet, Afrika, Syd- og Mellemerika, Asien på nær Japan samt statsløse eller personer, hvis statsborgerskab er uoplyst.

Ligesom for andelen af førtidspensionister kan det også tænkes, at andelen af indvandrere i et område kan påvirke tilflytningen. Indvandrere kan fx have et ønske om at bo sammen med andre indvandrere fra samme område som dem selv. Tilsvarende er det muligt, at nogle danskere fravælger områder med en høj andel af indvandrere.

3. Beskrivende analyse

En gennemgang af data giver klart det indtryk, at befolkningen ikke er ens fordelt over de fire arbejdsmarkedstilstande. I tabel 4 præsenteres stikprøven fordelt på arbejdsmarkedstilstande. Som forventet er størstedelen af de personer, der betegner sig selv som “uden for arbejdsmarkedet”, over 60 år gamle. Blandt de marginalt tilknyttede dominerer gruppen af 30-50-årige. Deres andele er endda højere end for både kategorierne “beskæftiget” og “ledig”.

For uddannelse finder vi, at personer uden erhvervskompetencegivende uddannelse er klart overrepræsenterede blandt personer uden for arbejdsmarkedet. Tilsvarende er personer med erhvervsfaglig og videregående uddannelse overrepræsenterede blandt de beskæftigede. Dette kan dels være et udslag af øget efterspørgsel efter højt uddannede personer, dels skyldes en kohorte-effekt, hvor ældre individer i højere grad er uden erhvervskompetencegivende uddannelse. Endelig er nogle personer hverken i stand til at fuldføre en uddannelse eller i stand til at finde et job. For de andre demografiske variable er det især interessant, at lejere og indvandrere er overrepræsenterede blandt de marginalt tilknyttede. Især for indvandrerne kan en forklaring være, at de efter lang tids jobsøgning har opgivet at finde beskæftigelse.

I tabel 5 og 6 er stikprøven opdelt efter arbejdsmarkedstilstand og andel henholdsvis indvandrere og førtidspensionister. For indvandrerens vedkommende fremgår det af tabel 5, at over 70 pct. af befolkningen i alle arbejdsmarkedstilstandene bor i områder, hvor der er mindre end 5 pct. indvandrere. Der er en svag indikation af, at beskæftigede personer primært bor i områder med få indvandrere, mens især marginalt tilknyttede individer bor i områder med en højere andel indvandrere.

Også for andelen af førtidspensionister lader der kun til at være meget små forskelle imellem arbejdsgrupperne. Af tabel 6 fremgår det, at

Tabel 4

Personer over 29 år fordelt efter de beskrivende variable, pct.

Beskrivende variabel	Beskæftiget Pct.	Ledig Pct.	Marginalt tilknyttet Pct.	Udenfor Pct.
Alder				
30-39 år	34,94	35,97	50,86	7,67
40-49 år	32,78	30,52	25,94	11,66
50-60 år	26,48	28,49	18,29	26,67
Over 60 år	5,80	5,01	4,91	54,00
I alt, pct.	100,00	100,00	100,00	100,00
Uddannelse				
Ikke erhvervskompetencegivende uddannelse	29,31	41,34	41,13	55,95
Erhvervsfaglig	41,37	34,98	29,14	29,95
Videregående	26,21	14,60	14,32	8,95
Uoplyst	3,12	9,08	15,41	5,15
I alt, pct.	100,00	100,00	100,00	100,00
Procentandele der				
Er kvinde	45,31	56,75	67,76	62,41
Bor i lejerbolig	22,96	44,15	53,51	40,53
Er indvander	1,23	6,59	11,89	2,55
Er enlig	18,79	33,77	30,20	29,59
Har børn	47,34	39,26	55,86	11,48
I alt, antal	1.929.854	111.802	84.854	500.452

Anm.: Tabellen er baseret på AKU-data, som er opregnet til hele populationen over 29 år ud fra opregningsfaktorer konstrueret af Danmarks Statistik.

personer, der står uden for arbejdsmarkedet, i højere grad bor i områder, hvor der er flere førtidspensionister. Dette resultat kan dog alene skyldes, at netop førtidspensionister typisk vil blive rubriceret som værende uden for arbejdsmarkedet.

En deskriptiv gennemgang af data med hensyn til de to nærmiljøvariable giver således ikke et klart indtryk af, at der er sammenhænge mellem nærmiljø og arbejdsmarkedstilknytning. Hvis sådanne sammenhænge eksisterer, kræver det en mere grundig estimation for at afdække dem.

Tabel 5

Stikprøven fordelt på andel indvandrere i det sogn, hvor personen bor.

	Beskæftiget	Ledig	Marginalt tilknyttet	Udenfor
0 pct.	36,42	31,18	28,97	35,13
0-5 pct.	45,82	45,19	43,91	44,15
5-10 pct.	12,34	13,88	15,61	13,64
10-15 pct.	2,96	5,43	6,50	3,67
15-20 pct.	1,32	2,16	2,16	1,65
20-30 pct.	1,01	1,73	2,15	1,34
30-40 pct.	0,08	0,26	0,20	0,22
40-50 pct.	0,06	0,18	0,49	0,20
I alt, pct.	100,00	100,00	100,00	100,00
I alt, antal	1.900.375	109.473	82.559	476.180

Tabel 6

Stikprøven fordelt på andel førtidspensionister i det sogn, hvor personen bor.

	Beskæftiget	Ledig	Marginalt tilknyttet	Udenfor
0 pct.	8,98	7,66	7,07	5,19
0-5 pct.	44,20	41,68	42,24	34,62
5-10 pct.	38,38	40,30	39,27	44,17
10-15 pct.	6,91	8,64	9,65	12,34
15-20 pct.	1,20	1,35	1,51	2,71
20+ pct.	0,33	0,37	0,27	0,96
I alt, pct.	100,00	100,00	100,00	100,00
I alt, antal	1.900.307	109.473	82.559	475.997

4. Estimation og resultater

For at teste, om der eksisterer en korrelation mellem boligområde og arbejdsmarkedstilknøytning, modellerer vi sandsynligheden for at vøre i en af forskellige arbejdsmarkedstilstande: beskæftiget, ledig, marginalt tilknyttet, udenfor. Vi har antaget, at data kan beskrives ved den multinomiale logistiske model af formen

$$P(\text{status } x_i) = \frac{e^{x_i\beta}}{1 + e^{x_i\beta}},$$

som angiver sandsynligheden for en given arbejdsmarkedstilstand betinget af forskellige forklarende variable (X). Vi modellerer fire arbejdsmarkedstilstande: beskæftiget, ledig, marginal tilknyttning og udenfor, som beskrevet i afsnittet ovenfor. Tilstanden beskæftiget er valgt som referencetilstand.

Andelen af indvandrere og førtidspensionister i et sogn vil også påvirke sandsynligheden for, at individerne i estimationen er henholdsvis indvandrere eller førtidspensionister. Det er derfor nødvendigt at betinge på tilstrækkelig fleksibel måde for disse karakteristika i modellen. Vi har indsat dummyvariable for både indvandrere og førtidspensionister. Det er også tænkeligt, at sammenhængen mellem nærmiljø og arbejdsmarkedstilstand er forskellig, alt efter om man er indvandrer, modtager efterløn eller ikke tilhører disse kategorier. Disse forskelle i sammenhængen er der også taget højde for i estimationen.

I tabel 7 er estimationsresultaterne for de demografiske variable præsenteret. Ganske som i den deskriptive analyse (tabel 4) viser det sig, at personer har en stigende sandsynlighed for at stå uden for arbejdsmarkedet, jo højere alderen er. Det er dog interessant, at personer over 60 år også har en højere sandsynlighed end de 50-60-årige for at have en marginal tilknyttning til arbejdsmarkedet. Modellen viser, at uddannelse mindsker sandsynligheden for at vøre ledig, marginal tilknyttet eller uden for arbejdsmarkedet. Ligesom vi fandt i den deskriptive analyse har både lejere og indvandrere en øget sandsynlighed for at have marginal tilknyttning til arbejdsmarkedet. Især for indvandrerne er denne sammenhæng stærk. Det viser sig,

Tabel 7

Demografiske parametre fra den multinominelle logistiske regression af individers fordeling over arbejdsmarkedstilstande. Tilstanden "beskæftiget" er referencekategorien.

Uafhæng. variable	Parametre	Standard fejl	Parametre	Standard fejl	Parametre	Standard fejl
		Ledig		Marginal tilknytning		Udenfor
Erhvervsfaglig udd.	-0,416	0,042	-0,506	0,059	-0,390	0,040
Videregående udd.	-0,890	0,057	-0,896	0,077	-1,082	0,054
Uoplyst udd.	0,205	0,096	0,474	0,116	0,336	0,099
Barn	-0,211	0,046	0,449	0,063	-0,372	0,054
Alder ml. 50 og 60 år	0,058 *	0,046	-0,252	0,074	0,991	0,048
Alder over 60 år	-0,011 *	0,083	0,221 *	0,122	3,581	0,056
Kvinde	0,482	0,037	1,003	0,053	1,034	0,036
Førtidspensionist	-0,120 *	0,311	1,775	0,205	4,063	0,140
Enlig	0,768	0,043	0,645	0,058	0,154	0,044
Indvandrer	1,352	0,149	1,675	0,166	1,434	0,158
Konstant	-3,000	0,059	-3,845	0,084	-3,476	0,063

Anm.: * angiver de parametre, der er insignifikante på et 5 pct.-niveau. Den udeladte dummyvariabel for uddannelse er "grundskole, gymnasial og ikke erhvervskompetencegivende uddannelse".

at indvandrerne har en større sandsynlighed for at være henholdsvis ledig, marginalt tilknyttet eller uden for arbejdsmarkedet end for at være beskæftiget.

I tabel 8 præsenteres parameterestimerne af de forskellige bolig-områdevariable. En del af estimerne er ikke signifikant afvigende fra 0. De signifikant afvigende (på 5 pct.-niveau) viser dog interessante sammenhænge. Ifølge modellen er der en positiv sammenhæng mellem risikoen for ledighed og andelen af førtidspensionister i nær-området. Hvorvidt dette skyldes stigmatisering fra arbejdsgiveres side, kommunens anvisning af ledige til områder med mange førtidspensionister eller en afsmitning af normer og værdier i nærmiljøet er desværre ikke muligt at udlede af estimationen. En forklaring kunne være, at førtidspensionister i højere grad end andre individer beskriver sig selv som ledige. Det lader dog ikke til at være tilfældet. Dummyvariablen for førtidspensionister krydset med andel af førtidspensionister udviser således ikke en signifikant sammenhæng i modellen.

Tabel 8

Nærmiljø-parametre fra den multinominelle logistiske regression af individers fordeling over arbejdsmarkedstilstande. Tilstanden "beskæftiget" er referencekategorien.

	Parametre	Standardfejl	P>z
Ledig			
Andel indvandrere i sogn	1,586	0,391	0,000
Andel ftpensionister i sogn	1,206	0,508	0,018
Indvandrer* andel indvandrere i sogn	0,095	1,092	0,931
Ftpensionist* andel ftpensionister i sogn	-1,220	3,138	0,697
Marginal tilknytning			
Andel indvandrere i sogn	2,576	0,498	0,000
Andel førtidspensionister i sogn	-0,051	0,730	0,944
Indvandrer* andel indvandrere i sogn	0,038	1,098	0,972
Ftpensionist* andel ftpensionister i sogn	0,511	2,213	0,817
Udenfor			
Andel indvandrere i sogn	1,557	0,408	0,000
Andel førtidspensionister i sogn	1,792	0,528	0,001
Indvandrer* andel indvandrere i sogn	2,634	1,067	0,014
Ftpensionist* andel ftpensionister i sogn	-1,065	1,612	0,509

Anm.: En positiv parameterværdi angiver, at sandsynligheden for den givne arbejdsmarkedstilstand er højere, jo højere den forklarende variabel er.

Vi finder også, at der er en positiv statistisk sammenhæng mellem andelen af førtidspensionister i nærområdet og sandsynligheden for at stå uden for arbejdsmarkedet. Også her har vi betinget for, om individer er førtidspensionister i estimationen. Sammenhængen er derfor ikke blot et udtryk for, at førtidspensionister typisk ser sig selv som uden for arbejdsmarkedet.

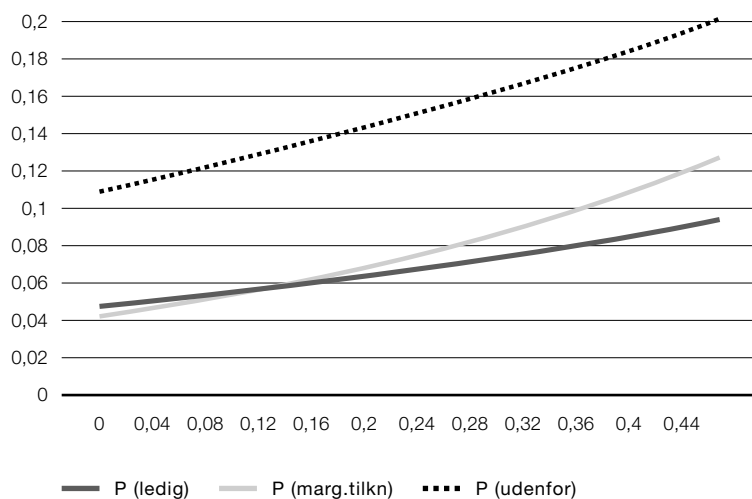
Analysen viser, at der er en positiv statistisk sammenhæng mellem andelen af indvandrere i nærområdet og sandsynligheden for ikke at være i beskæftigelse. I estimationen har vi betinget for, om individer er indvandrere eller ej. Sammenhængen er derfor ikke blot et resultat af, at ikke-beskæftigelsen generelt er højere for indvandrere end for etniske danskere. Sammenhængen mellem andelen af indvandrere i nærområdet og sandsynligheden for at stå uden arbejde gælder altså for både danskere og indvandrere.

Endelig finder vi for indvandrerne, at de i højere grad står uden for arbejdsmarkedet end danskere, hvis de bor i et indvandrerdomineret område. Det viser sig ved, at dummyvariablen for indvandrere krydset med andelen af indvandrere i nærområdet har en signifikant positiv værdi på sandsynligheden for at stå uden for arbejdsmarkedet.

I figur 1 har vi udregnet de estimerede sandsynligheder for at være ledig, marginalt tilknyttet eller uden for arbejdsmarkedet som en funktion af andel indvandrere i ens sogn. Udregningen er udført for en standardperson. Der er en positiv sammenhæng mellem andelen af indvandrere i et sogn og risikoen for de tre tilstande: ledighed, marginalt tilknyttet og udenfor. Sandsynligheden for at være ledig stiger dog ikke lige så markant som de to andre tilstande.

Figur 1

Den estimerede sandsynlighed for at være ledig, marginalt tilknyttet eller uden for arbejdsmarkedet som en funktion af andel indvandrere i det sogn, man bor i.

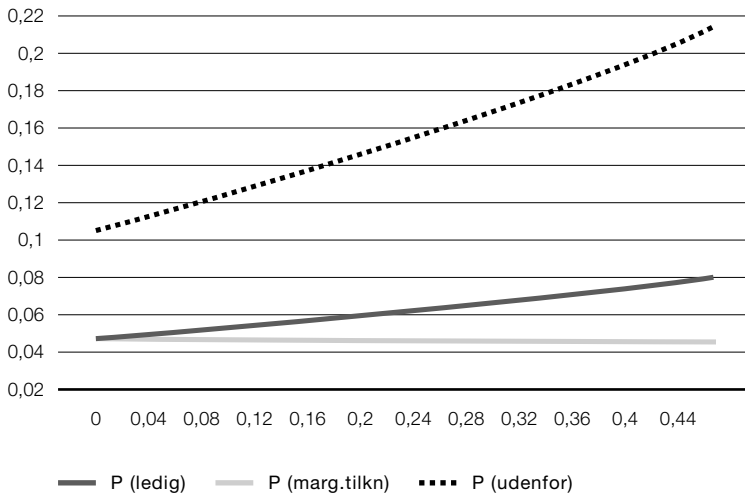

Anm: Grafen er estimeret for en kvinde i alderen 30-50 år, der lever i et parforhold med børn, og som har en erhvervsfaglig uddannelse. Hun er hverken førtidspensionist eller indvandrer. Andelen af førtidspensionister i hendes sogn er sat til 5 pct.

I figur 2 har vi udregnet de estimerede sandsynligheder for at være ledig, marginalt tilknyttet eller uden for arbejdsmarkedet som en funktion af andel førtidspensionister i sognet. Ligesom for den forrige figur er udregningen udført for en standardperson.⁶ Sandsynligheden for at være marginalt tilknyttet arbejdsmarkedet falder svagt, når andelen af førtidspensionister går op. Det fremgår dog af tabel 8, at denne sammenhæng ikke er signifikant afvigende fra 0. Sandsynligheden for at stå uden for arbejdsmarkedet viser sig at være markant højere, når andelen af førtidspensionister er større.

Figur 2

Den estimerede sandsynlighed for at være ledig, marginalt tilknyttet eller uden for arbejdsmarkedet som en funktion af andel førtidspensionister i det sogn, man bor i.

Anm: Grafen er estimeret for en kvinde i alderen 30-50 år, der lever i et parforhold med børn, og som har en erhvervsfaglig uddannelse. Hun er hverken førtidspensionist eller indvandrer. Andelen af førtidspensionister i hendes sogn er sat til 5 pct.

6. Personens karakteristika er beskrevet i figurens note.

6. Konklusion og perspektivering

I undersøgelsen finder vi en statistisk sammenhæng mellem det nærområde, personer bor i, og deres arbejdsmarkedstilknytning. Vi har set på sammenhængen mellem hhv. andelen af indvandrere og førtidspensionister i nærområdet og sandsynligheden for at være i de forskellige arbejdsmarkedstilstande, og vi finder en statistisk sammenhæng for begge grupper. Vi er dog ikke i stand til at afdække, om sammenhængen i sig selv skyldes andelen af indvandrere og førtidspensionister, eller om de to grupper alene er en indikator for andre forhold i nærområdet, som samvarierer med personers arbejdsmarkedstilknytning.

Andelen af førtidspensionister i nærområdet lader til primært at samvariere med sandsynligheden for at være ledig eller stå uden for arbejdsmarkedet. Derimod lader det ikke til, at der er nogen sammenhæng mellem andelen af førtidspensionister i et sogn og risikoen for at være marginalt tilknyttet til arbejdsmarkedet.

Andelen af indvandrere i nærområdet samvarierer med indvandreres sandsynlighed for at stå uden for arbejdsmarkedet. Det kan indikere, at indvandrere, som har beskæftigelse, i højere grad bor i områder, hvor der ikke er mange indvandrere. Dette emne er et oplagt emne for videre forskning. Andelen af indvandrere samvarierer også med sandsynligheden for at have marginal tilknytning til arbejdsmarkedet. Denne sandsynlighed gælder både for indvandrere og danskere. Dette kan være et udtryk for, at der i områder med en stor andel indvandrere bor en større andel personer, som ønsker at få et job, men ikke søger arbejde, fx fordi de har søgt i lang tid uden held.

Litteratur

Danmarks Statistik (1999)

Beskæftigelsesundersøgelsen 1999-26. Skema 2: Til arbejdsløse, hjemmeglående, studerende og øvrige uden erhvervsarbejde (og uden bibe-skæftigelse).

Edin, P.A., Frederiksson, P. & Åslund, O. (2003)

Ethnic Enclaves and Economic Success of Immigrants: Evidence from a Natural Experiment *Quarterly Journal of Economics*, vol. 118, pp. 329-57.

Friedrichs, J. (1998)

Do Poor Neighbourhoods Make Their Residents Poorer? Context Effects of Poverty Neighbourhoods on Residents. Red: Andress, H-J, *Empirical Poverty – Research in a Comparative Perspective*, Ashgate, Aldershot, Brookfield USA.

Heinesen, E. (1999)

Social arv og sociale forhold i boligkvarterer. Arbejdsrapport nr. 3 om social arv. København: Socialforskningsinstituttet.

Jones, S.R.G. & Riddell, W.C. (1998)

Unemployment and Labour Force Attachment: A Multistate Analysis of Non employment in Haltiwanger, J., Mauser-Marilyn, E. & Topel, R. (Red.) *Labour Statistics Measurement Issues*, Vol. 60, Chicago.

Jones, S.R.G. & Riddell, W.C. (1999)

The Measurement of Unemployment: "An empirical Approach" *Econometrica*, Vol. 67, No. 1.

Statistics Canada

Survey of Job Opportunities, Form number 6.

Wilson, W.J. (1987)

The Truly Disadvantaged: The Inner City, the Underclass, and Public Policy. Chicago. Chicago University Press.

NÆRMILJØ, BOLIGENS EJERFORM OG LÆNGDEN AF LEDIGHED

SUNE MEHLSEN OG LARS PICO GEERDSEN¹

Det er velkendt, at faktorer som uddannelse, etnisk baggrund og erfaring har indflydelse på længden af ledighedsperioderne for et givet individ. Derimod har der ikke været så stor fokus på, om boligform og boligens placering spiller en rolle for ledighedslængden.

I dette kapitel vil vi undersøge, om ejerform af bolig og nærmiljø har indflydelse på ledighedslængden. Søgeteorien er en mulig teori-ramme til forklaring af sammenhænge mellem ejerform og ledighed. Teorien beskriver individers jobsøgningsadfærd på et marked med ufuldkommen information om ledige jobs. Inden for denne teori-ramme kan ejerform spille ind på individers jobsøgeadfærd, bl.a. hvorvidt personen er bundet op af boliglån mv. Personers nærmiljø i det område, de bor, kan ifølge nærmiljøteorien også påvirke personers ledighed. Ifølge denne teori påvirkes individer gennem transmission af sociale normer af det nærmiljø, de bor i.

Vi undersøger ved hjælp af varighedsanalyse, om der er en sammenhæng mellem hhv. ejerform, nærmiljø og ledighedslængde. Dette er en statistisk metode, der med fordel kan benyttes, når det er varigheden af en tilstand, der skal analyseres. Denne metode gør det

---

1. Kapitlet bygger på Mehlsen (2001) og er omskrevet af Lars Pico GeerdSEN.

muligt at afdække, om forskellige variable udvirker en signifikant effekt på ledighedslængden samt retningen og størrelsesordenen af denne effekt. Sammenhængen mellem ejerform og ledighed bliver undersøgt ved at benytte oplysninger om ejerskabet af boligen samt dens renteudgifter. Den mulige sammenhæng mellem nærmiljø og ledighed bliver belyst ved at opdele nærområderne ud fra andelen af hhv. lejere og førtidspensionister.

Vi finder, at der er en statistisk sammenhæng mellem ejerform og længden af ledighed. Ejere har generelt et kortere ledighedsforløb end lejere. Endvidere viser ledigheden sig at være kortere jo større renteudgift til boliglån. Denne sammenhæng eksisterer dog kun op til en udgift på 30.000 kr. Derefter finder vi igen en sammenhæng, der går mod længere ledighedsperioder. Vores undersøgelse af sammenhænge mellem nærmiljø og ledighed kan ikke umiddelbart identificere de forventede sammenhænge. Andelen af lejere i nærområdet viste sig ikke at samvariere signifikant med ledighedens længde. Derimod viste det sig, at der var en negativ sammenhæng mellem andelen af førtidspensionister i et sogn og længden af ledighed. Denne sammenhæng er modsat af det, vi ville forvente, og ikke umiddelbart til at forklare.

I afsnit 2 beskriver vi hypoteserne om sammenhænge mellem ejerform, nærmiljø og længden af ledighed. I afsnit 3 giver vi en beskrivelse af de anvendte data. I afsnit 4 gennemgår vi den økonometriske metode, vi har anvendt i analysen, og i afsnit 5 præsenterer vi resultaterne fra analysen samt resultaterne fra forskellige følsomhedsanalyser. Endelig konkluderer vi i afsnit 6.

2. Indflydelsen fra ejerform og nærmiljø på ledighedslængden

Der er flere forhold, der kan medvirke til, at lejere og ejere – alt andet lige – agerer forskelligt på jobmarkedet. Ét forhold er likviditetspres, idet kapitalmarkederne i 1990'erne må antages at være imperfekte. Især boligejere med gæld i deres bolig kan opleve et likviditetspres, hvis de har valgt at optage boliglån, der kræver en konstant indkomst. Omvendt må man forvente, at lejere, der sidder i lejeregulerede boliger, har mulighed for at søge job længere, fordi deres boligudgift er lavere, samt evt. har mulighed for boligsikring.

Der kan argumenteres for, at visse lejere under ledighed har højere effektiv arbejdsløshedsunderstøttelse, fordi de er berettiget til boligsikring. Størrelsen på boligsikring beregnes efter komplicerede regler, men den kan maksimalt udgøre 15 pct. af den samlede lejeudgift. Den er ligeledes afhængig af en eventuel partners indkomst, dvs. det er ikke alle lejere, som vil blive berettiget til boligsikring under ledighed. Under alle omstændigheder vil en højere effektiv arbejdsløshedsunderstøttelse føre til en højere reservationsløn, da det giver en højere indkomst under arbejdsløshed. De lejere, der vil være berettiget til boligsikring under ledighed, vil derfor have en højere reservationsløn end lejere uden udsigt til boligsikring, hvilket kan føre til, at gruppen af lejere som helhed har længere ledighed end begge typer af ejere.

Ud fra ovenstående diskussion må man formode, at personer med gæld i egen bolig vil have en kortere ledighedsperiode end andre, da deres reservationsløn formentlig vil være lavere og jobankomstrate højere end ellers tilsvarende lejere og ejere uden gæld i bolig. Ligeledes må det forventes, at lejere vil have en højere reservationsløn på grund af muligheden for boligsikring. Samlet set må vi forvente, at ejere med gæld har den korteste ledighedslængde, hvorefter ejere uden gæld og lejere vil indtage henholdsvis 2. og 3. pladsen.

Ud over effekter af ejerform kan det også tænkes, at personers nærmiljø kan påvirke deres arbejdsmarkedssituation. Nærmiljøeffekter kan opstå ved, at individer påvirkes af personer i deres nabolag gennem de andre beboeres opførsel og ideer samt gennem omverdenens opfattelse af nabolaget, jf. Wilson (1987). Effekten opstår ved, at individer fra "ressourcefattige" kvarterer med høje arbejdsløshedsprocenter vil have en reduceret arbejdsdisciplin samt en lavere selvverdsfølelse. Alternativt kan de ledige i områder med høj arbejdsløshed få det indtryk, at det er svært at finde arbejde, hvilket får dem til at resignere. Individer fra kvarterer med høj ledighed vil derfor have lavere søgeintensitet, hvilket fører til længere ledighedsperioder. I områder med en stor koncentration af arbejdsløshed vil det ligeledes opfattes som værende mindre stigmatiserende at være arbejdsløs, hvilket nedsætter søgeintensiteten yderligere, jf. Wilson (1991).

Antagelserne, der er ligger til grund for ovenstående hypoteser, er følgende, jf. Friedrichs (1998):

- Det enkelte individs opførsel påvirkes af opførslen hos de andre beboere i nærområdet gennem en social indlæringsproces.
- En stor andel af beboerne i socialt belastede områder udviser andre normer og opførsel end de gængse normer og regler for opførsel i mainstream-samfundet.
- De afvigende normer i belastede områder opfattes ikke af beboerne som værende afvigende.
- De afvigende normer spredes gennem nærmiljøet og bliver den dominante norm i området.
- Desto færre muligheder, beboerne i et kvarter har (reelt eller forventet), desto mere vil de resignere og blive isoleret fra andre områder.

En betingelse for ovenstående teori er, at der eksisterer en transmissionsmekanisme, som overfører sociale normer og adfærd mellem beboerne i socialt belastede kvarterer. Transmissionen af sociale normer mellem to individer kræver blandt andet, at de to følgende betingelser er opfyldt (Friedrichs, 1998):

1. Kontakt
2. Samme sociale status

Et kvarter i sig selv opfylder ikke nogen af de ovenstående betingelser, da det kun sikrer en kort fysisk afstand mellem beboerne og ikke nødvendigvis afføder sociale kontakter. Der kan dog muligvis ske en påvirkning uden social kontakt, hvis der i området findes beskidte gader, graffitibemalede huse samt foregår voldshandlinger, narko- og alkoholmisbrug. Et individ, der gennem længere tid udsættes for disse oplevelser, vil med tiden måske opfatte dem som normale, hvilket på sigt kan ændre den pågældendes normer. Argumentet er stærkest, når det betragtede individ har boet i det samme kvarter eller tilsvarende områder hele sit liv.

En betingelse for sociale kontakter mellem beboerne i et kvarter er, at deres sociale netværk primært ligger i nærområdet. Dette forudsætter, at den korte fysiske afstand fører til personlig kontakt, fx gennem

foreninger, idræt eller skoler. Disse fælles berøringsflader gør, at en del individer vil have en stor del af deres sociale netværk i nærområdet. En modsatrettet effekt er, at mange skaber sociale kontakter gennem uddannelse, gymnasium etc. samt gennem deres arbejde. For de fleste vil det betyde sociale kontakter uden for kvarteret, hvilket vil mindske indflydelsen af kvarterets normer. Denne indflydelse vil dog ikke i samme grad gøre sig gældende for ufaglærte og arbejdsløse, hvilket begrænser omfanget af deres netværk. Arbejdsløse vil derfor i højere grad blive påvirket af kvarterets normer, hvilket i områder med høj arbejdsløshed kan betyde en mindre motivation for at finde arbejde og en større resignation.

Ifølge Friedrichs (1998) er en betingelse for, at en given person gradvist overtager andres normer, at personen identificerer sig med andre individer i sin omgangskreds. En forudsætning for denne identifikation er, at individerne har en nogenlunde tilsvarende social status. Det vil i meget grove træk betyde, at arbejdsløse kopierer andre arbejdsløses normer, ufaglærte kopierer andre ufaglærtes normer osv. Nærmiljøet vil derfor have størst indflydelse på dets beboere, hvis der er en vis homogenitet mellem dets indbyggere, da individerne så i højere grad identificerer sig med personer i deres nabolag. De bedste eksempler på homogene områder er socialt belastede områder såsom Vollsmose samt de velstillede kommuner nord for København. I heterogene områder vil indbyggerne få mange forskellige indtryk, og eksempelvis vil ledige opleve andre normer. Nogle vil således i højere grad have deres netværk uden for kvarteret samt orientere sig mod den subkultur, de tilhører.

Der er også andre kanaler, hvorigennem der kan opstå en nærmiljøeffekt, uden at der foregår en udveksling af normer mellem indbyggerne. Et af disse kanaler kan være, at folk i stærkt socialt belastede områder vil opleve et territorielt stigma. Dette stigma opstår, hvis arbejdsgivere screener ansøgere på baggrund af bopæl (Wacquant, 1993). Dette vil de gøre, hvis de har det indtryk, at folk i et givet område i gennemsnit har en lavere produktivitet eller er mere kriminelle etc. Denne diskrimination fører til, at de ressourcestærke forlader området, hvilket yderligere bidrager til stigmatiseringen. I Danmark kan Vollsmose i Odense og Gellerupparken i Århus være eksempler på stigmatiserede områder, da de tit har været i medierne på grund af uroligheder og kriminalitet. Dette kan også gøre sig

gældende for mindre områder med fx socialt byggeri med mange på offentlige overførsler.

En faktor, der kan forklare forskellen i ledighedslængden mellem ellers identiske personer i forskellige kvarterer, kan være, at folk i områder med høj arbejdsløshed modtager færre informationer om jobmuligheder. Dette begrænser effektiviteten af deres søgning, hvilket giver længere ledighedsperioder (McGregor, 1983). Denne hypotese holder dog kun under forudsætning af, at informationer om jobtilbud primært kommer fra folk i arbejde, og at netværket for de forskellige individer findes i nærområdet.

Databeskrivelse

Det anvendte datasæt er baseret på registerdata fra Danmarks Statistik. Det indeholder data på individniveau for hvert enkelt år i perioden 1989-1997. Populationen er alle individer i alderen 17 til 67 år. Stikprøven er 10 pct. af populationen. Personer, der enten dør, udvandrer eller fylder 68 år, fjernes fra stikprøven år for år og suppleres med et supplerende tilfældigt udtræk af personer, der enten er indvandret eller fyldt 17 år i samme år.

Ud fra datasættet er det muligt at dele individernes arbejdsmarkedstilknytning op i følgende 13 adskilte arbejdsmarkedstilstande: folkepension, efterløn, tjenestemandspension, førtidspension, sygedagpenge, fødsel/barsel, aktivering, AF-aktivering, orlov, uden for arbejdsmarkedet, selvstændige, medhjælpende ægtefæller samt ledighed.

I vores analyse er den vigtigste arbejdsmarkedstilstand ledighed, og det er derfor vigtigt, at oplysningerne om denne er så præcise og detaljerede som muligt. Konstruktion af ledighedsvariablen kommer fra CRAM-registret,² hvor alle modtagere af arbejdsløshedsunderstøttelse eller arbejdsmarkedssparate modtagere af kontanthjælp har fået registreret deres ugentlige ledighedsgrad.

---

2. Centrale Register for Arbejdsmarkedsstatistik. Danmarks Statistik.

Tabel 1

Fordelingen af ledighedslængder for de forskellige boligformer (i dage).

	Fraktiler							Gns.
	0%	5%	25%	50%	75%	95%	100%	
Ejere uden gæld	2.1	5.1	16.0	44.7	126.0	390.0	2121.6	103.0
Ejere med gæld	2.1	4.1	11.8	32.2	91.3	318.1	1642.5	80.3
Lejere	2.0	6.1	24.6	71.5	162.1	474.5	2471.4	132.7

Datamaterialet er afgrænset på de to nedenstående måder:

1. Der betragtes kun de ledighedsperioder, hvor den berørte person har været i alderen 25-55 år ved starttidspunktet.
2. Ledighedsperioder kortere end 2 dage frasorteres.

I tabel 1 beskrives fordelingen af ledighedslængderne ved hjælp af fraktiler for ledighedsperioderne angivet i dage. Tabellen viser, at det typisk er lejere, der har de længste ledighedsperioder efterfulgt af ejere uden gæld. Således ligger ledighedslængden for ejere med gæld lavere for alle fraktiler end for hhv. ejere uden gæld og lejere. Tilsvarende viser det sig, at lejere har den længste ledighed for alle fraktiler. Teorien om, at en gældsudgift påvirker personers jobsøgning i positiv retning, er i hvert fald ikke modsagt ud fra et første indtryk af data.

3.1. Variable til at afdække søge- og nærmiljøeffekt

Bolig og renteudgifter

Til at beskrive personers udgifter til bolig har vi valgt at bruge de prioriterede renteudgifter. I tabel 2 er individer fordelt på ledighedslængde, ejerform og renteudgifter. Det fremgår, at især lejere efterfulgt af ejere uden renteudgift typisk har de længste ledighedsforløb. Der er derfor indikationer af en sammenhæng mellem ejerform og ledighedslængde. Det samme fremgår, når ledighedslængden er opdelt efter renteudgifternes størrelse. Individer med de færreste udgifter har typisk også længere ledighed.

Tabel 2

Sammenhæng mellem boligform, renteudgifter og ledighedslængde (pct.).

	Ledighedslængden i dage				I alt	Gns. (dage)
	0-50	50-100	100-200	200+		
	Pct. af alle					
Bolig, renteudgifter						
Ejer, ingen renteudg.	52.9	16.6	15.3	15.2	100	103.0
Ejer, renteudg.	61.3	15.7	12.5	10.6	100	80.3
Lejer	41.2	21.3	18.1	19.4	100	132.7
Ejer, renteudgifter						
0	51.9	17.0	15.7	15.4	100	104.7
0-15.000	58.7	16.8	12.8	11.6	100	84.3
15.000-30.000	62.6	15.5	11.8	10.1	100	76.0
30.000-45.000	61.5	15.4	13.8	9.3	100	78.0
45.000+	59.5	15.4	12.7	12.4	100	91.8

Nærmiljøeffekt

Vi har valgt to mål til at approksimere "Arbejdssøgningsnormen". Det første mål er andelen af lejeboliger i sognet, mens det andet er andelen af førtidspensionister. Vi bruger lejeboliger som mål, fordi der i visse områder med lejeboliger er en koncentration af arbejdsløse, og det er den eneste boligform, som man over længere tid kan få offentlig støtte til. Det er endvidere typisk den billigste boligform på kort sigt. Der kan derfor potentielt eksistere en social indlæring i områder med mange lejere, som forlænger ledighedsperioderne. Andelen af førtidspensionister bruges, da de sandsynligvis er blevet pensioneret på grund af sygdom eller sociale problemer. Begge variable er langtfra ideelle til en test af nærmiljøeffekten gennem social indlæring, men det bedste valg givet datas begrænsninger. En særlig fordel ved disse to variable er, at de er eksogene i forhold til den afhængige variabel.

For at kunne foretage en empirisk undersøgelse af nærmiljøeffekten skal man foretage en afgrænsning af lokalområderne. Den hyppigst brugte metode til dette er ved hjælp af officielle grænser, fx postnummer. Dette område skulle gerne approksimativt svare til indbyggernes egen opfattelse af deres tilhørsforhold. I denne undersøgelse vil vi approksimere nærområdet ved at bruge de cirka 2.000 sogne,

som findes i Danmark. Vi har valgt sogne som afgrænsningsenhed, da det er den mindste geografiske enhed, som kan identificeres ud fra data. Størrelsen på de forskellige sogne kan variere markant, da sognegrænserne primært er bestemt ud fra historiske omstændigheder. Det betyder, at sognene har få personer i København og mange i "nye" boligområder såsom Tåstrup.

I tabel 3 beskrives sammenhængen mellem andel førtidspensionister og lejere i et sogn og ledighedslængden. For begge variable er der indikationer af en positiv sammenhæng mellem variablene og længden af ledighed. Især for andelen af lejere i sognet lader der til at være en tydelig positiv sammenhæng. Således stiger andelen af individer med mere end 200 dages ledighed med 50 pct., når man går fra en lejerandel på 20-40 pct. til en lejerandel på over 80 pct.

Tabel 3

Sammenhæng mellem variable for nærmiljøeffekt og ledighedslængden (pct.).

	Ledighedslængden i dage				I alt	Gns. (dage)
	0-50	50-100	100-200	200+		
	Pct. af alle					
"Hjemsogns andel af førtidspensionister"						
0-4 %	52.4	17.8	15.7	14.1	100	101.7
4-8 %	50.1	18.5	15.5	15.9	100	110.9
8-12 %	50.2	18.6	15.5	15.7	100	108.4
12-16 %	48.7	18.3	16.6	16.5	100	114.2
16+ %	48.2	19.4	15.7	16.7	100	112.8
"Hjemsogns andel af lejeboliger"						
20-40%	55.2	16.8	14.2	13.8	100	97.9
40-60%	52.3	17.8	15.5	14.4	100	102.4
60-80%	41.6	20.8	17.5	20.2	100	135.4
80-100%	38.4	22.9	17.8	20.9	100	139.3

4. Økonometrisk metode

Vi har valgt at estimere personers ledighedslængde ud fra en proportional hazard-model. Hazard betyder i denne sammenhæng: afgangsraten fra ledighed efter en given ledighedslængde for personer, der er forblevet ledige indtil da. Et fælles træk ved proportionale hazardmodeller er, at indvirkningen af personlige karakteristika har samme indflydelse på hazarden over tid. Proportionalitetsbetingelsen betyder derved, at alle individers hazard vil have samme form over tid, eftersom de personlige karakteristika kun medfører et proportionalt skift i hazarden. Det kan skrives som:

$$h(t, \beta) = h_0(t) \exp(x \beta),$$

hvor x er en vektor af personlige karakteristika og β angiver de personlige karakteristikas indvirkning på hazarden ud af ledighed. Basis-hazardraten er givet ved $h_0(t)$, der som nævnt antages ens for alle individer. Eftersom alle individer antages at have den samme basis-hazardrate, angiver β den effekt, som de forskellige eksogene variable har på hazarden. En positiv parameterværdi vil derfor betyde, at der er en positiv sammenhæng mellem x og individets hazard.

Vi har valgt at benytte en Cox-model, hvor man kun estimerer de personlige variables effekt på afgang fra ledighed ($\exp(X'\beta)$), mens basisafgangsraten ($h_0(t)$), der antages ens for alle i stikprøven, ikke estimeres.

5. Resultater

Vi har estimeret tre modeller med forskellige variable til at undersøge neighbourhood-hypotesen. Model 1 medtager en variabel for andelen af lejeboliger, model 2 indeholder en variabel for andelen af førtidspensionister, mens model 3 indeholder en variabel, der indikerer, om andelen af førtidspensionister er højere end 10 pct.

5.1. Effekten af baggrunds- og arbejdsmarkedsforhold.

Kvinder har lidt overraskende en kortere ledighed end mænd, selvom kvinder har den højeste arbejdsløshedsprocent, jf. Statistisk Årbog (2000), se tabel 4. Dette resultat kan skyldes, at kvinder via jobvalg mest udsættes for midlertidig hjemsendelse, og derfor har de flere, men kortere ledighedsperioder. Parameterestimatet er dog ikke særligt højt, hvilket betyder, at deres hazardrate kun ligger 2,5 pct. over mænds. Alderen er ikke overraskende positivt korreleret med ledighedslængden. Det indikerer, at arbejdsgivere foretrækker yngre medarbejdere. Hazardraten for aldersgruppen 25-33 år og 36-45 år ligger således væsentligt over den for de 46-55-årige med henholdsvis 39,1 pct. og 30,1 pct. Estimerne for civilstand er ligeledes som forventet, da gifte har en hazardrate, der er henholdsvis 10,4 pct. og 11 pct. højere end for ugifte og fraskilte.

Tabel 4

Betydningen af baggrunds- og arbejdsmarkedsforhold i de tre estimationer af forskellige semiparametriske modeller for varighed af tilstanden ledighed.

	Model 1		Model 2		Model 3	
	Koeff.	Std. afv.	Koeff.	Std. afv.	Koeff.	Std. afv.
Køn, alder og civilstand (basis=mand mellem 46 og 55 år)						
Kvinde	0,0245	0,0104	0,0250	0,0104	0,0247	0,0104
25-35 år	0,3302	0,0137	0,3303	0,0137	0,3300	0,0137
36-45 år	0,2634	0,0137	0,2631	0,0137	0,2632	0,0137
Ugift	-0,1093	0,0117	-0,1100	0,0117	-0,1092	0,0116
Skilt	-0,1163	0,0161	-0,1186	0,0161	-0,1170	0,0161
Region (basis=Fyn og Jylland)						
Københavns Amt, Københavns- og Frederiksberg Kommuner	-0,1743	0,0239	-0,1625	0,0125	-0,1660	0,0125
Frederiksborg, Roskilde og Vestsjællands Amter	-0,1417	0,0159	-0,1357	0,0137	-0,1386	0,0137

Uddannelse (basis=kort og mellem)						
Grundskole, 1-2. Gym,stud,hf, erhvervsfaglig-basis, AMU	-0,1633	0,0160	-0,1675	0,0160	-0,1648	0,0160
Gym, hhx/htx	-0,2013	0,0237	-0,2015	0,0237	-0,2015	0,0237
Erhvervsfaglig	-0,1292	0,0157	-0,1323	0,0157	-0,1304	0,0156
Lang videregående	-0,1462	0,0249	-0,1433	0,0249	-0,1452	0,0249
Uoplyst	-0,1725	0,0230	-0,1765	0,0230	-0,1742	0,0230
Indvandrere						
Indvandrere fra øvrige lande	-0,2702	0,0259	-0,2734	0,0259	-0,2707	0,0259
Formue (basis= mindre end 10.000 kr.)						
Formue (10.000-50.000 kr.)	0,1397	0,0114	0,1402	0,0114	0,1397	0,0114
Formue (50.000+ kr.)	0,1139	0,0143	0,1142	0,0143	0,1138	0,0143
Historisk arbejdsmarkedstilknøytning						
Ledighed de to foregående år	-0,0023	0,0002	-0,0023	0,0002	-0,0023	0,0002
Sygdom de to foregående år	-0,0037	0,0006	-0,0037	0,0006	-0,0037	0,0006
Medlem af a-kasse	0,1384	0,0174	0,1389	0,0174	0,1389	0,0174
Branche (basis=tjenesteydelser)						
Landbrug, fiskeri og råstofudvinding	-0,5047	0,0203	-0,5049	0,0203	-0,5046	0,0203
Fremstilling	0,1276	0,0142	0,1273	0,0142	0,1277	0,0142
El & gas	-0,2442	0,1020	-0,2469	0,1020	-0,2430	0,1020
Bygge & anlæg	0,0778	0,0207	0,0771	0,0207	0,0779	0,0207
Handel	-0,2426	0,0162	0,2428	0,0162	-0,2426	0,0162
Transport	-0,1074	0,0245	-0,1080	0,0245	-0,1069	0,0245
Bank & finans	-0,2710	0,0258	-0,2707	0,0258	-0,2705	0,0258
Branche uoplyst	-0,7649	0,0175	-0,7652	0,0175	-0,7647	0,0175
År (basis=1997)						
1991	-0,0293*	0,0255	-0,0249*	0,0256	-0,0275*	0,0256
1992	-0,1627	0,0265	-0,1561	0,0266	-0,1602	0,0265
1993	-0,2886	0,0273	-0,2814	0,0274	-0,2854	0,0273
1994	-0,2765	0,0294	-0,2687	0,0294	-0,2730	0,0294
1995	-0,2017	0,0300	-0,1971	0,0300	-0,2000	0,0300
1996	-0,0601	0,0300	-0,0576	0,0300	-0,0586	0,3000
Højrecensurerede observationer (pct.)		6,04		6,04		6,04
Antal observationer i alt		48895		48895		48895

* Koefficienter ikke ikke signifikant forskellige fra nul ved et 5 pct.

De regionale effekter viser, at personer i hovedstadsområdet og amterne Frederiksborg Amt, Roskilde Amt og Vestsjællands Amt har en hazardrate, der er henholdsvis 16 pct. og 13,2 pct. lavere end de resterende regioner. Dette resultat er lidt overraskende, da vi umiddelbart ville have forventet lange ledighedsperioder i områder såsom Bornholm og Lolland-Falster. Vi har dog ikke kunnet finde signifikante forskelle mellem disse regioner og Fyn og Jylland. For hovedstadsområdet er der dog den anden forklaring, at der findes en høj andel af personer med dårlige forudsætninger for at finde arbejde.

Estimaterne for uddannelse viser, at alle grupper har en signifikant lavere sandsynlighed for at komme i beskæftigelse end personer med kort og mellemlang videregående uddannelse, selvom disse grupper ikke påvirkes af midlertidig hjemsendelse. En grund til dette resultat kan være, at de to uddannelsesgrupper dækker over sygeplejersker, politibetjente, pædagoger og folkeskolelærere, som har gode beskæftigelsesmuligheder. Uddannelsesgruppen for folk, der kun har taget grundskole, 1.-2. år gymnasium, HF og handelsskole etc., har en hazardrate, der er 15,1 pct. lavere end basisgruppen. De tilsvarende forskydninger i hazardraten for gymnasial uddannelse, erhvervsfaglig, lang videregående og uoplyst er på henholdsvis 18,2 pct., 12,1 pct., 13,6 pct. og 15,8 pct. Det mest overraskende ved disse resultater er, at personer med en lang videregående uddannelse har en ledighedsperiode, der kun er lidt kortere end folk med en grunduddannelse, selvom arbejdsløshedsprocenten for akademikere er væsentligt lavere. Resultatet kan forklares med, at personer med lav uddannelse hyppigt arbejder i brancher med risiko for midlertidig hjemsendelse. En anden forklaring er, at højtuddannede har specialiseret sig, hvilket besværliggør processen med at matche ledige stillinger med den arbejdssøgende. En tredje forklaring er, at der inden for visse uddannelsesstyper, primært fra humaniora, findes en stor arbejdsløshed. Denne gruppe står for en stor del af det samlede antal ledighedsperioder, da de andre grupper i vid udstrækning kan skifte direkte mellem beskæftigelse. Et andet interessant resultat er, at gruppen med uoplyst uddannelse har en hazardrate svarende til de andre grupper. Det er altså rimeligt tilfældigt, hvem der havner i denne gruppe, hvor man måske kunne have forventet, at der var en form for systematik.

Personers formue viser sig at påvirke hazardraten i positiv retning, da personer med en formue på 10.000 kr. til 50.000 kr. har en hazardrate, der er 15 pct. højere end folk med en lille eller ingen formue. For individer med en formue på over 50.000 kr. er hazardraten 12 pct. højere, dvs. betydningen af formuen aftager med formuens størrelse. Effekten kan skyldes, at formue er et udtryk for historisk arbejdsmarkedstilknytning, men omvendt burde formuen formindske likviditetspresset, som blev omtalt under søgeteorien, hvilket skulle føre til længere ledighedsperioder.

Det viser sig som forventet, at en historisk høj ledighed og sygdom medfører en lavere hazardrate, da en 1 pct. stigning i den procentuelle ledighed de to foregående år medfører en 0,23 pct. lavere hazardrate. Den tilsvarende effekt for den historiske sygdom er 0,37 pct.

Branchevariablene blev bl.a. medtaget i analysen for at tage højde for midlertidig hjemsendelse samt for at korrigere for forskellige beskæftigelsesmuligheder mellem brancherne. Det er derfor ikke overraskende, at personer i fremstillings- og byggesektoren har en højere hazardrate på henholdsvis 13,6 pct. og 8,1 pct. sammenlignet med tjenesteydelser. En anden vigtig branchevariabel er den, der opsamler de folk, som ikke har fået en branchekode fra Danmarks Statistik. Den manglende kode skyldes en manglende, ustabil eller svag arbejdsmarkedstilknytning, hvilket gør den velegnet til at opfange historisk arbejdsmarkedstilknytning. Estimatet viser da også, at personer uden branchekode har en hazardrate, der er 53,5 pct. under hazardraten for folk i tjenesteydelser, og det er samtidig den mest signifikante variabel i analysen. Brancheestimerne for landbrug, el & gas, handel, transport og finanssektoren viser en lavere hazardrate på henholdsvis 39,6 pct., 21,7 pct., 21,5 pct., 10,2 pct. og 23,7 pct. Landbruget udviser altså klart de længste ledighedsperioder blandt brancherne, mens finanssektoren kommer ind på en delt 2. plads. Det sidstnævnte kan forklares med den omstrukturering, der i øjeblikket finder sted i sektoren, hvor det formodentligt er de mindst kvalificerede, der primært fyres.

Variablen for medlemskab af en a-kasse er inkluderet for at tage højde for den historiske arbejdsmarkedstilknytning. På den anden side er den samtidig en approksimation for løn under ledighed, da kontanthjælpsmodtagere typisk bliver kompenseret mindst, hvilket

burde betyde kortere ledighedsperioder for kontanthjælpsmodtagere. Estimatet viser, at dagpengemodtagere har en hazardrate, der er 14,8 pct. højere end kontanthjælpsmodtagere, dvs. det ser ud til, at variabelen primært opfanger effekterne af forskelle i arbejdsmarkedstilknøytning mellem dagpengemodtagere og kontanthjælpsmodtagere.

Estimaterne for de enkelte år viser, at lavkonjunktoren når sit lavpunkt i 1993, hvorefter konjunkturerne igen vender sig til det bedre og stiger til 1997. Estimaterne for 1991-1997 viser, at hazardraten var henholdsvis 2,9 pct. (insignifikant), 15 pct., 25,1 pct., 24,2 pct., 18,3 pct. og 5,8 pct. lavere end i 1997.

5.2 Effekten af ejerform og renteudgifter

I det teoretiske afsnit argumenterede vi for, at faste udgifter først og fremmest kan medføre en kortere ledighedslængde, fordi individer er mere økonomisk afhængige af en lønindkomst og derfor øger deres søgning efter job. Vi argumenterede også for, at lejere kan have længere ledighed end ejere, fordi de gennem boligstøtte er sikret

Tabel 5

Effekten fra ejerform og renteudgifter på afgang fra ledighed for tre forskellige varighedsmodeller.

	Model 1		Model 2		Model 3	
	Koeffi.	Std.afv.	Koeffi.	Std.afv.	Koeffi.	Std.afv.
Boligform og renter						
Ejer uden gæld	0,0631	0,0132	0,0666	0,0133	0,0635	0,0132
Ejer (0-15.000 renter)	0,1650	0,0189	0,1670	0,0189	0,1649	0,0189
Ejer (15.000-30.000 renter)	0,2000	0,0154	0,2027	0,0154	0,2000	0,0154
Ejer (30.000-45.000 renter)	0,1716	0,0199	0,1747	0,0200	0,1715	0,0200
Ejer (45.000+)	0,0942	0,0241	0,0986	0,0241	0,0946	0,0241
Nærmiljøeffekt						
Andelen af lejere i sogn	0,0231	0,0655				
Andelen af førtidspensionister i sogn			0,0060	0,0012		
Sogne med mere end 10 pct. førtidspensionister					0,0392	0,0150
Arbejdsløshedsprocenten i hjemsovn	-0,0153	0,0011	-0,0168	0,0012	-0,0159	0,0011

Anm.: Variable, der er insignifikante på et 5 pct.-niveau, er skrevet i kursiv.

et beløb, der kan afhjælpe deres udgifter til bolig i forbindelse med ledighed, hvorved nogle lejere alt andet lige har en højere kompensationsgrad ved ledighed. De fundne parameterestimer støtter til en vis grad vores formodninger, da alle ejere har kortere ledighed end lejere. Effekten af renteudgifter for ejere er dog ikke støt stigende, som man burde forvente. Betydningen af prioriterede renteudgifter topper nemlig, når der betales 15.000 kr. til 30.000 kr. om året, hvorefter de falder for de to følgende grupper. De forskellige estimer for ejere kan fortolkes således, at ejere uden gæld i model 1 har en hazardrate, der er 6,5 pct. over lejernes, og ejere (0-15.000 kr. i renteudgifter) har en hazard, der er 17,9 pct. højere. Den tilsvarende effekt for ejere (15.000-30.000 kr.), ejere (30.000-45.000 kr.) og ejere (over 45.000 kr.) er på henholdsvis 22,1 pct., 18,7 pct. og 9,9 pct.

Umiddelbart ser der ikke ud til at være den store forskel på estimerne for ejere uden prioriterede renteudgifter og ejere, der betaler mere end 45.000 kr. i renter, samt på estimerne for de tre midterste grupper. Vi har derfor brugt Wald-testen til at undersøge, om der er en statistisk forskel på parametrene. Testene viser, at det ikke kan afvises, at parameterestimerne for ejere uden gæld og ejere med renteudgifter over 45.000 er identiske. En mulig forklaring på dette uventede resultat er, at folk med en høj gæld som minimum skal have en løn af en vis størrelse for at kunne afdrage deres gæld. Dette kan eventuelt tvinge dem til at vente lidt længere på et job. En Wald-test af estimerne for grupperne med renteudgifter mellem 0-45.000 kr. viser, at det ikke kan afvises, at estimerne indbyrdes er ens, men til gengæld er de signifikant forskellige fra de andre estimer for ejerbolig. Estimatet for individer med renteudgifter over 45.000 kr. passer med andre ord ikke ind i det forventede billede fra søgeteorien.

Den uventede længere ledighed hos personer med høje renteudgifter kan forklares med uobserverbare karakteristika i datamaterialet angående personer med høj gæld, som kan have gjort det muligt for dem at få store realkreditlån. Det kan f.eks. være, at ægtefællen har en høj indkomst, eller at de har en form for formue, som ikke medtages i vores definition.

5.3. Nærmiljøeffekten

I teori-afsnittet beskrev vi, hvordan nærmiljø kan påvirke individer. I estimationerne undersøger vi, om andelen af førtidspensionister, andel af lejere samt ledighed i et sogn udviser effekter, der giver indtryk af en nærmiljøeffekt. I model 1 ses det, at estimatet for andelen af lejeboliger for det første er insignifikant og for det andet ikke har det forventede fortegn. I model 2 er variabelen, der beskriver andelen af førtidspensionister signifikant, dog ikke med det forventede fortegn. Det samme gælder for model 3, hvor variabelen beskriver sogne med mere end 10 pct. førtidspensionister. Vi har ikke været i stand til at finde en forklaring på dette fænomen. Alt i alt må man sige, at der ikke er fundet det store empiriske belæg for nærmiljøeffekten, når det gælder længden af ledighed.

Selvom der ikke kan findes en nærmiljøeffekt på ledighedslængden gennem indlæring af sociale normer, så har ens lokalområde alligevel indflydelse på ledighedslængden. Parameterestimatet for lokal ledighed viser, at en 1 pct.'s stigning i den lokale arbejdsløshed samvarierer med en 1,5 pct. lavere hazardrate fra ledighed. Dette resultat skal dog tolkes med forsigtighed, da der kan være tale om endogenitet.

5.4. Modellens følsomhed over for andre afgrænsede grupper

I dette afsnit estimerer vi den semiparametriske varighedsmodel på grundlag af udvalgte delgrupper fra datamaterialet. Denne fremgangsmåde skyldes, at det i de tidligere estimationer blev antaget, at hazardfunktionens form var ens for alle, samt at de forklarende variable tilsvarende udøvede samme effekt på alle (proportionalitetsantagelsen). Disse antagelser er temmelig restriktive, og vi har derfor ud fra mange muligheder valgt at estimere en varighedsmodel for mænd og kvinder samt lavtuddannede i København. Opdelingen efter køn skyldes, at mænd hyppigt er hovedforsørger i familien. Vi forventer derfor, at de estimerede parametre er større for mænd end for kvinder, eftersom mændene i højere grad vil reagere med øget jobsøgning og/eller sænkning af reservationsløn. Den tredje delmodel skal forsøge at finde signifikante estimater for nærmiljøeffekter. I denne model medtager vi derfor kun de lavest uddannede, fordi transmission af normer med stor sandsynlighed sker mellem mennesker med

Tabel 6

Cox's varighedsmodel for udvalgte grupper.

	Mænd	Std.afv.	Kvinder	Std.afv.	Kbh. (lavtuddannede)	Std.afv.
Boligform og renter						
Ejer uden gæld	0,0316 *	0,0215	0,0851	0,0174	0,1106	0,0456
Ejer (0-15.000 renter)	0,2032	0,0262	0,1188	0,0276	0,1158 *	0,0684
Ejer (15.000-30.000 renter)	0,2129	0,0217	0,1886	0,0221	0,2061	0,0502
Ejer (30.000-45.000 renter)	0,2129	0,0270	0,1327	0,0301	0,0932 *	0,0662
Ejer (45.000+)	0,1418	0,0308	0,0151 *	0,0398	0,1019 *	0,8170
Nærmiljøeffekt						
Sogne med mere end 10 pct. førtidspensionister	0,0425	0,0213	0,0346	0,0213	0,0389 *	0,0473
Andelen af lejere i sogn					0,1193 *	0,1000
Andelen af førtidspensionister i sogn					0,0023 *	0,0043
Arbejdsløshedsprocenten i hjemmogn	-0,0143	0,0016	-0,0178	0,0016	-0,0027 *	0,0037

Anm.: Variable, der er insignifikante på et 5 pct.-niveau, er markeret med stjerne.

samme sociale baggrund. Vi har defineret de lavest uddannede som alle andre end dem med kort, mellem eller lang videregående uddannelse. Derudover har vi begrænset modellen til kun at medtage personer bosat i København, da vi vil fjerne risikoen for, at variablene for nærmiljøeffekten ikke bliver signifikant pga. korrelationen med den lokale arbejdsløshedsprocent. I tabel 6 er resultaterne fra de tre modeller vist for ejerform og nærmiljø. Estimationsresultater for de demografiske variable er gengivet i appendiks A.

Det fremgår af tabel 6, at der for mænd ikke er forskel mellem lejere og ejere uden renteudgifter. Et andet interessant aspekt ved denne gruppe er, at betydningen af renteudgifter ikke topper for ejere med renteudgifter mellem 15.000 kr.-30.000 kr., da den bevarer niveauet for den næste gruppe. Den falder dog derefter for gruppen med de højeste renteudgifter, men ikke så meget som i estimationen for begge køn. Wald-testene viser ydermere, at der ikke er signifikant forskel mellem ejere med renteudgifter i intervallet 0-15.000 og 30.000-45.000 og ejere med renteudgifter over 45.000 kr. Der er dog stadig en signifikant forskel mellem ejere med renteudgifter

mellem 15.000-30.000 kr. og ejere med renteudgifter over 45.000 kr. Det vil med andre ord sige, at søgteorien passer bedre på mænd, da effekten af renteudgifter på ledighedslængden næsten er konstant over ejergrupperne med renteudgifter. Dette resultat kan skyldes, at den første model på alle personer var præget af uobserverbar heterogenitet, som formentligt skyldes mangel af en forklarende variabel for ægtefælles indkomst.

Resultaterne for kvinder viser, at der her ikke er den store forskel på ejere uden renteudgifter og de andre grupper, da estimatet for ejere uden renteudgifter kun er signifikant forskelligt fra gruppen med renteudgifter i størrelsesordenen 15.000-30.000 kr. Dette kan skyldes, at kvinder med høje renteudgifter har en mand, som er hovedforsørger, hvilket begrænser deres incitament til at søge efter et job. En anden mulighed er, at formuen skulle indgå på en anden form i varighedsmodellen.

Andre forskelle mellem kvinder og mænd, som springer i øjnene, er mht. uddannelse. For kvindernes vedkommende har de alle signifikant længere ledighedsperioder sammenlignet med kort og mellemlang videregående uddannelse, da deres hazardrater ligger mellem 23 pct. og 34 pct. lavere. For mændenes vedkommende er der kun få signifikante estimater, som ikke er specielt høje. Forskellen mellem de to grupper er antageligt, at kvinder med kort og mellemlang videregående uddannelse typisk er pædagoger, folkeskolelærere eller sygeplejersker, der alle oplever en meget høj beskæftigelse og korte perioder med ledighed. Ydermere giver deres uddannelse ofte kun adgang til en specifik jobtype og løn efter overenskomst med staten. De har derfor ikke incitament til så lange søgeperioder. Den sidste forskel mellem mænd og kvinder, som vi vil kommentere, er, at kvinderne umiddelbart ser ud til at blive ramt hårdest af konjunktursvingninger, jf. årsvariablene. Det, synes vi, er en smule overraskende, da andelen af kvinder er størst i den offentlige sektor, hvor der må formodes at være størst jobsikkerhed.

Den tredje delmodel i tabel 6 analyserer nærmiljøeffekter for de lavest uddannede bosat i København. Vi har afgrænset stikprøven ud fra en formodning om, at nærmiljøeffekten er stærkest for de lavest uddannede grupper. Endvidere kan regionale udsving i ledigheden påvirke resultatet. Derfor nøjes vi med at estimere på Københavns

Kommune. Estimationsresultaterne understøtter ikke teorien om nærmiljøeffekter. Ingen af de valgte nærmiljøvariable er signifikante i modellen. Den manglende signifikans af variable kan skyldes, at de brugte variable er dårlige approksimationer og derfor ikke kan opfange mulige nærmiljøeffekter. En anden forklaring er, at sogn er en dårlig approksimation for det omkringliggende kvarter, da sogne i nogle tilfælde er meget store områder eller kan gå på tværs af beboernes opfattelse af deres lokalområde. En tredje forklaring er, at folk ikke påvirkes gennem lokalområdet, men i stedet gennem deres personlige netværk uden for lokalområdet.

6. Konklusion

Længden af personers ledighed kan tænkes at være påvirket både af ejerform for deres bolig samt deres nærmiljø. I dette kapitel har vi undersøgt, om disse sammenhænge kan eftervises empirisk.

Vi finder, at der er en klar statistisk sammenhæng mellem ejerform og længden af ledighed. Lejere har i gennemsnit en længere ledighedsperiode end ejere. Endvidere er der en tendens til, at en høj renteudgift til bolig samvarierer med en kortere ledighedsperiode. Det taler til en vis grad for teorien om, at især ejere med høje boligudgifter som følge af deres situation i højere grad søger at undgå længere ledighed. Denne tendens gælder dog kun op til en årlig renteudgift på 30.000 kr. Personer med renteudgifter over dette niveau har således i gennemsnit længere ledighedsperioder end personer med lavere renteudgifter.

Vi prøvede derfor at estimere modellen for henholdsvis kvinder og mænd for at undersøge, om afbrækket i sammenhængen mellem renteudgifter og ledighed skyldes, at der manglede oplysninger om ægtefælles indkomst. Resultaterne for mænd viser, at der modsat for ikke er forskel mellem ejere uden gæld og lejere. Et andet vigtigt resultat fra denne estimation er, at estimatet for gruppen med de højeste renteudgifter nu ikke afviger så meget fra de andre grupper, da estimatet kun er signifikant lavere end én af grupperne med positive renteudgifter. Modellen for kvinder afviger markant fra modellen for mænd. Blandt andet har kvindelige ejere uden renteudgifter kun en signifikant længere ledighedslængde end gruppen med renteudgifter i størrelsesordenen 15.000-30.000 kr. Resultatet kan skyldes,

at der mangler en variabel for ægtefælles indkomst, da kvinder ofte har en lavere indkomst end deres mand og derfor burde blive mindre påvirket af likviditetspresset fra renteudgifterne.

For at undersøge sammenhængen mellem nærmiljø og ledighed blev der i varighedsanalysen inkluderet variable for andelen af lejere, andelen af førtidspensionister og en variabel for sogne med mere end 10 pct. førtidspensionister. Argumentet for at bruge ovenstående variable er, at de afspejler koncentrationen af normer, som mindsker lysten til at søge efter arbejde. I varighedsanalysen blev variable for andelen af lejere ikke fundet signifikante. Det gjorde til gengæld variabelen for andel af førtidspensionister i sognet og variabelen for sogne med mere end 10 pct. førtidspensionister, men ikke med det forventede fortegn. Ovenstående resultater giver ikke den store støtte til teorierne om nærmiljøeffekter. Det kan dog skyldes, at effekten kun opstår mellem personer med en dårlig social baggrund, eller at variabelen for lokal arbejdsløshed er korreleret med de variable, som anvendes til test af nærmiljøeffekten. Den tidligere model blev derfor reestimeret på et datamateriale bestående af alle personer fra København, da det gerne skulle fjerne effekten fra den lokale arbejdsløshed og derigennem den mulige korrelation med nærmiljøeffektvariablene. Den nye model begrænses yderligere af, at den kun medtager folk med en uddannelse lavere end kort videregående, da nærmiljøeffekten burde være størst i grupper med ensartet social baggrund. Det ville have været mest korrekt at nøjes med at medtage personer med den laveste uddannelse, men dette ville i så fald resultere i et for lille datamateriale. Resultatet fra den netop omtalte delmodel er, at alle nærmiljøeffekter er insignifikante. Vi har med andre ord ikke kunnet finde en signifikant variabel for nærmiljøeffekten med det forventede fortegn og kan derfor ikke empirisk understøtte teorien om nærmiljøeffekter.

Litteratur

Friedrichs, J. (1998)

Do Poor Neighbourhoods Make Their Residents Poorer? Context Effects of Poverty Neighbourhoods on Residents. Red.: Andress, H-J, *Empirical Poverty – Research in a Comparative Perspective*, Ashgate, Aldershot, Brookfield USA.

McGregor (1983)

Neighbourhood Influence on Job Search and Job Finding Methods. *British Journal of Industrial Relations*, 21(1), 91-99.

Mehlsen, S. (2001)

En varighedsanalyse af sammenhængen mellem boligform og arbejdsmarkedstilknytning. Speciale. Økonomisk Institut. Københavns Universitet.

Statistisk Årbog (2000)

Danmarks Statistik

Wacquant, L.J.D. (1993)

Urban outcasts: Stigma and Division in the Black American Ghetto and the French Urban Periphery. *International Journal of Urban and Regional Research*, vol. 17, 366-83.

Wilson, W.J. (1987)

The Truly Disadvantaged: The Inner City, the Underclass, and Public Policy. Chicago: Chicago University Press.

Wilson, W.J (1991)

Studying Inner-City Social Dislocations: The Challenge of Public Agenda Research. *American Sociological Review*. Vol. 56, 1-14.

APPENDIKS A

Tabel A

Parameterestimer fra demografiske variable af tre varighedsmodeller med forskellige populationsafgrænsninger.

	Mænd	Std.afv.	Kvinder	Std.afv.	Kbh. (lavtuddannede)	Std.afv.
Køn, alder & civilstand						
Kvinde					0,0263	0,0279
25-35 år	0,3734	0,0210	0,2967	0,0190	0,2796	0,0389
36-45 år	0,2494	0,0196	0,2670	0,0192	0,1684	0,0400
Ugift	-0,1393	0,0169	-0,0800	0,0164	-0,1413	0,0328
Skilt	-0,0988	0,0242	-0,1206	0,0218	-0,1443	0,0412
Region						
Københavns Amt, Københavns og Frederiksberg Kommuner	-0,1831	0,0179	-0,1512	0,0177		
Frederiksborg, Roskilde og Vestsjællands Amter	-0,1487	0,0202	-0,1412	0,0189		

Uddannelse (basis=kort & mellem)						
Grundskole, 1-2. Gym,stud,hf, erhvervsfaglig-basis, AMU	0,0559	0,0254	-0,2978	0,0209	-0,1231	0,0294
Gym, hhx/htx	-0,0630	0,0376	-0,2636	0,0308	-0,0295	0,0413
Erhvervsfaglig	0,0788	0,0243	-0,2767	0,0211		
Lang videregående	0,0112	0,0364	-0,2105	0,0348		
Uoplyst	0,0150	0,0333	-0,2725	0,0329		
Indvandrere						
Indvandrere fra øvrige lande	-0,2984	0,0341	-0,2554	0,0400	-0,2068	0,0733
Formue						
Formue 10.000-50.000	0,1745	0,0170	0,1124	0,0154	0,1398	0,0329
Formue (50.000+)	0,1479	0,0198	0,0774	0,0209	0,1371	0,0444
Historisk arbejdsmarkedstilknytning						
Ledighed de to foregående år	-0,0023	0,0003	-0,0018	0,0003	-0,0017	0,0006
Sygdom de to foregående år	-0,0029	0,0009	-0,0042	0,0009	-0,0047	0,0016
Medlem af a-kasse	0,1424	0,0276	0,1527	0,0264	0,1116	0,0357
Branche (basis=tjenesteydelser)						
Landbrug, fiskeri og råstofudvinding	-0,2152	0,0290	-0,7254	0,0299	-0,5687	0,0619
Fremstilling	0,2863	0,0216	0,0494	0,0202	0,0198	0,0449
El & gas	-0,1505	0,1234	-0,1960	0,1832	-0,0597	0,2379
Bygge & anlæg	0,2272	0,0251	-0,2769	0,0667	0,0849	0,0594
Handel	-0,1524	0,0255	-0,2451	0,0214	-0,2298	0,0412
Transport	0,0592	0,0321	-0,2186	0,0409	-0,1429	0,0577
Bank & finans	-0,1447	0,0404	-0,2751	0,0340	-0,1673	0,0614
Branche uoplyst	-0,5457	0,0276	-0,8629	0,0232	-0,5551	0,0443
År (basis=1997)						
1991	0,0302	0,0403	-0,0886	0,0333	-0,1575	0,0720
1992	-0,0421	0,0413	-0,2767	0,0351	-0,3238	0,0744
1993	-0,1681	0,0422	-0,3833	0,0364	-0,3931	0,0763
1994	-0,1698	0,0455	-0,3358	0,0389	-0,3608	0,0791
1995	-0,1753	0,0475	-0,2015	0,0387	-0,3010	0,0805
1996	-0,0537	0,0476	-0,0434	0,0387	0,0082	0,0830
Højrecensurerede observationer (pct.)		4,67		7,26		6,76
Antal observationer i alt		23.069		25.826		6.465

(i) Estimerne for andel af lejere og førtidspensionister i de enkelte sogne kommer fra to separat estimerede modeller, mens de øvrige variable er blevet estimeret i en model.

(ii) De insignifikante estimater er fremhævet med fed skrift

RINGE VILJE TIL AT VÆRE MOBIL

NIELS HENNING BJØRN OG
CECILIE DOHLMANN WEATHERALL

1. Introduktion

Arbejdskraftens geografiske og faglige mobilitet er vigtig for et vel-fungerende arbejdsmarked, hvor virksomhederne ændrer deres efterspørgsel efter arbejdskraft hele tiden. Spørgsmålet er, om arbejdskraften er så mobil, at den kan tilpasse sig de hurtige ændringer. Hvis ledige er fleksible i ønskerne til, både hvilket job de har, og hvor de arbejder, vil det øge deres muligheder for at finde beskæftigelse i forhold til en situation, hvor de kun søger en type af job inden for et begrænset geografisk område.

Vi vil undersøge indstillingen til at være mobil blandt ledige kvinder i Sønderjylland, hvor ledigheden blandt kvinder er højere end blandt mænd. I regionen er der mangel på nogle typer af arbejdskraft med en faglært eller en videregående uddannelse samtidig med, at der er mange ledige ufaglærte i samme område, og der er væsentlige forskelle i niveauet for ledigheden. Dette tyder på, at en højere faglig og geografisk mobilitet på arbejdsmarkedet kunne lede til en lavere ledighed.

Mobilitet er ikke kun vigtig for den øjeblikkelige ledighed, da de beskæftigede kan risikere, at deres job eksempelvis forsvinder som følge af teknologiske ændringer eller som følge af flytning af arbejds-

pladser til andre lande. Det danske arbejdsmarked er her karakteriseret ved at have liberale regler for afskedigelse af medarbejdere i forbindelse med ændringer i behovet for arbejdskraft, jf. OECD (1999). Det betyder, at de nyansatte hurtigt kan blive kastet ud i ledighed.

De økonomiske fordele ved en høj mobilitet går til personer, virksomheder og samfundet generelt, idet de mobile arbejdere i højere grad er i stand til at skaffe sig beskæftigelse, hvilket betyder både indkomst og arbejdserfaring for lønmodtageren. Det er ligeledes en stor fordel for virksomhederne, at de kan rekruttere arbejdskraft fra et stort opland, hvor personerne er villige til også at skifte arbejdsstilling.

For samfundet generelt er en høj mobilitet vejen til en effektiv allokering af arbejdskraften til de job, hvor der er de bedste forhold som eksempelvis aflønning, arbejdsmiljø og udviklingsmuligheder. Kun hvis arbejdskraften er fagligt og geografisk mobil, er det muligt for ekspanderende effektive virksomheder at tiltrække ledige eller beskæftigede fra mindre produktive virksomheder til nye job.

Mobiliteten på arbejdsmarkedet opstår, når der både er en mobilitet i efterspørgslen og et mobilt udbud. Vi vil i det følgende fokusere på mobiliteten i udbudet, der er en nødvendig betingelse for, at der vil være mobilitet på arbejdsmarkedet.

På den anden side er der også ulemper ved at være geografisk mobil, da der er både økonomiske og sociale omkostninger ved at flytte. De sociale og faglige netværk reduceres eller skal genopbygges et nyt sted. Samtidig har man formodentlig et mindre kendskab til arbejdsmarkedet på det sted, hvor man flytter hen set i forhold til det oprindelige lokalområde. Det samme gælder for en eventuel partner, der også har behov for job og netværk.

Ulemperne ved at være fagligt mobil og søge over i et andet fagområde er, at man ikke kan udnytte fagspecifik viden. Samtidig skal man investere i ny viden på et andet område.

Vi gennemfører en udbudsbaseret analyse af mobiliteten på arbejdsmarkedet i Sønderjyllands Amt ud fra telefoninterview blandt ca. 560 ledige kvinder, jf. Bjørn og Döhlmann (2001). Denne undersøgelse kan belyse den faglige og geografiske mobilitet blandt ledige

ud fra de ledige kvinders egne holdninger og meninger. Da undersøgelsen kun fokuserer på ledige kvinder, er den ikke repræsentativ for hverken kvinderne i Sønderjyllands Amt eller på hele det danske arbejdsmarked. Man må tværtimod formode, at de mest ressourcestærke og mest mobile sjældent vil være ledige. Undersøgelsen er rettet mod den del af arbejdsstyrken med de største problemer, hvor der er behov for et øget fokus.

Først opstiller vi de centrale teoretiske forklaringer af mobilitet på arbejdsmarkedet i kapitel 2. I kapitel 3 præsenteres de anvendte data, hvorefter resultaterne af undersøgelsen præsenteres i kapitel 4. I kapitel 5 sammenfatter vi vores konklusioner.

2. Teoretiske forklaringer af mobilitet blandt ledige kvinder

Årsagerne, til at personer i arbejdsstyrken er eller ikke er mobile, findes både i de økonomiske forklaringer på jobsøgning blandt ledige og i lediges værdier, der er uafhængige af økonomiske forhold. En væsentlig økonomisk forklaring på mobilitet er, at den ledige kan opnå en højere indkomst ved at være mobil. Blandt de øvrige forklaringer på mobilitet kan nævnes betydningen af prestige ved et job og den enkeltes interesse for og identitet ved et givet job. I det følgende fokuseres på de økonomiske forklaringer. Vi opdeler i forskellige former for mobilitet, der forenklet set består af geografisk mobilitet og faglig mobilitet. Den geografiske mobilitet kan opdeles i henholdsvis flyttmobilitet og pendlingsmobilitet, mens faglig mobilitet kan opdeles i en kvalifikationsmæssig mobilitet og en branchemæssig mobilitet, hvor typen af arbejdsopgaver ændres, eller hvor det er de samme arbejdsopgaver inden for en anden branche.

2.1 Faglig mobilitet

Den ledige kan forbedre sine muligheder for at få et arbejde ved at forøge kvalifikationerne, så vedkommende er kvalificeret til flere job, eller den ledige kan acceptere at søge job, der ligger uden for det ønskede arbejdsområde. I begge tilfælde er formålet at få mulighed for at søge flere job ved at være fagligt mobil.

Kvalifikationsmæssig mobilitet

En ledig kan vælge at forbedre sine beskæftigelsesmuligheder ved at forbedre sine kvalifikationer. Det økonomiske argument for at gøre dette er, at det giver en højere indkomst set over personens resterende tid i arbejdsstyrken, fordi beskæftigelsesmulighederne vil være bedre, og aflønningen vil formodentlig være højere, jf. Becker (1964). Human kapital-teorien beskriver de overvejelser, som en person gør sig i forbindelse med opbygning af de individuelle kvalifikationer. Teoriens grundidé er, at en investering i human kapital skal forøge personens nytte, der bygger på de personlige præferencer, som kan splittes op i en økonomiske del og en ikke-økonomisk del. Det er centralt for de økonomiske overvejelser, at en investering i kvalifikationer skal kunne forrentes tilfredsstillende.

Det er økonomisk optimalt for en ledig at forøge sine kvalifikationer, indtil investeringen i flere kvalifikationer netop modsvarer den tilbage diskonterede værdi af forskellen mellem den fremtidige indkomst med længere uddannelse og indkomsten uden ekstra uddannelse. Diskonteringsfaktoren er personspecifik, da personer vægter indkomst nu og i fremtiden frem til tilbagetrækningen forskelligt.

Da investeringen i flere kvalifikationer skal kunne forrentes, er det mere relevant for unge at investere i flere kvalifikationer end for seniorer på arbejdsmarkedet, der ikke har så mange år tilbage på arbejdsmarkedet til at forrente investeringen. Ufaglærte må på samme vis overveje, om det kan betale sig for dem at få en uddannelse med de forskelle i lønninger og beskæftigelse, som der er udsigt til.

Det er vigtigt at se på den alternative indkomst, som den ledige kunne have opnået uden at forøge kvalifikationerne. Oftest anvendes arbejdsløshedsunderstøttelsen eller den lediges seneste indkomst som alternativ indkomst. Ønsker den ledige at tage højde for sine nuværende jobmuligheder, er det relevant at inddrage søgteorien som ramme for at vurdere mulighederne for beskæftigelse. Arbejdsløshedsunderstøttelsen kan kun udbetales for en kortere årrække, hvorefter der evt. kan udbetales kontanthjælp, der typisk vil være lavere og afhænge af andre økonomiske forhold. Alternativ-indkomsten falder derfor, hvis den ledige ikke længere har mulighed for at være forsikret i en arbejdsløhedskasse. I denne situation ser vi bort

fra en eventuel forskel i søgeomkostninger henholdsvis med eller uden flere kvalifikationer.

De ledige vælger også deres kvalifikationer ud fra ikke-økonomiske faktorer som identitet, værdier og prestige, jf. Zeuner (2000). Det gælder for unge, der står over for at vælge uddannelse eller beskæftigelsesvej, og det gælder ledige, der søger arbejde. Ofte er der en højere prestige ved at have flere kvalifikationer, fx en længere uddannelse. Omvendt vil flere kvalifikationer lede til job med mere ansvar, hvilket af nogle betragtes som en ulempe. Det kan bl.a. betyde et brud med den levevis, som personen har haft.

Branchemæssig mobilitet

En ledig kan alternativt vælge at forbedre sine beskæftigelsesmuligheder ved at være branchemæssigt mobil, hvilket her betyder, at en ledig søger stillinger med et andet jobindhold end det foretrukne. Det kan være at søge job i andre brancher med andre arbejdsopgaver. Det kunne også være mobilitet til en anden stilling inden for samme branche, mens det kun sjældent kan regnes som mobilitet, hvis en ledig søger en stilling med det samme jobindhold i en anden branche, fx som kontorassistent. Det økonomiske argument er igen, at det skal give en højere indkomst set over personens resterende tid i arbejdsstyrken. En ledig har typisk kvalifikationer fra et tidligere job. Det kan være både jobspecifikke kvalifikationer og branchespecifikke kvalifikationer, som ikke er relevante i andre job. Ud fra human kapital-teorien vil man antage, at den ledige ville få en mindre indkomst i andre brancher, hvor vedkommende ikke kan anvende sine branchespecifikke kvalifikationer. Fordelen ved at være mobil er, at der er en større mulighed for at være i beskæftigelse, og den ledige vil bedre være i stand til at opretholde eller forbedre sine kvalifikationer gennem oplæring på jobbet.

Afvejningen mellem indtjening og mulighed for beskæftigelse fremgår af søgeteorien, hvor de ledige vælger det job, hvor de kan få en løn, der er mindst lige så stor som den forventede gevinst ved at søge videre efter et job. Her er den mulige indkomst ved at søge videre sat i forhold til omkostningerne ved at søge job. Det vigtige er, hvad personen ville have mulighed for at tjene, hvis hun søgte i endnu en periode, jf. Mortensen (1986).

Jo flere typer af job, den ledige er villig til at acceptere, desto større muligheder er der for at få tilbudt et job og muligvis vælge mellem flere job.

Igen vil den alternative indkomst i perioder med ledighed være arbejdsløshedsunderstøttelsen; men ved udløbet af dagpengeforsikringen vil den ændre sig til kontanthjælp, hvis den ledige har mulighed for at få dette. Det betyder, at den alternative indkomst falder ved udløbet af perioden med dagpenge.

Omkostningen ved at være branchemæssigt mobil i form af mindre aflønning vil oftest være mindre end ved at investere i flere kvalifikationer. Derfor vil det ofte økonomisk set være bedre for seniorer på arbejdsmarkedet at være branchemæssigt mobile end at erhverve flere kvalifikationer, hvis de har værdifulde jobmæssige erfaringer.

2.2. Geografisk mobilitet

Den ledige kan vælge at forbedre sine beskæftigelsesmuligheder ved at være geografisk mobil, hvor den ledige enten er villig til at flytte bopæl eller er villig til at pendle længere til et job. Det økonomiske argument for at være geografisk mobil er, at den ledige kan få en højere indkomst ved at flytte til et område med bedre beskæftigelsesmuligheder. Derved kan den ledige samtidig opretholde eller udbygge sine kvalifikationer ved oplæring på jobbet. De lediges økonomiske overvejelser kan forklares ved brug af human kapital-teorien og søgeteorien. De ikke-økonomiske overvejelser ved geografisk mobilitet drejer sig bl.a. om tilknytningen til det nuværende nærmiljø og sociale netværk samt betydningen af den tid, som vil blive anvendt på at være geografisk mobil.

Mobilitet i form af flytning

Beslutningen om at flytte kan økonomisk set betragtes som en investering, idet der vil være en betydelig udgift i forbindelse med flytningen, mens der i den efterfølgende tid antages ikke at være omkostninger i forbindelse med transporten til arbejde. Omkostningen ved at flytte skal være mindre end den tilbagediskonterede ekstra indkomst, som den ledige kan opnå ved at bo et andet sted

fremover.¹ Man kunne også inddrage forskelle i leveomkostninger, men det ser vi bort fra.

Fordelen ved at flytte er, at den ledige kan vælge at rejse til et område, hvor der er bedre muligheder for at være beskæftiget, selv hvis den første ansættelse skulle blive afsluttet hurtigt efter flytningen. Det vil betyde en permanent forøgelse af den forventede fremtidige indkomst.

En af de fordelene ved at flytte er, at det er muligt at flytte tæt på arbejdspladsen, mens ulempen som nævnt kan være, at den ledige flytter væk fra kendte omgivelser og skal etablere en tilværelse og et socialt netværk et andet sted. Der skal anvendes personlige ressourcer på at etablere et nyt netværk det nye sted.

Set fra den praktiske synsvinkel vil en flytning være økonomisk overskuelig, hvis personen er alene, sidder i lejebolig og ikke har så meget bohav, mens det kan være særdeles bekosteligt for en boligejer med en stor husholdning. Hvis husstanden består af både partner, som vil få behov for andet arbejde, og børn, der vil skulle skifte skole, stiger både de økonomiske og ikke-økonomiske omkostninger ved flytningen.

Mobilitet i form af pendling

En fjerde form for mobilitet er pendling. De fleste pendler til arbejde, og ved at søge inden for et større geografisk område har den ledige bedre mulighed for at finde et job, hvor løn og ansættelsesforhold svarer til hendes ønsker. Den lediges nytte ved at søge i en større radius påvirkes, fordi der økonomisk set er højere transportomkostninger, og ved at det tager længere tid. Den økonomiske fordel på lidt længere sigt er, at den ledige både har bedre beskæftigelsesmuligheder og opretholder eller muligvis udbygger sine kompetencer, mens kvalifikationer kunne risikere at blive forældet ved at forblive ledig. Yderligere vil det måske være muligt at finde et job tættere på bopælen på et senere tidspunkt, hvilket kan reducere omkostningerne ved pendlingen.

---

1. Det offentlige kan i nogle tilfælde bidrage med mobilitetsfremmende ydelse, der kan reducere de økonomiske omkostninger ved at flytte.

Den ledige kan også have en ikke-økonomisk præference for at pendle, da det er muligt for personen og hendes husstand at forblive i det samme nærmiljø og samtidig være beskæftiget. Det betyder, at det sociale netværk er det samme. Derimod påvirker det nytten negativt at anvende noget af sin fritid på transport til og fra arbejde. Nyttens af fritid er derved en central faktor for overvejselsen om at søge arbejde i en større transportafstand fra hjemmet.

Mobilitet i form af pendling er således en relativt overskuelig form for mobilitet, idet udgifterne er afhængige af afstanden, og de kan nedbringes, hvis personen finder et job tættere ved bopælen. Den personlige identitet er uændret, så længe det er muligt at finde job inden for den samme branche, hvilket mindsker barriererne for den ledige.

Generelt er det vores vurdering, at pendling og branchemæssig mobilitet påvirker den løbende indkomst. Det er reversible handlinger, som er forholdsvis overskuelige for den ledige og dermed relativt lette at håndtere selv for personer med kort tid tilbage på arbejdsmarkedet. Derimod er investeringer i flere kvalifikationer eller en flytning at betragte som investeringer, der ikke i samme grad er reversible. Eksempelvis er der knyttet ændring af nærmiljø til flytning. Det betyder, at det i højere grad har karakter af en væsentlig ændring i levevis, som ofte vil være mere relevant for unge på arbejdsmarkedet end for personer tæt ved tilbagetrækningstidspunktet.

3. Oplysningerne om mobilitet og ledige i Sønderjylland

Vi anvender oplysninger fra en spørgeskemaundersøgelse til at belyse de ledige kvinders faglige og geografiske mobilitet. Fordelen ved spørgeskemadata er, at vi får oplysninger om de lediges holdninger til mobilitet og aktiviteter i forbindelse med jobsøgning.

Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført i Sønderjyllands Amt i foråret 2001, hvor ledigheden var relativt lav i regionen. 650 registrerede ledige kvinder mellem 16 og 65 år blev udtrukket til telefoninterview, hvoraf halvdelen var i aktivperioden og den anden halvdel i passivperioden. Der indgår også nogle få kvinder på kontanthjælp i datamaterialet, men de indgår ikke i disse analyser. Kvinderne i

Tabel 3.1

Spørgsmål omhandlende mobilitet i spørgeskemaundersøgelsen af ledige kvinder i Sønderjyllands Amt 2001.

Mobilitet		Spørgsmål	Svar	Antal svarmuligheder
Faglig	Brancher	Hvilket arbejde / hvilken arbejdsplads ville De gerne arbejde på?	- landbrug - råstofudvinding .... - journalistik	19 kategorier
	Kvalifikationer	Tror De, at aktiveringstilbud (kursus, uddannelse, jobtræning, ... anden aktivering) kan forbedre Deres beskæftigelsesmuligheder?	- ja i høj grad - ja i nogen grad ..... - ved ikke	5 kategorier
Geografisk	Flytninger	Er De villig til at skifte bopæl for at kunne få varigt arbejde?	- ja, hvis min ægtefælle/samløver også kan få varigt arbejde der .... - nej, er slet ikke interesseret i (andet) arbejde	8 kategorier
	Pendling	Hvor lang daglig transporttid (tur/retur) er De villig til at påtage Dem for at få (evt. andet) arbejde?	- indtil ½ time - over ½ indtil 1 time ..... - er slet ikke interesseret i (andet) arbejde.	9 kategorier

passivperioden havde været ledige i mindst 10 uger og højst et år, men kvinderne i aktivperioden har været ledige mellem et og fire år. Svarprocenten var for begge grupper ca. 87 pct.

Anvendte metoder

Holdninger til mobilitet er ikke lette at måle, så det er nødvendigt at spørge de ledige direkte om emnet for at kunne sige noget om mobiliteten blandt denne del af arbejdsstyrken. Vi har valgt at se på mobilitet blandt ledige kvinder ud fra fire spørgsmål, jf. tabel 3.1.

Det er tydeligt, at svarene til ovenstående spørgsmål ikke kan illustrere alle problemstillinger i forbindelse med mobilitet blandt ledige kvinder. Da kategorierne for brancher og fag er meget overordnede, kan det diskuteres, om en ledig er meget lidt branchemæssig mobil,

hvis personen kun ønsker job inden for fx industrien, som kan være samlebåndsarbejde i metalindustrien eller et kontorarbejde i tekstilindustrien. Omvendt vil det være overraskende, hvis en person er meget fleksibel inden for en branche, men slet ikke ønsker et job i andre brancher.

Indstillingen til aktiveringstilbud indikerer, om den ledige er interesseret i andre og nye kvalifikationer. Kvalifikationsmæssig mobilitet kan ikke kun illustreres ved lediges indstilling til aktiveringstilbud, men omvendt ville det være overraskende, om aktivering ikke kunne tilpasses den lediges ønsker.

Spørgsmålet til den daglige transporttid til arbejde er generelt, og det er muligt, at kvinderne svarer ud fra de forventninger, de har til jobtilbudene i et bestemt geografisk område. Kvinderne ville muligvis pendle længere, hvis de blev spurgt om transporttiden i forbindelse med et ønskejob.

Spørgsmålene om mobilitet er brede. Svarene kan dog alligevel anvendes til at karakterisere de ledige kvinders holdning til faglig og geografisk mobilitet.

En af de væsentlige skillelinjer omkring geografisk mobilitet kunne være, hvilken boligform kvinderne boede i, da det er dyrere at flytte fra en ejerbolig end en leje- eller andelsbolig. Simple gennemsnit for centrale spørgsmål vedrørende mobilitet er gengivet for de forskellige boligformer i tabel 3.2. Det er værd at bemærke, at kvinderne i gennemsnit kun er interesseret i at søge job inden for et enkelt område og kun en ringe del af kvinderne, som ejer deres bolig, er villige til at flytte. Endelig er ca. hver femte kvinde i en ejerbolig villig til at bruge mere end en time på daglig transport, hvilket næsten svarer til resultatet for lejere. Tilsvarende er halvdelen af kvinderne aktivt søgende efter et job, mens en fjerdedel er skrevet op hos AF mv., og ca. en fjerdedel gør intet for at få et job. Det samlede billede er således, at kvinderne generelt kun er lidt fagligt eller geografisk mobile.

Tabel 3.2

Gennemsnit for udvalgte interviewspørgsmål fordelt efter boligform.

Variabel	Ejere	Lejere	Andel
Alder	45,3	40,7	38,3
Andel med børn	0,46	0,54	0,27
Andel gifte/samboende	0,95	0,50	0,27
Søger aktivt efter job ^a	0,54	0,52	0,36
Antal ønskede arbejdsområder ud af 19	1,15	1,13	1,00
Villig til mere end en times daglig transport	0,18	0,23	0,09
Villig til at flytte	0,04	0,12	0,18
Antal	356	196	11

a) "Søger aktivt" er defineret som en person, der har kontakttet arbejdsgivere, venner, tidligere kolleger, slægtninge, privat arbejdsformidling for at få arbejde eller svaret/indrykket annonce mhp. at få job.

Tabel 3.3

Lediges vurdering af aspekter vedrørende et job i 2001 i pct.

	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Uvist etc.	I alt
God løn	28	49	15	3	5	100
Interessant arbejde	82	12	2	1	4	100
Gode kolleger	90	5	1	0	4	100
Arbejde alene	15	25	21	34	5	100
Have ansvar	44	36	10	6	5	100
Blive styret	3	21	40	30	6	100
Fleksible arbejdstider	34	27	15	18	6	100
Teamwork	89	6	0	0	4	100
Arbejde hjemme	11	16	17	52	5	100

Kilde: Bjørn, N. & Dohmann, C. (2001).

Vi forventer derfor, at kvinderne vil ønske at gå ledige i stedet for at søge et arbejde, hvis spektret af jobtilbud ikke er interessant for dem. Af den grund har vi spurgt, hvad de ledige kvinder lægger vægt på i forbindelse med et job, jf. tabel 3.3.

De ledige kvinder lægger i høj grad vægt på, at deres fremtidige arbejde skal være interessant, at de har gode kolleger, og at der er et godt teamwork på arbejdspladsen. Dette er uafhængigt af kvindens civilstatus. Disse arbejdskvaliteter får større betydning, desto længere uddannelse den ledige har. Derimod spiller løn ikke en stor rolle, hvilket kan skyldes, at mange af de ledige er ufaglærte, hvor lønnen måske ikke varierer inden for det område, hvor de søger. Kvinderne kan betragte lønnen som næsten givet på forhånd.

4. Model for analyse af mobilitet

Den endelige empiriske analyse af kvindernes holdning til faglig og geografisk mobilitet baseres på en analyse, hvor der inddrages flere variable i samme estimation. Vi anvender en logistisk regression, hvor vi inddrager en række forklarende variable for mobilitet, som kommer fra interviewundersøgelsen. De medtagne forklarende

Tabel 4.1

Valget af variable til de fire estimationer og de forventede fortegn.

Variabel	Faglig		Geografisk	
	Branche	Kvalifikationer	Flytning	Pending*
Alder	-	-	-	-
Erhvervsuddannelse	+	+	+	+
Børn	0	0	-	0/-
Enlig	+	+	+	+
Boligejer	+	+	-	+
Dagpengeperiode	-	-	-	-
Ønsker et job	+	+	+	+
Ægtefælle arbejder	+	+	0	+
Deltaget i aktivering		+		
Kursus nødvendigt		+		

*: Denne relation er estimeret ved hjælp af ordered logistic regression, dvs. der er flere udfald.

variable består af en række fælles variable, der indgår i alle estimationer, og nogle specifikke for den særlige form for geografisk eller faglig mobilitet, jf. tabel 4.1. De afhængige variable er svarene på spørgsmålene i tabel 3.1, der i tre tilfælde er i kategorien ja/nej, mens spørgsmålet om daglig transporttid er opdelt i tre kategorier. I den sidste beregning anvendes derfor en *ordered* logistisk metode.

Forventningen til variablene er, at alderen vil vise, at unge er mere indstillet på at være mobile end ældre ledige. Det samme gælder for personer med en erhvervsuddannelse og især for personer med videregående uddannelse, hvor forventningen er, at de vil være mere interesseret i at finde et job og dermed være mobile end personer uden erhvervsuddannelse. Det skyldes, at længere uddannelse typisk medfører højere aflønning, og da kompensationsgraden ved ledighed er lavest for personer med høj løn, vil deres incitament til at være mobil være størst. Blandt de subjektive jobfaktorer forventer vi, at en positiv indstilling til at finde et job vil øge mobiliteten.

Hvad angår boligform, er omkostningerne ved at flytte størst for boligejere, men samtidig kan boligejere være tvunget til at have en højere indkomst end understøttelse, da det kan give dem økonomiske problemer, hvis de og deres evt. partner skal betale renter og afdrag på boligen og være ledig samtidig. Derfor har boligejere i højere grad en tilskyndelse til at være indstillet på at være mobile. Hvis de ikke ønsker at være geografisk mobile, kunne de kompensere ved at være mere fagligt mobile. Det betyder, at vi forventer, at boligejere vil være mindre indstillede på at flytte, men til gengæld mere indstillede på at være mobile i andre forhold, fx være mere villige til at pendle længere til job for at kunne blive boende det samme sted.

Da det kun er muligt for forsikrede ledige at forblive forsikret mod arbejdsløshed, hvis de kommer i mindst 26 ugers ustøttet beskæftigelse, inden aktivperioden løber ud, vil man formode, at personer i aktivperioden er mere indstillede på at være mobile end personerne i passivperioden. Endelig antager vi, at personer kan være mindre interesseret i at være mobile, især geografisk mobile, hvis deres partner allerede har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet, da en partner uden for arbejdsmarkedet ikke altid vil være interesseret i de store ændringer i dagligdagen.

Hvis der er børn i husholdningen, kan det være mere problematisk at pendle langt til arbejde, og dermed kan børn reducere ledige kvinders mobilitet. Tilsvarende kan man forestille sig, at kvinder vil være mindre interesseret i at flytte, hvis de har børn, der er etableret i daginstitutioner eller skoler. Børn i husholdningen vil derimod ikke forventes at påvirke den faglige mobilitet.

Endvidere indgår specifikke variable til forklaring af de forskellige former for mobilitet, hvilket dækker over både objektive variable som samlivsstatus i forbindelse med geografisk mobilitet og subjektive holdninger hos de ledige kvinder, jf. tabel 3.1. Spørgsmålet er, hvor stor en rolle de enkelte variable spiller, når de alle indgår i analysen.

5. Resultater af analysen af holdninger til mobilitet

Den empiriske analyse er gennemført, ved at alle de medtagne variable er inkluderet i beregningerne. Derefter er de mest insignifikante variable blevet ekskluderet af estimationerne, hvor de fælles variable dog er fastholdt i regressionerne af hensyn til sammenligneligheden.

5.1. Faglig mobilitet

Branchemæssig mobilitet

Den summariske opgørelse viser, at den faglige mobilitet mellem brancher ikke er særlig udbredt, jf. tabel 3.1. Vi beregner, hvilke faktorer der påvirker sandsynligheden for at udvise faglig mobilitet udtrykt ved en interesse for at arbejde i flere end én branche. Den viser sig at være højere, når kvinderne i høj grad ønsker et job og har en videregående uddannelse. Det kunne tyde på, at kvinder med en lang uddannelse har store offeromkostninger ved at gå ledige, og de har derfor ikke stærke præferencer med hensyn til valget af branche.

Resultaterne af beregninger, hvor denne lave mobilitet undersøges nærmere, viser, at kvinders ledighedshistorie inden for dagpenge-systemet, alder og boligforhold ikke har signifikant betydning for de lediges velvilje over for at arbejde i flere brancher, i tabel 5.1. Selvom teorien tilsiger, at yngre ledige kunne have et større afkast af brancheskift, så finder vi, at alder ikke påvirker indstillingen til at være branchemæssigt mobil signifikant.

Man kunne formode, at husejeren ville opleve et stigende økonomisk pres, når hun nærmer sig slutningen af perioden med dagpenge, dvs. den alternative indkomst reduceres markant eller bortfalder. Det økonomiske pres synes dog ikke at få den branchemæssige mobilitet til at stige blandt de ledige kvinder i aktivperioden, da adfærden blandt ledige i dagpenge- og aktivperioden ikke er signifikant forskellig. Dette kunne også skyldes, at en ægtemand eller samlever har en høj indkomst, der gør kvinderne økonomisk uafhængige, men der er ikke nogen målbar forskel mellem enlige og kvinder i parforhold, hvorfor husholdningens samlede indkomst ikke er den forklarende faktor på kvindernes manglende søgning.

De ledige kvinders ensidige præferencer for job i en branche er en markant barriere i forhold til beskæftigelse. De ledige kvinder ønsker ofte at arbejde i den sociale sektor eller industrien. Branchevalget virker ensidigt, når man tænker på, at de ledige kvinder vælger to hovedbrancher ud af 19 mulige.

Kvalifikationsmæssig mobilitet

Uddannelse synes at have stor betydning for kvinders ledigheds-historie, jf. Cohn og Addison (1998), og ledigheden blandt personer med en erhvervsuddannelse er mindre end for ufaglærte. Det er derfor ekstra interessant, at kun 35 pct. af de ufaglærte ledige kvinder mener, at et kursus eller en uddannelse er nødvendig for at komme i arbejde igen.

De lediges interesse for at erhverve flere kvalifikationer er i estimationerne belyst ved at undersøge deres indstilling til aktiveringstilbud.^{2,3} Kun lidt over 30 pct. af de interviewede ledige kvinder vurderer, at aktiveringstilbud kan forbedre deres beskæftigelsessituation. Estimationen viser, hvilke faktorer der kan forklare forskellen mellem de kvalifikationsmæssigt mobile og de immobile.

Der er her ikke signifikant forskel på kvinder i passiv- og aktivperioden, jf. tabel 5.1. Derimod er der blandt højtuddannede kvinder,

---

2. Aktiveringstilbud indeholder kursus, uddannelse, jobtræning og beskæftigelsesprojekt.

3. Forudsætningen er, at holdningen til aktivering svarer til holdningen til uddannelse.

som deltager eller har deltaget i aktiveringskurser, større sandsynlighed for at finde en positiv holdning til aktiveringstilbud end blandt ufaglærte kvinder. Resultaterne synes derimod ikke at bekræfte teorien om, at unge har større økonomiske incitamenter til at uddanne sig end ældre. Det kan skyldes, at den egentlige erhvervsmæssige uddannelse ligger forude for dette forløb.

De kvinder, som mener, de har behov for uddannelse, tror også i højere grad på, at aktiveringstilbudene kan forbedre deres beskæftigelsesmuligheder. Samtidig synes de ufaglærte kvinder ikke at ønske eller have tiltro til de aktiveringstilbud, der er til rådighed. Derimod tror de veluddannede, som allerede har deltaget i aktivering, at de kan øge deres jobmuligheder ved hjælp af aktivering.

Selvom kvinderne forventer, at aktivering kan forbedre deres muligheder for at komme i beskæftigelse, så er det kun hver anden af dem, der tror, at et kursus er nødvendigt for at komme i job. Omvendt er der også mange af de ledige kvinder, der finder et kursus nødvendigt, men som ikke tror, at aktivering kan forbedre deres jobmuligheder.

Tager man højde for en række forhold, viser resultaterne, at det fortrinsvis er kvinder med en videregående uddannelse, der gerne vil have et job. Samtidig er der et stort sammenfald mellem den gruppe, der tror, at aktivering kan forbedre deres muligheder for beskæftigelse, og den, som finder det nødvendigt at tage et kursus for at komme i job.

Sammenfattende om faglig mobilitet

Viljen til at være fagligt mobil i forbindelse med kvalifikationer og brancher synes at være størst blandt unge ledige med en videregående uddannelse, der ønsker et job, og som ikke har en partner på permanent overførsel. Det er også disse kvinder, som har store offeromkostninger forbundet med at være ledig. Derimod er der ikke signifikante forskelle i holdninger mellem kvinder i dagpengeperioden og i aktivperioden.

5.2. Geografisk mobilitet

Blandt ledige har vi valgt at se på geografisk mobilitet ud fra holdningen til at flytte i forbindelse med jobtilbud og villigheden til at pendle til og fra arbejde, jf. tabel 3.1.

Tabel 5.1

Resultater af logistiske regressioner for faglig og geografisk mobilitet.

	Ønsker job inden for flere end én branche	Forventer, at aktivering hjælper	Villig til at flytte i forbindelse med beskæftigelse
Konstant	-2,314 (0,557) ***	-0,198 (0,539)	0,109 (0,803)
Alder	-0,002 (0,010)	0,037 (0,009) ***	-0,052 (0,000) ***
Erhvervsfaglig	0,398 (0,228) *	0,272 (0,215)	0,330 (0,308)
Videregående	0,666 (0,326) **	0,799 (0,312) **	0,495 (0,441)
Ejerbolig	0,012 (0,220)	-0,155 (0,244)	-0,710 (0,346) **
Dagpengeperioden	0,037 (0,210)	0,039 (0,222)	-0,097 (0,281)
Ønsker beskæftigelse	1,120 (0,271) ***	-0,175 (0,232)	-1,185 (0,405) ***
Kursus nødvendigt	-	0,757 (0,207) ***	-
Deltaget i aktivering	-	0,593 (0,234) **	-
Partner	-	0,250 (0,279)	-0,803 (0,348) **
Børn	-	-	-0,288 (0,303)
-2 Log L	591,7	676,6	405,9
Antal obs.	559	559	559

Kilde: Bjørn, N. & Dohmann, C. (2001).

Anm.:*** Mindre end 1 pct. sandsynlighed for, at parameteren er 0. ** Mindre end 5 pct. sandsynlighed for, at parameteren er 0. * Mindre end 10 pct. sandsynlighed for, at parameteren er 0.

Anm.: Udgangspersonen er en enlig kvinde med grundskoleuddannelse, der er i aktivperioden og bor til leje. Hun har ikke tidligere deltaget i aktivering.

Flyttemobilitet

Blandt de interviewede ledige kvinder er der kun en mindre del, der er villige til at flytte. Tilbud som pasning af børn og arbejde til partneren i tilflytningsregionen ændrer stort set ikke den holdning. Næsten 75 pct. af de ledige ønsker ikke at flytte, ligegyldigt hvad de får tilbudt i forbindelse med et nyt job. Det svarer til resultater fra tidligere undersøgelser lavet blandt forsikrede langtidsledige i Danmark, jf. Arbejdsministeriet (2001) og Bach et al. (1998).

Ledige yngre kvinder uden samlever med en videregående erhvervsuddannelse, og som ikke bor i ejerbolig, ser ud til at have høj vilighed til at flytte, hvis de derved kan opnå beskæftigelse, jf. tabel 5.1. Det er netop disse kvinder, som ifølge teorien må forventes at have relativt små omkostninger forbundet med flytning. Yderligere forventes de at have relativt store offeromkostninger ved ikke at have

ordinært arbejde. De økonomiske incitamenter i forbindelse med fremtidig indkomst og flytteomkostninger ser således ud til at have betydning for ledige kvinders vilje til at være geografisk mobile. Endvidere spiller det en rolle, om kvinderne ønsker at komme i job.

Enlige kvinder er mere indstillet på at flytte end kvinder i parforhold eller ægteskab, hvilket svarer til det forventede. Derimod er det bemærkelsesværdigt, at kvinder med hjemmeboende børn er lige så indstillet på at være mobile som kvinder uden børn, uanset om de har en partner. Det kan tolkes som et signal om, at det er vigtigere for ledige kvinder med børn at få et job, end det er for ledige kvinder uden børn. Det kunne bunde i et mere brændende ønske om højere indkomst. En anden fortolkning er, at selvom der kan være sociale omkostninger for børnene ved at flytte, så kan det være lettere at etablere sociale netværk, når der også er børn i familien.

Selvom teorien indikerer, at geografisk mobilitet i form af flytning kan forbedre jobmulighederne for ledige, så ser det økonomiske pres i forbindelse med kvinders historie i dagpengesystemet ikke ud til at have signifikant betydning for lysten til at flytte i forbindelse med jobtilbud, da kvinder i aktivperioden ikke er mere mobile end kvinder i passivperioden. Samtidig er det interessant, at over 40 pct. af de interviewede kvinder, der ikke ønsker at flytte, mener, at deres fremtidige jobmuligheder er ret gode.

Pendlingsmobilitet

De ledige kvinder øger deres chancer for ordinær beskæftigelse, hvis de står til rådighed for et større geografisk arbejdsmarked. Det er undersøgt ved at spørge til den lediges vilje til at pendle i forbindelse med et nyt job og deres udsagn om den faktiske pendlingstid i forbindelse med sidste regulære job, jf. tabel 5.2.

Geografisk mobilitet afhænger i høj grad af, hvilke transportmidler der er til rådighed. Over 60 pct. af de interviewede kvinder angiver, at de har bil til rådighed, hvilket er relativt mange sammenlignet med resten af landet, jf. Danmarks Statistik (2001).

Over 80 pct. af de ledige interviewede kvinder har maksimalt haft en daglig transporttid på en time i deres sidste job. I denne undersøgelse finder vi også, at de ledige kvinder generelt giver udtryk for, at de er

Tabel 5.2

Rangordnede logistiske regressioner af fremtidig pendlingstid (indelt i under ½ time, ½-1 time og over 1 time).

	Villighed til at pendle i forbindelse med en arbejdsplads
Konstant (pendle ½-1 time)	-1,094 (0,496) **
Konstant (pendle mere end 1 time)	1,219 (0,497) **
Alder	0,016 (0,010) *
Erhvervsfaglig	-0,429 (0,189) **
Videregående	-0,544 (0,296) *
Dagpengeperioden	0,070 (0,176)
Ejerbolig	-0,086 (0,220)
Partner	0,252 (0,250)
Børn	-0,125 (0,210)
Ønsker ej beskæftigelse	-0,551 (0,215) **
-2 Log L	1006,023
Antal observationer	474 ^a

Anm.:** Mindre end 5 pct. sandsynlighed for, at parameteren er 0. * Mindre end 10 pct. sandsynlighed for, at parameteren er 0
a) Indeholder ikke personer, som svarer "ved ikke".

begrænset mobile, da omkring 65 pct. ikke ønsker at påtage sig en daglig transporttid på mere end en time tur/retur i forbindelse med fremtidig beskæftigelse, hvor rådighedsreglerne kræver villighed til 4 timers daglig transporttid ved modtagelse af dagpenge.

Resultaterne af estimationerne viser, at den geografiske mobilitet i form af pendling er størst blandt yngre ledige kvinder med erhvervsuddannelse. De ønsker også i høj grad et job. Denne gruppe har samtidig også pendlet relativt langt i det sidste job sammenlignet med de resterende ledige kvinder. Som før nævnt har denne gruppe af ledige kvinder relativt store økonomiske incitamenter til at komme i beskæftigelse, og derfor udviser de en relativt stor geografisk mobilitet.

Ofte argumenteres der for, at kvinder med familie begrænser deres transporttid på grund af børnepasning, arbejdet i hjemmet etc. For disse kvinder burde der være flere personlige omkostninger forbundet med at være mobil. Alligevel er det kvinder med børn, som viser vilje til at pendle længst.

De interviewede ledige kvinder i aktivperioden har ikke større vilje til at pendle end kvinder i dagpengeperioden.

Sammenfattende om geografisk mobilitet

Viljen til at være geografisk mobil i form af villighed til at flytte og pendle synes at være størst blandt ledige yngre kvinder, som er veluddannede, og som ønsker ordinær beskæftigelse. Familiens betydning synes at være den samme i forbindelse med pendling og flytning. Enlige kvinder med børn synes at være mere geografisk mobile end kvinder i par uden børn. Et barn ser altså ud til at være en mindre barriere end en partner i forbindelse med geografisk mobilitet.

5. Konklusion

Indstillingen til at være mobil bygger både på de økonomiske overvejelser og de personlige værdier. De empiriske resultater blandt ledige kvinder i Sønderjylland bekræfter nogle af de teoretiske sammenhænge i forbindelse med mobilitet.

De interviewede ledige kvinder er generelt hverken tilstrækkeligt geografisk eller fagligt mobile i forhold de mobilitetskrav, de skal opfylde for at modtage arbejdsløshedsunderstøttelsen. Samtidig er deres søgeintensitet lav. Det er de yngre ledige kvinder med lang uddannelse, som ønsker beskæftigelse så hurtigt som muligt, der er mest mobile. Disse kvinder har de største økonomiske incitament til at komme i beskæftigelse, samtidig med at de eventuelt har færre personlige omkostninger ved at være mobile.

Søgeintensitet og lysten til arbejde hænger sammen med mobiliteten blandt ledige. De ledige kvinder vil formodentlig udvise en større mobilitet, hvis jobtilbudene indeholder mere teamwork, gode kolleger etc. Det kan virksomhederne tage højde for, hvis de ønsker at hverve de ledige kvinder.

Litteratur

Arbejdsministeriet (2001)

Marginalgruppen og arbejdsmarkedet. København.

Bach, H., Larsen, J.A. & Rosdahl, A. (1998)

Langtidsledige i tre kommuner. Hovedresultater fra en spørgeskemaundersøgelse og kvalitative interview blandt forsikrede langtidsledige og langvarige kontanthjælpsmodtagere. København: Socialforskningsinstituttet. Rapport 98:9.

Becker, G. (1964)

Human Capital. New York: Columbia University Press.

Bjørn, N. & Dohlmann, C. (2001)

De ledige kvinder i Sønderjylland. En analyse af et kønsopdelt arbejdsmarked. København: Socialforskningsinstituttet. Rapport 01:10.

Cohn, E., & Addison, J.T. (1998)

The economic returns to lifelong learning in OECD countries, *Education Economics*, Vol. 6, 3.

Danmarks Statistik (2001)

Statistikbanken, <http://www.statistikbanken.dk>

Mortensen, D. (1986)

Job Search and Labor Market Analysis, i: Ashenfelter, O. & Layard, R. (red.) *Handbook of Labor Economics.* Amsterdam: Elsevier Science Publishers.

OECD (1999)

Employment Outlook 1999. Paris.

Zeuner, L. (2000)

Unge mellem egne mål og fællesskab. København: Socialforskningsinstituttet.

ARBEJDSLØS OG GEOGRAFISK MOBIL?

METTE DEDING OG TRINE FILGES

1. Indledning

I Danmark har arbejdsløsheden gennem de senere år ligget på et ekstraordinært lavt niveau. Samtidig er arbejdsstyrken i risiko for at blive mindre pga. de små ungdomsårgange og tidlig tilbagetrækning af de store årgange. Det er derfor en betydelig udfordring for arbejdsmarkedspolitikken at fremme arbejdsstyrkens fleksibilitet og effektivitet. Et vigtigt aspekt af arbejdsstyrkens fleksibilitet er den geografiske mobilitet. Problemstillingen er relevant i forhold til både regional- og erhvervs politikken og beskæftigelses politikken, fx via den fleksibilitetsfremmende ydelse, rådighedskrav til ledige eller en generel arbejdsmarkedsreform. Den geografiske mobilitet blandt danske lønmodtagere er i international sammenligning lille. Kun 3-4 pct. flytter hvert år bopæl til et andet amt, og der vedbliver at være store regionale forskelle i arbejdsløshedsraterne. Arbejdsmarkedet har således regionale tilpasningsproblemer. På trods af gode konjunkturer udjævnes de regionale forskelle ikke. Arbejdsmarkedets tilpasningsproblemer kan bl.a. løses ved, at arbejdsstyrken og i særdeleshed de ledige bliver mere fleksible. Flexibilitet kan i denne forbindelse både være villighed til at søge job uden for ens primære faglige område, dvs. faglig mobilitet, eller det kan være villighed til at søge job i andre egne af landet, som eventuelt indebærer et boligskifte, dvs. geografisk mobilitet. I dette kapitel analyserer vi de lediges geografiske mobilitet sammenlignet med arbejdsstyrken

først på et overordnet makroplan og derefter på individniveau, dvs. på mikroplan.

2. Hvor flytter de ledige hen?

Det danske arbejdsmarked var i sidste halvdel af 90'erne karakteriseret ved et stort fald i arbejdsløsheden. Antallet af ledige mere end halveredes fra 1995 til 2000 svarende til, at arbejdsløshedsraten faldt fra 10,3 til 4,4 pct. Faldet i arbejdsløshedsraten viser sig i alle landets amter, men uanset om ledigheden er høj eller lav, er det danske arbejdsmarked karakteriseret af store og vedvarende forskelle i de regionale ledighedsrater, se figur 1.

Bornholms Amt havde således i 1995 en ledighed på 13 pct. som den højeste, og Ringkøbing Amt en ledighed på 6,1 pct. som den laveste. I 2000 havde Bornholm stadig den højeste ledighed på 8,7 pct. og Ringkøbing sammen med Frederiksborg og Roskilde Amter den laveste, helt nede på 3 pct. Sammenligner man ledigheden i 1995 med ledigheden i 2000, ses det af figur 2, at de interregionale forskelle stort set er uforandrede. De stiplede linjer angiver ledigheden i hele landet i henholdsvis 1995 og 2000. Amter, som ligger i område 2, har i både 1995 og 2000 en ledighed højere end landsgennemsnittet. Tilsvarende har amter, som ligger i område 4, i begge år en ledighed lavere end gennemsnittet. På nær få undtagelser er rangordningen af amternes arbejdsløshedsrater den samme i 2000 som i 1995.

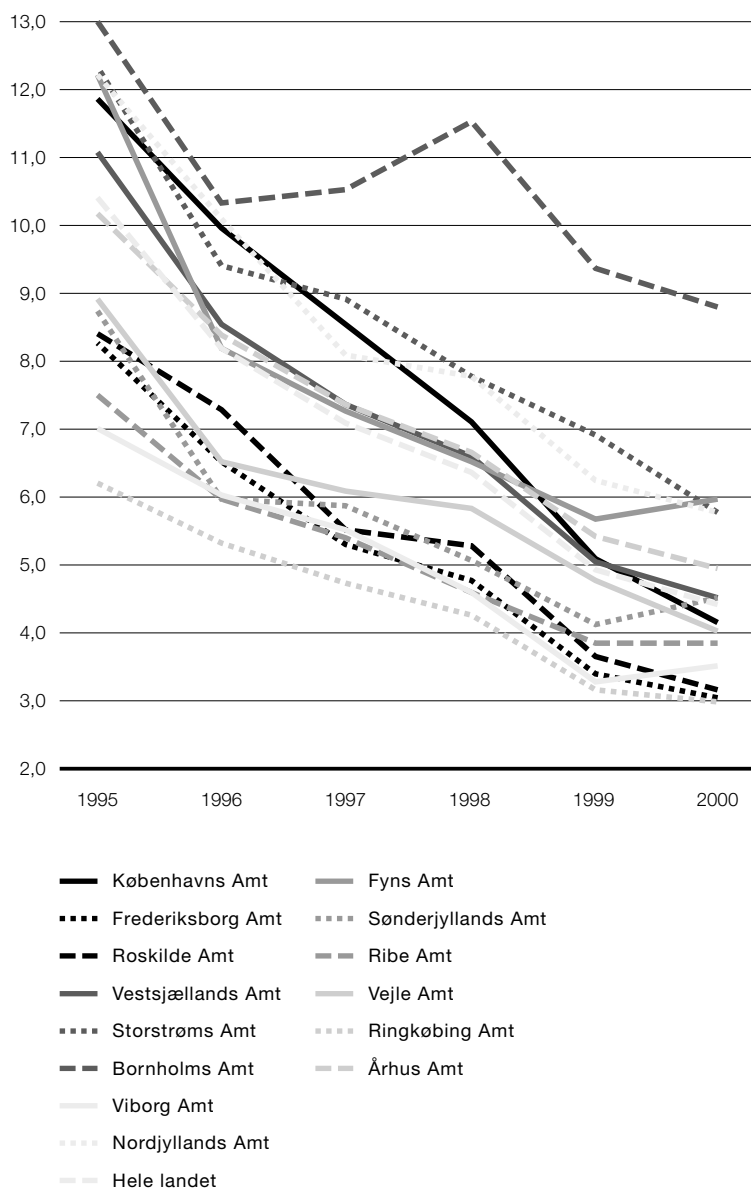
Vi kan således konstatere, at arbejdsmarkedet har regionale tilpasningsproblemer, idet den nuværende arbejdsmarkedsstruktur ikke er i stand til at sikre en udjævning af ledigheden på tværs af regionerne. En måde at løse disse tilpasningsproblemer på er ved, at arbejdsstyrken og i særdeleshed de ledige bliver mere geografisk mobile. Hvis arbejdsstyrken er fuldkommen mobil, vil regionale forskelle i arbejdsløshed kun være et midlertidigt fænomen, hvor store regionale ændringer (stød) udjævnes på længere sigt.

I Danmark er flytteaktiviteten procyklisk, dvs. man i højere grad er villig til at flytte til andre regioner, når det er forholdsvis nemt at finde arbejde (se Dilling-Hansen og Smith (1996)). Man skulle således forvente, at de regionale forskelle var blevet mindre i løbet af 1990'erne som følge af de gode konjunkturer. Som illustreret i

Figur 1

Ledigheden for 20-59-årige, fordelt på amter. Pct.

Kilde: Danmarks Statistik.

figur 1 og 2 er dette dog ikke sket. En af flere mulige forklaringer er, at den danske befolkning ikke er særlig mobil. Det samlede niveau for indenlandske flytninger blandt befolkningen i alderen 20-59 år i 2000 var på 590.102 personer, ifølge Danmarks Statistiks Befolkningens bevægelser.¹ Det svarer til, at 20 pct. i aldersgruppen i gennemsnit flyttede én gang årligt. En stor del af disse flytninger, omkring 60 pct., er imidlertid flytninger inden for kommunen. Af de mellemkommunale flytninger er de 38 pct. flytninger inden for amtet. I gennemsnit flyttede således kun 4,8 pct., svarende til 146.320 personer, i aldersgruppen 20-59 år i 2000 fra ét amt til et andet.

Internationale undersøgelser peger på, at den geografiske mobilitet inden for de enkelte EU-lande (bortset fra Storbritannien) er meget lav sammenlignet med USA (Krueger (2000) og OECD (2000)). Endvidere er det påpeget, at tilpasningen til et typisk regionsspecifikt stød er forskellig i hhv. Europa og USA. I Europa bliver det meste af stødet således absorberet af ændringer i regionens erhvervsfrekvens (dvs. folk forlader arbejdsstyrken), mens et regionsspecifikt stød i USA omgående medfører geografisk mobilitet (Decressin og Fatás, (1995)).

Danmark er ikke med i disse undersøgelser, men afviger tilsyneladende ikke fra de øvrige EU-lande. Niveaue for den danske geografiske mobilitet er lav, og de interregionale forskelle i arbejdsløshed er vedvarende. Samme konklusion nås i Det Økonomiske Råd E02.

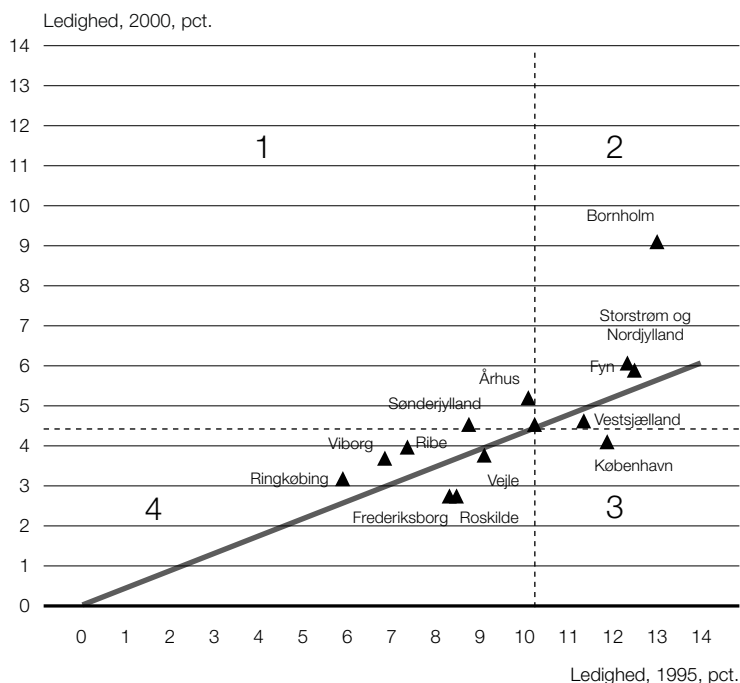
Set i relation til arbejdsmarkedets tilpasningsproblemer er det mest relevant at betragte de erhvervsaktives, dvs. arbejdsstyrkens flytteaktivitet. I det følgende vil vi derfor se nærmere på hhv. arbejdsstyrkens og de lediges flytteaktivitet. Vi har begrænset analysen til individer i alderen 20-59 år for at fokusere på de erhvervsaktive/arbejdsløse, som har flest jobrelaterede flytninger. Ledige over 60 år forlader således ofte arbejdsstyrken frem for at komme i ny beskæftigelse, og unge ledige på 18-19 år vil typisk påbegynde uddannelse. Endvidere ser vi udelukkende på flytninger mellem amter, fordi flytninger over større geografiske afstande i højere grad må formodes at være forbundet med

---

1. Danmarks Statistiks opgørelse af flytninger inkluderer samtlige indenlandske flytninger, dvs. den samme person kan godt flytte flere gange inden for et enkelt år.

Figur 2

Ledigheden for 20-59-årige fordelt på amter, 1995 og 2000. Pct.

Kilde: Danmarks Statistik.

jobovervejelser og ikke kun overvejelser om fx en større bolig.² Det må dog bemærkes, at en flytning på tværs af amtsgrænser ikke nødvendigvis indebærer at flytte langt, idet en person kan flytte lige fra den ene side af amtsgrænsen til den anden. Dette problem vil dog eksistere, uanset hvilken geografisk enhed der bruges som afgrænsning.

Til analysen af arbejdsstyrken og de lediges flytteaktivitet benyttes registerdata fra Danmarks Statistik for perioden 1994-2000. Til forskel fra Danmarks Statistiks offentliggjorte opgørelser, som inklude-

2. Der kan argumenteres for, at pendlingsområder er en relevant geografisk enhed. Pga. databegrænsninger har vi benyttet amtsafgrænsningen. Endvidere er omfanget af flytteaktiviteten det samme for de to afgrænsninger.

Tabel 1

Indenlandske flytninger mellem amter, arbejdsstyrken, 20-59-årige, 2000. Antal og procent af arbejdsstyrken ultimo 1999.

	Arbejdsstyrken ultimo 1999	Indenlandske tilflytninger ¹	Indenlandske fraflytninger ²	Indenlandsk nettotilflytning ¹
Københavns Amt ^A	575.127	17.141 (3,0)	16.656 (2,9)	485 (0,71)
Frederiksborg Amt	173.702	6.750 (3,9)	5.827 (3,4)	923 (1,35)
Roskilde Amt	117.643	4.944 (4,2)	4.783 (4,1)	161 (0,23)
Vestsjællands Amt	135.118	4.602 (3,4)	3.652 (2,7)	950 (1,38)
Storstrøms Amt	114.207	3.703 (3,2)	3.052 (2,7)	651 (0,95)
Bornholms Amt	19.262	563 (2,9)	536 (2,8)	27 (0,04)
Fyns Amt	215.078	4.084 (1,9)	4.884 (2,3)	-800 (-1,17)
Sønderjyllands Amt	114.526	2.374 (2,1)	2.913 (2,5)	-539 (-0,79)
Ribe Amt	103.385	2.411 (2,3)	2.723 (2,6)	-312 (-0,45)
Vejle Amt	164.822	4.844 (2,9)	4.638 (2,8)	206 (0,30)
Ringkøbing Amt	128.871	2.972 (2,3)	3.291 (2,6)	-319 (-0,46)
Århus Amt	307.737	7.511 (2,4)	8.262 (2,7)	-751 (-1,09)
Viborg Amt	106.585	2.924 (2,7)	3.055 (2,9)	-131 (-0,19)
Nordjyllands Amt	230.530	3.783 (1,6)	4.334 (1,9)	-551 (-0,80)
I alt	2.506.593	68.606 (2,7)	68.606 (2,7)	-

Kilde: Registerdata, egne beregninger. 1) Tal i parentes angiver pct. af arbejdsstyrken i tilflytteramtet. 2) Tal i parentes angiver pct. af arbejdsstyrken i fraflytteramtet. A) Københavns Amt er inkl. Københavns og Frederiksberg Kommuner.

rer samtlige indenlandske flytninger inden for et år, er det i registrene kun muligt at identificere én flytning årligt (fra ultimo kalenderår til ultimo næste kalenderår). I det følgende er andelene, som flytter, således mindre end i den offentligt tilgængelige statistik.

På basis af registerdataene flyttede 2,7 pct. af hele arbejdsstyrken i aldersgruppen 20-59 år i år 2000 fra ét amt til et andet, se tabel 1.

De indenlandske bruttotil- og -fraflytninger af 20-59-årige varierer mellem 1,6 og 4,2 pct. af de enkelte amters befolkningsstørrelse. Bruttotil- og -fraflytningerne ophæver delvist hinanden, således at nettotilflytningen er betydeligt lavere. I forhold til arbejdsstyrkens størrelse blev Frederiksborg Amt forøget med 1,35 pct. som det højeste, mens Fyns Amt blev reduceret med 1,17 pct. som det laveste.

Tabel 2

Indenlandske flytninger mellem amter, ledige 20-59-årige, 2000. Antal og pct. af ledige ultimo 1999.

	Antal ledige ultimo 1999	Indenlandske tilflytninger ¹	Indenlandske fraflytninger ²	Indenlandsk nettotilflytning ¹
Københavns AmtA	23.091	929 (4,0)	681 (3,0)	248 (1,07)
Frederiksborg Amt	5.042	269 (5,3)	206 (4,1)	63 (1,25)
Roskilde Amt	3.420	218 (6,4)	215 (6,3)	3 (0,09)
Vestsjællands Amt	5.856	272 (4,6)	237 (4,0)	35 (0,60)
Storstrøms Amt	6.329	242 (3,8)	250 (4,0)	-8 (-0,13)
Bornholms amt	1.610	54 (3,4)	79 (4,9)	-25 (-1,55)
Fyns Amt	12.335	271 (2,2)	380 (3,1)	-109 (-0,88)
Sønderjyllands Amt	5.044	194 (3,9)	182 (3,6)	12 (0,24)
Ribe Amt	3.842	194 (5,0)	175 (4,6)	19 (0,49)
Vejle Amt	5.977	314 (5,3)	288 (4,8)	26 (0,44)
Ringkøbing Amt	3.706	240 (6,5)	178 (4,8)	62 (1,67)
Århus Amt	14.586	469 (3,2)	636 (4,4)	-167 (-1,14)
Viborg Amt	3.679	204 (5,5)	225 (6,1)	-21 (-0,57)
Nordjyllands Amt	12.665	279 (2,2)	417 (3,3)	-138 (-1,09)
I alt	107.182	4.149 (3,9)	4.149 (3,9)	-

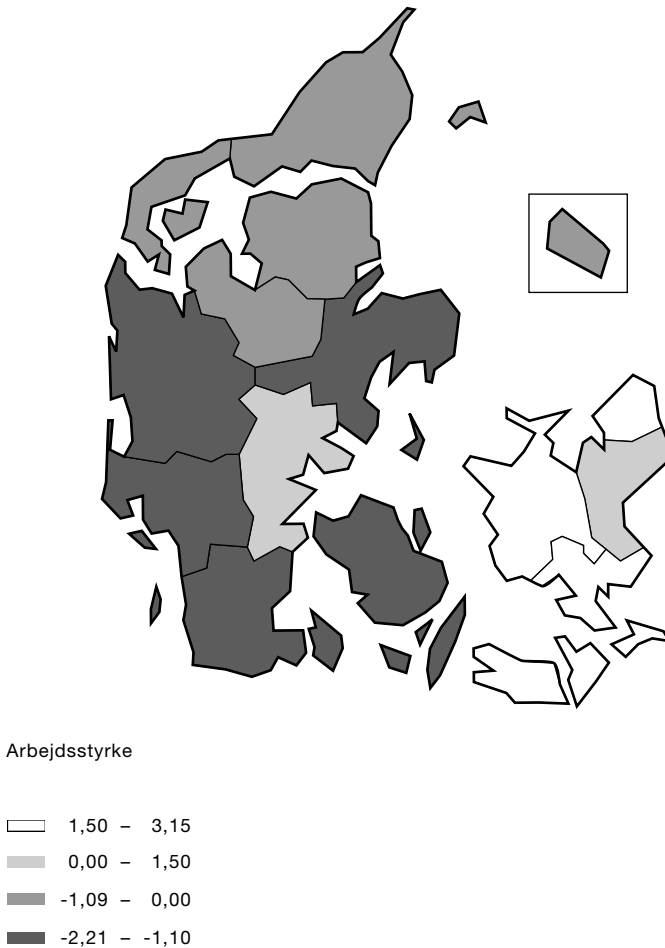
Kilde: Registerdata, egne beregninger. 1) Tal i parentes angiver pct. af arbejdsløse i tilflytteramtet. 2) Tal i parentes angiver pct. af arbejdsløse i fraflytteramtet. A) Københavns Amt er inkl. Københavns og Frederiksborg Kommuner.

Blandt de ledige i alderen 20-59 år flyttede i gennemsnit 3,9 pct. fra ét amt til et andet i 2000. Andelen, der flytter, er således ikke specielt stor, men sammenlignet med hele arbejdsstyrken er de ledige dog relativt mere mobile. De lediges indenlandske bruttotil- og -fraflytninger varierer mellem 2,2 og 6,5 pct. af de enkelte amters befolkningsstørrelse. Bruttotil- og -fraflytningerne ophæver også for de ledige delvist hinanden, således at nettotilflytningen er betydeligt lavere.

Betragter vi en længere periode, årene 1995-2000, ser vi af figur 3, at arbejdsstyrken er flyttet øst på, hvorimod Bornholm, Fyn, Syd- og Vestjylland (på nær Vejle Amt) er områder, arbejdsstyrken flytter væk fra. De lediges flyttemønster er ikke helt magen til arbejdsstyrkens (figur 4). De ledige flytter ligesom hele arbejdsstyrken østpå (på nær

Figur 3

Nettotilflytning til amter i perioden 1995-2000, i pct. af 20-59 årige. Hele arbejdsstyrken.

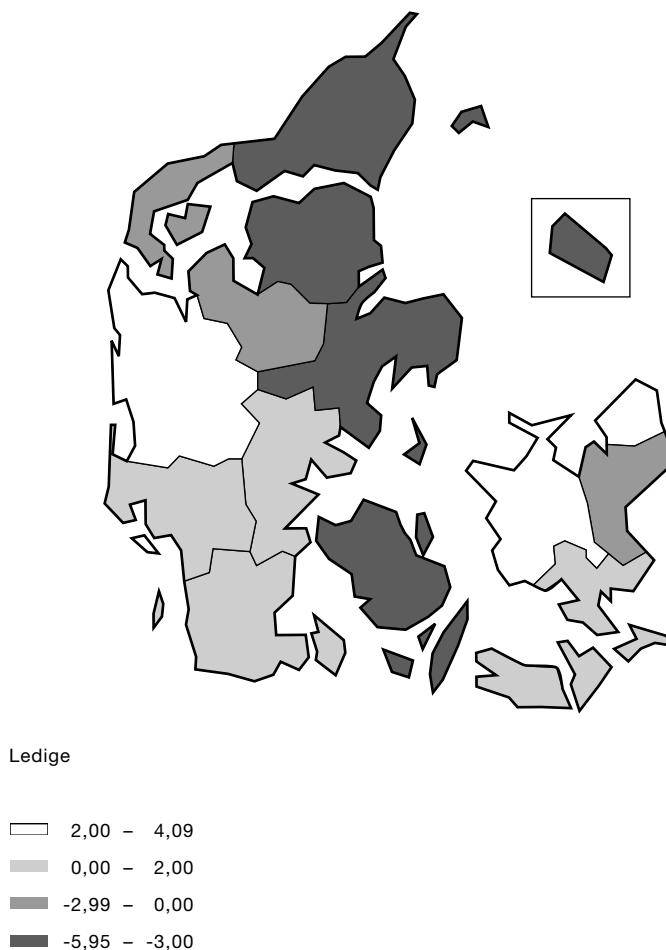

Kilde: Registerdata, egne beregninger.

til Roskilde Amt), men også Syd- og Vestjylland har oplevet en positiv nettotilflytning af ledige, specielt Ringkøbing Amt har oplevet en forholdsmæssig stor nettotilflytning af ledige. Bornholm, Århus, Fyn og Nordjylland er derimod områder, som de ledige i forholdsvis stor grad flytter væk fra.

Figur 4

Nettotilflytning til amter i perioden 1995-2000, i pct. af 20-59 årige.
Ledige året før.

Kilde: Registerdata, egne beregninger.

Vi ved, at mange flytninger sker af familiemæssige årsager (Deding & Filges, 2004). Der er ikke umiddelbart grund til at tro, at de ledige adskiller sig fra andre på dette område. Ligesom andre i arbejdsstyrken flytter de lige så ofte pga. familiedannelse eller familieopløsning. Men de lediges flytteaktivitet adskiller sig fra arbejdsstyrkens. Dels

flytter de mere, dels flytter de andre steder hen. Hvor arbejdsstyrken flytter væk fra Ringkøbing, Ribe og Sønderjylland, flytter de ledige til disse områder. Specielt Ringkøbing Amt har oplevet en forholdsvis stor tilflytning af ledige. Sammenholdt med Ringkøbing Amts forholdsvis lave ledighed gennem alle årene kunne det tyde på, at de ledige ud over familiemæssige årsager i større omfang også flytter af arbejdsmæssige årsager.

3. Hvorfor flytte – et makroperspektiv

Det relevante i at være geografisk mobil afhænger naturligvis af, hvorvidt man ser på situationen fra et makro- eller et mikroperspektiv. Set fra et samfundsøkonomisk perspektiv er det således ønskværdigt, hvis de ledige er villige til at flytte efter job. Men villigheden til at flytte til et andet amt afhænger for den enkelte person af en række faktorer, herunder den regionale arbejdsmarkedssituation, altså om chancen for at finde beskæftigelse stiger, hvis man flytter. Data indikerer, at det at være geografisk mobil har en positiv betydning for beskæftigelsessituationen, idet der er en større sandsynlighed for at finde beskæftigelse for de geografisk mobile ledige end for de ikke geografisk mobile ledige, se tabel 3. For de personer, der var ledige ultimo 1994, var 43 pct. af de geografisk mobile kommet i beskæftigelse året efter mod kun 33 pct. af de ikke geografisk mobile. Opsvinget i sidste halvdel af 90'erne giver sig udtryk ved, at en stigende andel af de ledige finder beskæftigelse, hvilket gælder for både dem, der flytter, og dem, der ikke flytter. Vi finder dog, at den større sandsynlighed for at finde job ved at være geografisk mobil indsnævres over årene til 51 pct. mod 46 pct. i 2000. De forbedrede konjunkturer mindsker således betydningen af at være geografisk mobil, selvom der stadig er forskel. Til gengæld fremgår det ligeledes af tabel 3, at andelen, som flytter, ligger meget stabilt på ca. 4 pct. i hele perioden. Vi finder altså ingen konjunkturreffekt på de lediges flyttemønstre. Samtidig må det bemærkes, at da det kun er relativt få ledige, som er geografisk mobile, er det også kun relativt få, som finder arbejde i et nyt amt.

Der findes relativt få studier af geografisk mobilitet i Danmark. Som for denne analyse er udgangspunktet for de fleste studier primært den geografiske boligmobilitet. Af nyere undersøgelser kan nævnes Norstrand & Andersen (2002) og Munch (2003). Norstrand

Tabel 3

Lediges arbejdsmarkeds- og bopælsforhold året efter.

	"Året efter"					
	1995 %	1996 %	1997 %	1998 %	1999 %	2000 %
Flyttet til andet amt	3,97	4,09	3,88	3,65	3,69	3,87
Heraf kom i job	43,05	45,13	47,49	50,85	49,88	50,88
Flyttede ikke til andet amt	96,03	95,91	96,12	96,35	96,31	96,13
Heraf kom i job	33,21	37,26	40,01	44,04	43,68	46,22

Kilde: Registerdata, egne beregninger.

og Andersen (2002) analyserer flytninger inden for og mellem danske pendlingsområder.³ Analysen foretages på grupperede individdata og viser, at der er flest flytninger til kommuner med attraktive leveforhold såsom grønne områder. Endvidere har jobmuligheder i tilflytningskommunen betydning specielt for personer med en videregående uddannelse. Munch (2003) ser kun på flytninger inden for et enkelt pendlingsområde, hovedstadsregionen, og finder, at skattniveauet har forholdsvis stor betydning, mens det kommunale serviceniveau kun har mindre betydning. Andre undersøgelser har studeret den geografiske boligmobilitet inden for et snævrere område – fx flytning mellem land- og bykommuner, se Graversen m.fl. (1997), og flytning til og fra socialt belastede boligområder, se Rasmussen (2001).

Hvor individernes arbejdsmarkedstillknytning kun er én forklarende faktor i ovenstående analyser, søger Dilling-Hansen og Smith (1996) at forklare sammenhængen mellem boligmobilitet og regionale arbejdsmarkedsforhold. På makroniveau analyseres boligmobiliteten mellem de 14 danske amter for perioden 1981-1993. Modsat denne analyse viser Dilling-Hansen og Smith, at mobilitetsraten og den generelle arbejdsløshedsrate for hele landet er korreleret, således at mobiliteten stiger, når arbejdsløsheden er lav (en konjunkturfef-

3. Et pendlingsområde er et geografisk område, hvor ind- og udpendling til andre områder er begrænset.

fekt, folk er mere villige til at flytte i “gode tider”). Derudover findes den forventede korrelation mellem boligmobilitet og økonomiske variable som ledige stillinger og lønninger. Mht. de relative regionale arbejdsløshedsrater findes dog det “omvendte” resultat, at folk flytter mest væk fra regioner med lav ledighed.

Flyttestrømmene af hhv. ledige og hele arbejdsstyrken mellem landets amter for perioden 1995-2000 er analyseret på makroniveau for både bruttotil- og -fracflytning og nettotilflytning. Formålet med denne analyse er at undersøge, hvorvidt der findes en statistisk sammenhæng mellem flyttestrømmene og relevante makrovariable. Det skal bemærkes, at analysen ikke er en kausal analyse, dvs. det undersøges ikke, hvad der får det enkelte individ til at flytte. Det ene sæt af makrovariable er regionale arbejdsmarkedsforhold: den relative regionale arbejdsløshed samt antallet af ledige stillinger i forhold til arbejdsløsheden i hvert enkelt amt i forhold til gennemsnittet for hele landet.⁴ Regioner med en lav arbejdsløshed må forventes at få en positiv nettotilflytning, og regioner med en høj arbejdsløshed må forventes at få en nettofracflytning. Områder med et højt antal ledige stillinger i forhold til antallet af arbejdsløse må forventes at kunne tiltrække arbejdskraft.

Det andet sæt af makrovariable vedrører boligmarkedet. Ønsket om at flytte bopæl kan således potentielt blive bremset af et ufleksibelt boligmarked. Som indikatorer for boligbæssige forhold er inddraget: den relative andel lejere i hvert amt samt den relative regionale prisudvikling på hhv. huse og ejerlejligheder.⁵ I Danmark ejer mere end 60 pct. deres egen bolig. Den danske ejerandel ligger dog i den lave ende i EU-sammenhæng og er ligeledes lav sammenlignet med USA, se Oswald (1999) og Gardner, Pierre og Oswald (2001). Blandt de ledige er ejerandelen dog mindre, lidt mere end halvdelen ejer deres bolig. Man kunne forvente, at boligejere er mindre mobile end lejere, da der er store omkostninger forbundet med at sælge og købe bolig. På den anden side er markedet for lejede boliger i høj

---

4. Arbejdsløshedstallene er fra Danmarks Statistiks Statistikbank, og ledige stillinger er fra AF-statistikken.

5. Data er fra Danmarks Statistiks Statistikbank.

Tabel 4

Amtslig brutto- og nettoflytning, ledige, 20-59-årige, 1995-2000. Lineær regression.

Ledige			
Variabel	Bruttoaflytning	Bruttotilflytning	Nettotilflytning
Konstant	4,52 ***	8,57 ***	1,76 ***
Relativ regional arbejdsløshedsprocent	-	-3,05 ***	-1,72 ***
Relativ regional vakance-ledighed	0,72 ***	-	-
Relative regionale husprisstigninger	-	-	-
Relative regionale ejerlejlighedsprisstigninger	0,45 *	-	-
Relativ regional andel lejelejligheder	-1,68 ***	-1,45 ***	-
R2	0,50	0,62	0,31
Antal observationer	70	70	70

Anm.: *<0,05, **<0,01, ***<0,001

Tabel 5

Amtslig brutto- og nettoflytning, arbejdsstyrken, 20-59-årige, 1995-2000. Lineær regression.

Arbejdsstyrken			
Variabel	Bruttoaflytning	Bruttotilflytning	Nettotilflytning
Konstant	3,14 ***	2,63 ***	0,72 *
Relativ regional arbejdsløshedsprocent	-0,57 **	-0,51 *	-0,37 *
Relativ regional vakance-ledighed	-	-	-0,29 ***
Relative regionale husprisstigninger	-	0,66 **	0,35 ***
Relative regionale ejerlejlighedsprisstigninger	0,26 *	-	-
Relativ regional andel lejelejligheder	-	-	-0,40 **
R2	0,21	0,22	0,39
Antal observationer	70	70	70

Anm.: *<0,05, **<0,01, ***<0,001

grad reguleret, således at det kan være vanskeligt at komme ind på lejeboligmarkedet i en anden egn af landet. Det er derfor ikke nødvendigvis indlysende, at lejere vil være mere mobile end ejere.

I tabel 4 og 5 vises resultaterne af de lineære regressioner dels for de ledige, dels for hele arbejdsstyrken. Regressionerne er lavet ved først at inkludere alle variable i modellen, hvorefter de insignifikante

variable trinvis er sorteret fra. Kun signifikante variable er altså inkluderet i den endelige model. Som forventet flytter de ledige i mindre grad til amter, hvor arbejdsløsheden er høj, hvorimod de lediges fraflytning ikke er påvirket af den regionale arbejdsløshed. Netto flytter de ledige som forventet til amter, hvor arbejdsløsheden er relativt lav. Mod forventningen flytter de ledige i lidt højere grad fra amter, hvor antallet af ledige stillinger i forhold til arbejdsløsheden er relativt høj, mens det ingen betydning har for tilflytningen, hverken brutto eller netto.

Sammenligner vi hele arbejdsstyrken med de ledige, findes nogenlunde de samme effekter for arbejdsmarkedsvariablene, dog i mindre omfang. Både brutto- og nettotilflytningen til amter med relativt høje arbejdsløshedsprocenter er således også mindre for hele arbejdsstyrken. Til gengæld er bruttofratflytningen dog også lavere fra amter med relativt høj ledighed, mens antallet af ledige stillinger i forhold til arbejdsløsheden har det forkerte fortegn for nettotilflytningerne. I forhold til ledige stillinger skal det dog bemærkes, at de AF-tal, som vi anvender, kun dækker ledige stillinger i AF-regi og således ikke nødvendigvis er repræsentative, hvilket kan forklare, at resultatet bliver det modsatte af det forventede.

Vender vi blikket mod boligvariablene, finder vi ingen signifikant betydning for de lediges nettotilflytning. Hverken markedet for lejede boliger eller markedet for ejerboliger findes at påvirke de lediges nettotilflyttemønstre. De lediges bruttotilflytning er derimod påvirket af markedet for lejligheder. De ledige flytter således i højere grad fra amter med relativt store prisstigninger på ejerlejligheder, mens det ingen betydning har for tilflytningen. Andelen af lejelejligheder har derimod betydning for både bruttotil- og -fratflytningen, idet flytteaktiviteten er markant lavere i amter, hvor markedet for lejelejligheder er relativt stort. Det kunne tyde på, at markedet for lejeboliger er mindre fleksibelt end markedet for ejerboliger. Det kan således være sværere at finde en bolig i områder, hvor andelen af lejeboliger er stor, og det afholder måske de ledige fra at flytte til disse områder og tilsvarende at flytte fra det område, hvor man har en lejelejlighed.

Boligvariablenes betydning for hele arbejdsstyrken afviger noget fra betydningen for de ledige, idet nettotilflytningen påvirkes af både

husprisstigningerne og andelen af lejeboliger. Effekten af andelen af lejeboliger er også her negativ, men modsat for de ledige findes effekten for hele arbejdsstyrken altså på nettoflytningerne frem for bruttoflytningerne. Til gengæld flytter arbejdsstyrken netto til amter, hvor huspriserne er steget relativt meget. Specielt har Hovedstadsområdet i de seneste år oplevet voldsomme prisstigninger, måske fordi Hovedstaden har virket som en vækstdynamo med vækst i beskæftigelsen. Prisen på boliger kan her have fungeret som en signaleffekt, dvs. at folk flytter til attraktive områder, som påvist i Norstrand og Andersen (2002). Med hensyn til resultatet for andelen af lejeboliger kunne det tænkes, at det negative resultat drives af hovedstadsområdet, hvor andelen af lejeboliger er meget høj, samtidig med at den geografiske mobilitet er relativt lille. Vi har derfor gennemført analysen uden hovedstadsområdet, og resultaterne er uændrede. Den negative sammenhæng mellem andelen af lejeboliger og den geografiske mobilitet synes således at være rimelig robust.

Samlet viser analysen, at der på makroniveau kan påvises forskel på de lediges og arbejdsstyrkens flyttemønstre. Ser vi på nettotilflytningen, findes der for de ledige alene en sammenhæng med den regionale arbejdsløshedsprocent, mens både arbejdsløshedsprocenten og boligmarkedsvARIABLENE har betydning for arbejdsstyrken. I forhold til nettotilflyttestrømmene må det således konkluderes, at de ledige i højere grad end arbejdsstyrken opfører sig "rationelt" set fra et arbejdsmarkedsperspektiv, idet de i højere grad bevæger sig mod amter med lavere ledighed.

4. Hvorfor flytte – et mikroperspektiv

Analysen ovenfor viser, at de ledige til en vis grad flytter rationelt, idet de flytter til amter med en relativt lav ledighed. Samtidig viser de aggregerede tal, at sandsynligheden for at komme i beskæftigelse er relativt større for ledige, der flytter til et andet amt, sammenlignet med ledige, der ikke flytter. Samlet er det dog kun relativt få, der flytter fra år til år.

Makroanalysen siger dog ikke noget om, hvilke ledige der flytter. Fra et politisk synspunkt er det vigtigt at vide, hvem der flytter, og hvilke faktorer der er de mest betydningsfulde. Vi ser derfor nærmere på faktorer som alder, uddannelse, familieforhold og arbejdsmar-

Tabel 6

Ledige samt arbejdsstyrken fordelt efter udvalgte baggrundsforhold, ultimo 1999, samt flytning til et andet amt, 2000. Pct.

	Arbejdsløse			Arbejdsstyrken		
	Ikke flyttet	Flyttet	I alt	Ikke flyttet	Flyttet	I alt
Alder						
20-29 år	24	50	25	23	59	25
30-39 år	31	30	31	29	25	29
40-49 år	23	13	22	26	10	26
50-59 år	22	8	22	21	6	21
Køn						
Kvinde	52	49	52	49	46	48
Mand	48	51	48	51	54	52
Civilstand						
Par	60	41	59	71	42	70
Enlig	40	59	41	29	58	30
Børn	39	27	39	42	21	41
Uden børn	61	73	61	58	79	59
Boligforhold						
Lejer	51	59	52	33	55	34
Ejer	47	37	47	66	43	65
Ukendt/andet ¹	2	5	2	1	2	1
Boliganciennitet, år	6,65	2,34	6,49	8,47	3,60	8,33
Uddannelse						
Ukendt ²	3	3	3	1	1	1
Grundskole	41	35	40	25	19	24
Gymnasium	6	13	7	10	27	10
Erhvervsfaglig	36	28	35	40	29	40
Kort videregående	4	4	4	5	5	5
Mellemlang videregående	7	9	7	14	12	14
Lang videregående	4	8	4	6	7	6
Etnisk oprindelse						
Dansk	86	89	86	95	95	95
Indvandrer	14	11	14	5	4	5
Efterkommer	1	1	1	0	0	0
Arbejde³						
Fået arbejde i hjemmeamt	34	8	34	-	-	-
Fået arbejde i udeamt	12	43	13	15	53	16
Flyttet	-	-	3,87	-	-	2,74
Antal observationer	103.003	4.149	107.182	2.437.987	68.606	2.506.593

1. Dækker over fx værelser eller kollegier

2. Indvandrere, hvor uddannelsesniveaet ikke er kendt

3. Dem, som har fået arbejde i løbet af 2000.

kedstilknytning dels for de ledige, dels for personer i den danske arbejdsstyrke i aldersgruppen 20-59 år.

I tabel 6 findes en række baggrundsvariable for året 1999, dels for de ledige, dels for hele arbejdsstyrken. Endvidere er personerne opdelt efter, hvorvidt de er flyttet til et andet amt eller ikke i 2000. Sammenlignes gruppen af ledige med arbejdsstyrken, findes der ikke nogen stor forskel i alderssammensætningen. Det er altså ikke sådan, at de ledige specielt findes i den yngre ende af arbejdsstyrken. Flytteaktiviteten både blandt de ledige og i arbejdsstyrken aftager generelt med alderen. Der er dog relativt flere arbejdsløse, der flytter, selvom de er over 30 år (50 pct. mod 41 pct. i arbejdsstyrken). Kvinder flytter lidt mindre end mænd, forskellen er dog betydeligt mindre udtalt blandt de ledige end i hele arbejdsstyrken. Enlige flytter oftere end par, knap 60 pct. af de personer, der flytter, er således enlige mod godt 40 pct., som er i par. Dette gælder både for ledige og for hele arbejdsstyrken. Samtidig er gruppen af enlige klart overrepræsenteret blandt de ledige (41 pct.) i forhold til andelen i arbejdsstyrken (30 pct.). Ligeledes er personer med børn mindre tilbøjelige til at flytte, selvom forskellen igen er mindre udtalt blandt de ledige.

Ser vi på boligforholdene, er der langt flere lejere blandt de ledige end i hele arbejdsstyrken (52 pct. versus 34 pct.). Lejerne er også overrepræsenterede blandt de personer, der er flyttet, i forhold til de personer, der ikke er flyttet, både blandt de arbejdsløse og i hele arbejdsstyrken. Endelig sammenlignes boligancienniteten for de forskellige personer, dvs. det antal år, man har boet på samme adresse. Ikke overraskende har de, der flytter, væsentligt lavere boliganciennitet end de personer, der ikke flytter. Jo længere tid, man har boet på samme adresse, jo større er tilknytningen til området tilsyneladende blevet. Derudover er de lediges boliganciennitet generelt lidt lavere end arbejdsstyrkens. Det kan dog have sammenhæng med den større andel af lejere.

Uddannelsesmæssigt findes det som forventet, at de ledige er overrepræsenterede blandt gruppen med grundskole som højest fuldførte uddannelse, mens de er underrepræsenterede i de højere uddannelsesgrupper. Personer i arbejdsstyrken med gymnasium som højest fuldførte uddannelse flytter relativt ofte, hvilket for en del skyldes, at de flytter til et sted, hvor de kan få en videregående uddannelse.

Omvendt flytter relativt få med grundskole eller erhvervsfaglig uddannelse. Blandt de ledige finder vi de samme tendenser, men derudover findes, at ledige med mellemlang eller lang videregående uddannelse er overrepræsenterede blandt dem, der flytter. Dette tyder på, at uddannelse spiller en større rolle for de ledige i beslutningen om at flytte end for arbejdsstyrken generelt.

Endelig findes i tabel 6 fordelingen på hhv. danskere, indvandrere og efterkommere. Ikke overraskende er grupperne af indvandrere og efterkommere overrepræsenterede blandt de ledige. Yderligere viser tallene, at ledige indvandrere flytter mindre end deres andel blandt de ledige (11 pct. mod 14 pct.), mens det for gruppen af danskere forholder sig omvendt (89 pct. mod 86 pct.). Dette stemmer overens med andre analyser, der finder, at den geografiske mobilitet blandt indvandrere og efterkommere er lille sammenlignet med etniske danskere, fordi de etniske grupper koncentrerer sig omkring færre regioner, se Hummelgaard & Husted (2001).

I tabel 6 er det tydeligt, at der er forskel i baggrundsvariablene for de personer, der vælger at flytte, sammenlignet med de personer, der vælger ikke at flytte, og yderligere, at der er forskel på de ledige og arbejdsstyrken generelt. For at analysere disse sammenhænge nærmere har vi for årene 1995-2000 ved hjælp af en probitmodel⁶ estimeret sandsynligheden for at flytte til et andet amt både for dem, der var ledige ultimo året før, og for personer i arbejdsstyrken generelt. Som forklarende variable inddrages personspecifikke karakteristika og de regionale variable, der blev anvendt i makroanalysen. Vi får dermed mulighed for at vurdere, om makrovariablene har betydning på individniveau, samt vurdere, hvilken betydning de har i forhold til individspecifikke karakteristika. Resultatet fra probitanalysen korresponderer til makroanalysen af bruttofraflytning. Endvidere sammenlignes effekten af variablene for gruppen af ledige med arbejdsstyrken generelt. Fordelen ved probitmodellen i forhold til de beskrivende tabeller er, at det er muligt at vurdere betydningen

---

6. I probitanalysen udelades personer, der fx er på orlov, således at kun personer i arbejde samt arbejdsløse medtages. Antallet af observationer i probitestimaterne adskiller sig derfor lidt fra de beskrivende tabeller.

Tabel 7

Probitestimation af sandsynligheden for at flytte bopælsamt for ledige.

Marginale effekter - i procentpoint

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Arbejde						
Fået job i hjemmeamt	-2,08% ***	-2,20% ***	-2,08% ***	-1,96% ***	-1,87% ***	-2,10% ***
Fået job i andet amt	8,20% ***	7,85% ***	6,74% ***	6,28% ***	5,93% ***	6,08% ***
Alder						
30-39 år	-1,26% ***	-1,61% ***	-1,21% ***	-1,25% ***	-1,19% ***	-1,41% ***
40-49 år	-2,97% ***	-2,42% ***	-2,00% ***	-1,92% ***	-1,90% ***	-2,18% ***
50-59 år	-2,19% ***	-2,56% ***	-2,12% ***	-2,21% ***	-2,20% ***	-2,47% ***
Køn og familie						
Kvinde	0,20% ***	0,01%	-0,14% **	-0,06%	0,02%	0,17% **
Enlig m. børn	-1,59% ***	-1,41% ***	-1,41% ***	-0,97% ***	-1,01% ***	-1,15% ***
Par u. børn	-1,11% ***	-1,09% ***	-0,87% ***	-0,64% ***	-0,93% ***	-0,79% ***
Par m. børn	-1,94% ***	-2,01% ***	-1,77% ***	-1,52% ***	-1,68% ***	-1,46% ***
Boligforhold						
Lejer	0,01%	0,00%	-0,07%	0,35% ***	0,36% ***	0,22% *
Ikke oplyst	0,88% ***	1,63% ***	0,42% ***	2,06% ***	1,85% ***	2,08% ***
Boliganciennitet ¹	-0,13% ***	-0,12% ***	-0,15% ***	-0,12% ***	-0,14% ***	-0,16% ***
Boligforbrug (størrelse) ²	0,02% ***	0,02% ***	0,02% ***	0,02% ***	0,02% ***	0,02% ***
Uddannelse						
Ikke oplyst	0,97% ***	0,58% ***	0,59% ***	0,51% ***	0,69% ***	0,71% ***
Gymnasium	2,33% ***	2,61% ***	1,83% ***	1,52% ***	1,26% ***	1,46% ***
Erhvervsfaglig	0,28% ***	0,25% ***	0,09%	0,07%	0,10%	0,11%
Kort videregående	1,03% ***	1,31% ***	0,74% ***	1,16% ***	0,71% ***	0,65% ***
Mellemlang videregående	1,56% ***	1,85% ***	1,31% ***	1,20% ***	1,27% ***	1,32% ***
Lang videregående	2,37% ***	2,65% ***	2,42% ***	1,99% ***	2,18% ***	2,25% ***
Uddannelse afsluttet inden for året	1,36% ***	0,63% ***	0,78% ***	0,78% ***	0,77% ***	0,58% ***
Ledighed						
Ledighedsgrad ³	-0,12% ***	-0,10% ***	-0,11% ***	-0,11% ***	-0,10% ***	-0,09% ***
Etnicitet						
Indvandrer	-0,65% ***	-0,70% ***	-0,58% ***	-0,71% ***	-0,58% ***	-0,45% ***
Efterkommer	-0,64% *	-0,79% **	-0,57%	-0,49%	-0,88% **	-0,75% *

Regionale variable										
Relativ regional arbejdsløshedsprocent ⁴	-0,22%	***	-0,18%	***	-0,13%	**	0,01%	0,07%	**	0,02%
Relativ regional vakance-ledighed ⁵			0,02%	**	0,03%		0,05%	***	0,08%	***
Relativ regional andel lejelejligheder ⁶	-0,05%	***	-0,04%	***	-0,04%	**	-0,06%	***	-0,12%	***
Relative regionale husprisstigninger ⁷			-0,06%	***	-0,03%		0,10%	***	-0,03%	*
Relative regionale ejerlejlighedsprisstigninger ⁸			0,02%	***	0,00%		-0,07%	***	0,09%	***
Antal observationer	250.452		197.800		172.954		152.618		120.125	107.182

Note: *<0,10, **<0,05, ***<0,01

1. Marginal effekt beregnet som forskellen i sandsynligheden for at flytte ved hhv. 6 og 7 års boliganciennitet.
2. Marginal effekt beregnet som forskellen i sandsynligheden for at flytte ved hhv. 60 og 70 m² per person.
3. Marginal effekt beregnet som forskellen i sandsynligheden for at flytte ved hhv. 0,6 og 0,7 i ledighedsgrad.
4. Marginal effekt beregnet som forskellen i sandsynligheden for at flytte ved hhv. 1,0 og 1,1 i relativ regional arbejdsløshedsprocent.
5. Marginal effekt beregnet som forskellen i sandsynligheden for at flytte ved hhv. 1,0 og 1,1 i relativ regional vakance-ledighed.
6. Marginal effekt beregnet som forskellen i sandsynligheden for at flytte ved hhv. 1,0 og 1,1 i relativ regional andel lejelejligheder.
7. Marginal effekt beregnet som forskellen i sandsynligheden for at flytte ved hhv. 1,0 og 1,1 i relative regionale husprisstigninger.
8. Marginal effekt beregnet som forskellen i sandsynligheden for at flytte ved hhv. 1,0 og 1,1 i relative regionale ejerlejlighedsprisstigninger.

af de enkelte variable, efter at variationen i de andre variable er taget i betragtning. Probitmodellen giver således svar på betydningen af en given variabel alt andet lige, dvs. givet niveauet af de andre variable. Det skal bemærkes, at alle variable refererer til primo året før den eventuelle flytning finder sted.

Resultaterne af probitmodellen findes i tabel 7 for de ledige og i tabel 8 for arbejdsstyrken. Fordi probitmodellen er en ikke-lineær model, præsenteres de marginale effekter af de enkelte forklarende variable frem for de estimerede koefficienter, da dette tillader at sammenligne størrelsesforholdet mellem effekten af de enkelte variable. Marginaleffekterne er angivet i procentpoint. Det betyder fx, at sandsynligheden for at flytte amt er 1,04 procentpoint lavere for 30-39-årige, sammenlignet med 20-29-årige i 1995, se tabel 8. Det er dog vigtigt at huske på, at den gennemsnitlige sandsynlighed for at flytte amt i alle årene ligger på knap 4 pct. for de ledige og knap 3 pct. for arbejdsstyrken (tabel 6), hvilket altså er gennemsnitsniveauet for fortolkningen af de marginale effekter.

Tabel 8

Probitestimation af sandsynligheden for at flytte bopælsamt for arbejdsstyrken.

	Marginale effekter – i procentpoint					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Arbejde						
Skiftet arbejde til andet amt	4,23% ***	4,45% ***	4,41% ***	4,61% ***	4,46% ***	4,52% ***
Alder						
30-39 år	-1,04% ***	-1,08% ***	-1,11% ***	-1,09% ***	-1,14% ***	-1,16% ***
40-49 år	-1,74% ***	-1,81% ***	-1,90% ***	-1,86% ***	-1,90% ***	-1,95% ***
50-59 år	-1,84% ***	-1,94% ***	-2,10% ***	-2,03% ***	-2,13% ***	-2,23% ***
Køn og familie						
Kvinde	-0,10% ***	-0,11% ***	-0,14% ***	-0,12% ***	-0,12% ***	-0,12% ***
Enlig m. børn	-1,38% ***	-1,33% ***	-1,43% ***	-1,27% ***	-1,20% ***	-1,33% ***
Par u. børn	-1,20% ***	-1,13% ***	-1,07% ***	-1,06% ***	-1,07% ***	-1,11% ***
Par m. børn	-1,81% ***	-1,81% ***	-1,85% ***	-1,75% ***	-1,73% ***	-1,83% ***
Boligforhold						
Lejer	0,38% ***	0,35% ***	0,32% ***	0,53% ***	0,48% ***	0,49% ***
Ikke oplyst	0,81% ***	0,67% ***	0,51% ***	1,38% ***	1,34% ***	1,18% ***
Boliganciennitet ¹	-0,08% ***	-0,07% ***	-0,08% ***	-0,07% ***	-0,07% ***	-0,07% ***
Boligforbrug (størrelse) ²	0,01% ***	0,01% ***	0,01% ***	0,01% ***	0,01% ***	0,01% ***
Uddannelse						
Ikke oplyst	0,56% ***	0,37% ***	0,44% ***	0,25% ***	0,49% ***	0,39% ***
Gymnasium	1,44% ***	1,51% ***	1,28% ***	1,24% ***	1,19% ***	1,09% ***
Erhvervsfaglig	0,21% ***	0,22% ***	0,17% ***	0,16% ***	0,17% ***	0,13% ***
Kort videregående	1,02% ***	1,06% ***	0,84% ***	0,92% ***	0,82% ***	0,79% ***
Mellemlang videregående	1,09% ***	1,06% ***	0,89% ***	0,81% ***	0,85% ***	0,76% ***
Lang videregående	2,26% ***	2,13% ***	1,87% ***	1,73% ***	1,80% ***	1,69% ***
Uddannelse afsluttet inden for året	0,52% ***	0,43% ***	0,40% ***	0,38% ***	0,31% ***	0,18% ***
Ledighed						
Ledighedsgrad ³	-0,03% ***	-0,04% ***	-0,04% ***	-0,06% ***	-0,05% ***	-0,05% ***
Etnicitet						
Indvandrer	-0,37% ***	-0,36% ***	-0,37% ***	-0,37% ***	-0,38% ***	-0,42% ***
Efterkommer	-0,44% ***	-0,43% ***	-0,40% ***	-0,55% ***	-0,66% ***	-0,63% ***

Relativ regional arbejdsløshedsprocent ⁴	-0,15% ***	-0,24% ***	-0,23% ***	-0,16% ***	-0,08% ***	-0,09% ***
Relativ regional vakance-ledighed ⁵		-0,03% ***	-0,03% ***	-0,05% ***	-0,01% **	0,00%
Relativ regional andel lejelejligheder ⁶	-0,02% ***	0,00%	-0,02% ***	-0,04% ***	-0,13% ***	-0,11% ***
Relative regionale husprisstigninger ⁷		-0,13% ***	-0,01%	0,13% ***	-0,02% ***	0,01% ***
Relative regionale ejerlejlighedsprisstigninger ⁸		0,04% ***	0,01% *	-0,11% ***	0,10% ***	0,04% ***
Antal observationer	2.232.835	2.223.281	2.239.253	2.262.096	2.277.332	2.284.427

Note: *<0,10, **<0,05, ***<0,01

1. Marginal effekt beregnet som forskellen i sandsynligheden for at flytte ved hhv. 6 og 7 års boliganciennitet.
2. Marginal effekt beregnet som forskellen i sandsynligheden for at flytte ved hhv. 60 og 70 m² per person.
3. Marginal effekt beregnet som forskellen i sandsynligheden for at flytte ved hhv. 0,6 og 0,7 i ledighedsgrad.
4. Marginal effekt beregnet som forskellen i sandsynligheden for at flytte ved hhv. 1,0 og 1,1 i relativ regional arbejdsløshedsprocent.
5. Marginal effekt beregnet som forskellen i sandsynligheden for at flytte ved hhv. 1,0 og 1,1 i relativ regional vakance-ledighed.
6. Marginal effekt beregnet som forskellen i sandsynligheden for at flytte ved hhv. 1,0 og 1,1 i relativ regional andel lejelejligheder.
7. Marginal effekt beregnet som forskellen i sandsynligheden for at flytte ved hhv. 1,0 og 1,1 i relative regionale husprisstigninger.
8. Marginal effekt beregnet som forskellen i sandsynligheden for at flytte ved hhv. 1,0 og 1,1 i relative regionale ejerlejlighedsprisstigninger.

At få et arbejde i et andet amt har meget stor betydning for de lediges sandsynlighed for at flytte. I 1995 er sandsynligheden for, at en ledig person, der har fået arbejde i et andet amt, flytter, således 8 pct. højere end for en ledig, der ikke har fået arbejde. Denne oversandsynlighed falder en smule i løbet af perioden og er således ca. 6 procentpoint i 2000. Ser man på personer i arbejdsstyrken, der har skiftet arbejde til et andet amt, har disse også en markant højere sandsynlighed for at flytte samtidig med jobskiftet. Den marginale effekt er dog på et lavere niveau end for de ledige (4-5 procentpoint i hele perioden). Det er altså mere sandsynligt, at de ledige flytter i forbindelse med, at de får beskæftigelse i et andet amt, end at personer i arbejdsstyrken flytter i forbindelse med jobskifte.

Omvendt finder vi som forventet en negativ effekt på de lediges geografiske mobilitet af at have fået arbejde i hjemmeamtet. Hvis man går fra at være ledig til at være beskæftiget i det amt, hvor man bor, er incitamentet til at flytte væk naturligvis lavere. Sandsynligheden for at flytte væk falder således med ca. 2 procentpoint i hele perioden.

Alder har en betydelig negativ effekt på sandsynligheden for at flytte. Både for ledige og personer i arbejdsstyrken er sandsynligheden for

at flytte lavere, jo ældre personen er. De marginale effekter er større for de ledige end for arbejdsstyrken generelt, dvs. at der er større forskel på unge og ældre for lediges geografiske mobilitet end for hele arbejdsstyrken. De ledige i aldersgruppen 50-59 år har en sandsynlighed for at flytte, der er ca. 3 procentpoint lavere end aldersgruppen 20-29 år, mens det tilsvarende tal for hele arbejdsstyrken er ca. 2 procentpoint. Analysen viser således, at det i særlig grad er de yngre ledige, der er geografisk mobile.

Køn findes ikke at have den store betydning for flyttemønstrene hverken for de ledige eller for hele arbejdsstyrken. For arbejdsstyrken er kvinder i alle årene en anelse mindre geografisk mobile end mændene, mens der for de ledige ikke er nogen systematisk sammenhæng mellem køn og mobilitet. Dette resultat er i modstrid med Gardner, Pierre & Oswald (2000), der finder, at der i Storbritannien er markante forskelle på kvinders og mænds mobilitet. Det er dog vigtigt at huske, at for personer i parforhold er beslutningen om at flytte ikke en individuel beslutning, men en parbeslutning. Personer i par – hvad enten de er ledige eller i beskæftigelse – skal således tage hensyn til partneren, hvis de søger job uden for det regionale område. Der er altså to personers jobmuligheder i det nye område, der skal afvejes mod jobmulighederne i det lokale område. Ligeledes kan personer i par flytte, fordi partneren har fået nyt job. Samlet må man dog forvente, at personer i par er mindre geografisk mobile end enlige, hvilket da også findes både i tabel 7 og tabel 8. Børn lader dog til at have en relativt større betydning end en partner. Både for de ledige og for arbejdsstyrken er par med børn således de mindst geografisk mobile i forhold til enlige uden børn, fulgt af enlige med børn, mens par uden børn er relativt mere mobile. Årsagen til, at forældre er mindre geografisk mobile, kan dels være, at det er vigtigt for forældrene ikke at flytte deres børn unødigt meget rundt, dels at børn giver en særlig tilknytning til lokalområdet. De marginale effekter er relativt større for de ledige end for hele arbejdsstyrken. Det er altså i særlig grad ledige enlige uden børn, der er geografisk mobile. Det er selvfølgelig også for den gruppe af personer, at den umiddelbare omkostning ved at flytte er mindst, idet flytningen kun involverer en enkelt person.

Med hensyn til boligforholdene findes der specielt for de ledige en forskel mellem den første og den sidste del af perioden. For de

ledige er der ingen forskel på ejeres og lejeres flyttesandsynlighed i perioden 1995-1997, hvorimod lejere er knap 0,3 procentpoint mere tilbøjelige til at flytte end ejere i årene 1998-2000. Ser man på hele arbejdsstyrken, er lejere dog generelt for alle år mere tilbøjelige til at flytte end ejere. At ejere er mindre mobile end lejere, er også fundet i andre europæiske lande. Oswald (1999) argumenterer således for, at det europæiske boligmarked er forklaringen på Europas arbejdsløshedsproblem pga. den store andel af husejere, som ikke er mobile i tilstrækkelig grad. Den marginale forskel på ejere og lejere i denne analyse er dog begrænset, hvilket kan skyldes, at effekten er ikke-lineær. I en analyse af arbejdsløshedsvarigheden finder Rosholm (2000) således, at boligejere i starten af ledighedsperioden er mindre mobile end lejere. Men da boligejere typisk har terminer at betale, intensiverer de på længere sigt jobsøgningen og dermed mobiliteten.

Personer i boliger, hvor ejerforholdet ikke er oplyst, har en væsentligt højere marginal sandsynlighed for at flytte, hvad enten de er ledige eller i arbejdsstyrken generelt. Dette er forventeligt, idet disse boliger må betragtes som mere midlertidige og ustabile. For boligancienniteten gælder, at jo længere tid, man har boet på samme adresse, jo mindre tilbøjelig er man til at flytte. Dette afspejler, at jo længere tid, man har boet samme sted, jo større er tilknytningen til stedet. Den marginale effekt af boligancienniteten er dog ca. dobbelt så stor for de ledige som for arbejdsstyrken generelt (ca. 0,14 procentpoint mod 0,07 procentpoint). De ledige er således alt andet lige mere følsomme over for tidsrummet på samme adresse.

Jo større boligforbruget er (beregnet som boligareal i forhold til antal personer i husholdningen), jo større er sandsynligheden for at flytte. Dette gælder både for de ledige og for arbejdsstyrken generelt, selvom den marginale effekt dog ikke er særligt stor (0,01-0,02 procentpoint). Forklaringen kan være, at personer i større boliger har højere husstandsindkomster og potentielt større overskud til at flytte over længere distancer. De korte flytninger, som skyldes, at man har brug for mere plads – større boligareal – er ikke med i denne analyse, der kun ser på flytninger over amtsgrænser.

Uddannelse har en relativt stor betydning for sandsynligheden for at flytte. I forhold til personer med grundskole som højeste fuld-

førte uddannelse er sandsynligheden for at flytte højere for alle andre uddannelsesgrupper. Dette gælder både for de ledige og for arbejdsstyrken generelt. For faglærte er effekten dog meget lille, og for ledige faglærte er effekten insignifikant for 1997-2000. I forhold til personer med videregående uddannelser er faglærte typisk færdiguddannede i en tidligere alder og er ikke i samme grad nødt til at flytte fra deres hjemegn for at få deres uddannelse. Det kan derfor tænkes, at faglærte har en større tilknytning til et bestemt lokalområde. I perioder med gode beskæftigelsesmuligheder vil incitamentet til at flytte derfor være beskedent.

Personer med lang og mellemlang videregående uddannelse har en relativt stor sandsynlighed for at flytte. En forklaring kan være, at da der kun findes relativt få uddannelsessteder i Danmark for videregående uddannelser, vil mange af de studerende i forvejen være flyttet væk fra barndomsejnen. Tilknytningen til et bestemt amt – hvad enten det er uddannelsesamtet eller et andet – vil da typisk være mindre, end hvis man stadig bor i fødeamtet.

Personer med gymnasiet som højeste fuldførte uddannelse er ligeledes forholdsvis mobile, men forklaringen på den større mobilitet er sandsynligvis en lidt anden. Mange unge vælger et par sabbatar efter gymnasiet, inden de går i gang med en videregående uddannelse, og nogle af disse er registreret som ledige. Når/hvis de senere flytter for at gå i gang med en uddannelse, fremstår de som en del af den mobile arbejdsstyrke. Denne effekt er dog ikke meget stor, da hverken tabel 2 eller figur 3 viser, at de ledige systematisk flytter mod de store uddannelsesamter, Århus og København.

Uddannelse er en væsentlig faktor generelt, men i særdeleshed for de ledige. Specielt de marginale effekter af gymnasium, mellemlang og lang videregående uddannelse ligger på et højere niveau for de ledige end for arbejdsstyrken generelt. En forklaring kan være, at jo højere uddannet, jo mere betyder det at have et job. Højt uddannede ledige er derfor sandsynligvis mere villige til at søge job uden for lokalområdet.

Som forventet er sandsynligheden for at flytte højere for personer, der netop har afsluttet et uddannelsesforløb. Når man afslutter en uddannelse, vil man naturligvis gerne i job. Man kan forestille sig,

at en person, der bliver færdig med sin uddannelse, i første omgang søger job inden for lokalområdet. Men lykkes det ikke i første omgang at finde et job, udvides radius for jobsøgningen til andre egne af landet. Det er derfor naturligt, at den marginale effekt er større for de ledige end for arbejdsstyrken generelt. Den marginale effekt er dog relativt lille sammenlignet med effekten af selve uddannelsesgrupperne og lader desuden til at være faldende over perioden. Dette kan være en konjunktur-effekt, idet arbejdsløsheden faldt så drastisk i løbet af 1990'erne, at det blev stadig lettere at finde job i lokalområdet og derfor mindre nødvendigt at flytte.

Mange personer rammes af ledighed i løbet af et år uden at være ledige hele året. Der er derfor forskel på, hvor længe de ledige i tabel 7 har været ledige i løbet af året, og ligeledes vil der være personer i den samlede arbejdsstyrke, der har været arbejdsløse i en del af året. Ledighedsgraden er udtryk for, hvor meget personen har været ledig i året før flytningen. Forventningen til effekten af ledighedsgraden er ikke entydig. For det første kan det tænkes, at jo længere tid, man har været ledig, jo mere vil man søge job også i andre egne af landet. Men omvendt kan det tænkes, at en flytning er mere uoverskuelig for personer, der har været ledige i længere tid og derfor har mindre tro på, at en flytning vil hjælpe. Fra tabel 7 og 8 ses den marginale effekt af ledighedsgraden at være negativ for både de ledige og for arbejdsstyrken generelt (om end relativt beskedent). Den sidste af de to forventede effekter er altså dominerende.

For både indvandrere og efterkommere gælder det, at den marginale sandsynlighed for at flytte amt er mindre end for danskere. Endvidere er den negative effekt størst for de ledige. Effekten er dog ikke signifikant for ledige efterkommere i alle årene. Den lavere sandsynlighed for at flytte kan hænge sammen med, at indvandrere ofte har en tæt tilknytning til et lokalområde. Resultatet tyder endvidere på, at især de ledige indvandrere er mindre tilbøjelige end ledige danskerne til at flytte amt. Sammenlignet med det generelle resultat, at ledige er mere tilbøjelige til at flytte amt end arbejdsstyrken, finder vi her det modsatte for indvandrere.

Ud over de individuelle baggrundsvARIABLE er de regionale makrovariable, der blev anvendt i analysen i forrige afsnit, inkluderet i analysen. I langt de fleste tilfælde er makrovariablene signifikante

på individniveau, men med en meget lille størrelsesorden. Sammenlignet med de individuelle faktorer betyder de regionale variable således kun lidt. Selvom både de regionale arbejdsmarkedsvariable og de regionale boligmarkedsvariable spiller en rolle for individets sandsynlighed for at flytte til et andet amt, må det dog konkluderes, at langt de største effekter findes af individuelle faktorer som specielt uddannelse, alder og børn, og at især det at få job i et andet amt har stor marginal betydning.

5. Konklusion

Formålet med dette kapitel har været at se nærmere på de lediges geografiske mobilitet sammenlignet med arbejdsstyrken. I et arbejdsmarked som det danske, der er kendetegnet ved vedvarende regionale forskelle i arbejdsløshedsrater, hvad enten konjunkturerne er gode eller dårlige, har det stor arbejdsmarkedspolitisk interesse, hvorvidt de ledige er geografisk mobile, samt hvilke faktorer der har indflydelse på denne mobilitet.

På basis af registerdata for perioden 1994-2000 har vi set på omfanget af de lediges mobilitet i forhold til arbejdsstyrken. I hele perioden ligger mobiliteten mellem amter på et konstant niveau, knap 4 pct. for de ledige mod knap 3 pct. for hele arbejdsstyrken, samtidig med at antallet af ledige i samme periode er mere end halveret. De ledige findes således at være relativt mere geografisk mobile end hele arbejdsstyrken. Ser man på, hvor de ledige flytter hen, findes der ligeledes at være en forskel fra arbejdsstyrken. Hvor arbejdsstyrken netto er flyttet til Østdanmark (Sjælland og Lolland-Falster) samt Vejle Amt i perioden 1994-2000, flytter de ledige også til Syd- og Vestjylland, hvor ledigheden generelt er lavere. Set fra et arbejdsmarkedspolitisk synspunkt flytter de ledige altså delvist rationelt, idet de flytter til amter med relativt lav arbejdsløshed.

Hvorvidt de ledige i højere grad end arbejdsstyrken flytter af arbejdsmæssige årsager, er undersøgt dels via en makromodel, dels på individniveau ved hjælp af en probitanalyse. I makromodellen analyseredes sammenhængen mellem brutto- og nettoflyttestrømme på den ene side og regionale arbejdsmarkeds- og boligmarkedsvariable på den anden side. Denne analyse bekræfter hypotesen, idet de ledige viser sig netto at flytte til amter med relativt lav ledighed, mens

boligvariablene ikke har betydning. For arbejdsstyrken derimod har boligvariablene betydning, og den flytter i mindre grad til amter med relativt lav ledighed. I analysen på individniveau genfindes tendensen, idet særligt job i et andet amt markant øger sandsynligheden for at flytte. Derudover viser mikroanalysen, at særligt unge, enlige ledige med gymnasieuddannelse eller mellemlang og lang videregående uddannelse har større sandsynlighed for at være geografisk mobile.

Samlet viser analyserne i dette kapitel, at selvom de danske arbejdsløse ikke er meget geografisk mobile, så er de dog relativt mere mobile end arbejdsstyrken generelt. Endvidere viser de ledige sig både på det aggregerede makroplan og på det individuelle plan at flytte arbejdsmarkedspolitisk "rationelt", idet de oftere flytter til amter, hvor ledigheden er relativt lav, dvs. hvor muligheden for at finde arbejde skulle være større. Disse resultater tyder på, at det er muligt at øge den geografiske mobilitet for de ledige via større hjælp til jobsøgning i andre egne af landet samt evt. større anvendelse af den fleksibilitetsfremmende ydelse og fokus på eventuel partners jobmuligheder. For at kunne målrette sådanne indsatser er det dog nødvendigt med mere specifik viden om, hvilke overvejelser de ledige gør sig i forbindelse med arbejdsløsheden og muligheden af at være geografisk mobil, en viden, som ligger ud over mulighederne i registerdataanalyser.

Litteratur

Danmarks Statistik

Befolkningens bevægelser. Forskellige år.

Decressin, J. & Fatás, A. (1995)

Regional Labour Market Dynamics in Europe. *European Economic Review*, 39 (9), 1627-1655.

Deding, M. & Filges, T. (2004)

Geografisk mobilitet. SFI-rapport, udkommer 2004.

Det Økonomiske Råd, Efterår 2002.

Dilling-Hansen, M. & Smith, V. (1996)

Regional mobilitet i Danmark. *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 134 (3), 257-71.

Gardner, J., Pierre, G. & Oswald, A. (2001)

Moving for job Reasons. Working paper, University of Warwick.

Graversen, B.K., Hummelgaard, H., Lemmich, D. & Nielsen, J.B. (1997)

Flytninger til og fra landkommunerne. København: AKF Forlaget.

Hummelgaard, H. & Husted, L. (2001)

Social og etnisk bestemt bosætning – årsager og konsekvenser. København: AKF Forlaget.

Krueger, A.B. (2000)

From Bismarck to Maastricht: The March to European Union and the Labour Compact. *Labour Economics*, 7 (2000), 117-134.

Munch, J.R. (2003)

Har kommunal skat og service betydning for flyttemønstrene? *National Økonomisk Tidsskrift*, 141, (2003), 53-67.

Nordstrand, R. og Andersen, A.K. (2002)

Indkomster, flytninger og uddannelse. København: AKF Forlaget.

OECD (2000)

Employment Outlook, June 2000. Paris.

Oswald, A. (1999)

The Housing Market and Europe's Unemployment: A Non-Technical Paper. Upubliceret papir, The University of Warwick, Warwick, UK.

Rasmussen, L.E. (2001)

Flyttemønstre i socialt belastede boligområder. København: AKF Forlaget.

Rosholm, M. (2000)

En empirisk undersøgelse af ledighedens varighed og varighedsafhængighed. *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 138, 314-328.

SOCIALFORSKNINGSINSTITUTTETS UDGIVELSER SIDEN 1.1.2002

- 02:1   Boll, J. & Qvortrup Christensen, T.: Kontanthjælpsmodtagere og arbejdsmarkedet. Casestudie fra Vestegnen. 2002. 103 s. ISBN 87-7487-676-7. Kr. 80,00.
- 02:2   Filges, T., Harsløf, I. & Nord-Larsen, M.: Revalidering – deltagere, forløb og effekter. 2002. 103 s. ISBN 87-7487-677-5. Kr. 105,00.
- 02:3   Bach, H.B.: Kontanthjælpsmodtageres aktivering og arbejdsudbud. 2002. 149 s. ISBN 87-7487-678-3. Kr. 120,00.
- 02:4   Carøe Christiansen, C. & Hohnen, P.: Betingelser for børns sociale ansvar. 2002. 177 s. ISBN 87-7487-679-1. Kr. 135,00.
- 02:5   Hansen, H.: Elements of Social Security A comparison covering: Denmark, Sweden, Finland, Austria, Germany, The Netherlands, Great Britain, Canada. 2002. 383 s. Kun udgivet elektronisk: /<http://www.sfi.dk/sw1317.asp>.
- 02:6   Danske arbejdspladser – Plads til alle? Resultater og perspektiver fra Socialforskningsinstituttets forskning om arbejdsmarkedets rummelighed. 2002. 73 s. ISBN 87-7487-681-3. Kr. 50,00.
- 02:7   Strange, M.: Unge krænkere. 2002. 170 s. ISBN 87-7487-684-8. Kr. 130,00.
- 02:8   Christensen, E. & Ottosen, M.H.: Børn og familier. 2002. 60 s. ISBN 87-7487-685-6. Kr. 50,00.
- 02:9   Weatherall, J.H.: Vejen til førtidspension. En analyse af overgangen til førtidspension i befolkningen. 2002. 82 s. ISBN 87-7487-686-4. Kr. 65,00.

- 02:10 Christensen, E. & Egelund, T.: Børnesager. Evaluering af den forebyggende indsats. 2002. 218 s. ISBN 87-7487-687-2. Kr. 165,00.
- 02:11 Børnesager i korte træk. Evaluering af den forebyggende indsats. 2002. 44 s. ISBN 87-7487-688-0. Kr. 40,00
- 02:12 Når der er brug for hjælp. Kommunens hjælp til børn og deres forældre. 2002. 28 s. ISBN 87-7487-689-9.
- 02:13 Egelund, T. & Thomsen, S.A.: Tærskler for anbringelse. En vignetundersøgelse om socialforvaltningernes vurdering i børnesager. 2002. 204 s. ISBN 87-7487-690-2. Kr. 165,00.
- 02:14 Olsen, H.: Attitudes towards the disabled in Denmark. 2002. 28 s. ISBN 87-7487-691-0.
- 02:15 Bengtsson, S.: Bestemmer forvaltningen om du får førtidspension? – kommunens forvaltningspraksis og tilkendelse af førtidspension. 2002. ISBN 87-7487-692-9. Kr. 90,00.
- 02:16 Bach, H.B.: Aktiv socialpolitik – en sammenfatning af evalueringer af revalidering og aktivering. 2002. 114 s. ISBN 87-7487-693-7. Kr. 90,00.
- 02:17 Kvist, J. (red.): Beskæftigelsespolitik i et nyt Europa. 2002. 109 s. ISBN 87-7487-694-5. Kr. 85,00.
- 02:18 Kvist, J. (red.): Velfærdspolitik i et nyt Europa. 2002. 120 s. ISBN 87-7487-695-3. Kr. 90,00.
- 02:19 Boll, J. & Kruhøffer, A.: Virksomheders sociale engagement. Årbog 2002. 2002. 162 s. ISBN87-7487-696-1. Kr. 130,00.
- 02:20 Boll, J. & Kruhøffer, A.: Virksomheders sociale engagement. Årbog 2002 – Sammenfatning. 2002. 32 s. ISBN 87-7487-699-6. Kr. 30,00.
- 02:21 Boll, J. & Kruhøffer, A.: Social responsibility of enterprises. Yearbook 2002 – Summary. 2002. 32 s. ISBN 87-7487-698-8. Kr. 30,00.
- 02:22 Ploug, N. (red.): Velfærd i Europa. Resultater og perspektiver fra Socialforskningsinstituttets komparative velfærdsforskning. 2002. 57 s. ISBN 87-7487-700-3. Kr. 50,00.
- 02:23 Andersen, D. & Heide Ottosen, M. (red.): Børn som respondenter. Om børns medvirken i survey. 2002. 218 s. ISBN 87-7487-703-8. Kr. 175,00.
- 02:24 Heide Ottosen, M. & Torbenfeldt Bengtsson, T.: Et differentieret fællesskab. Om relationer i børnehaver, hvor der er børn med handicap. 2002. 224 s. ISBN 87-7487-704-6. Kr. 175,00.

- 02:25 Carøe Christiansen, C. & Schmidt, G. (red.): Mange veje til integration. Resultater og perspektiver fra Socialforskningsinstituttets forskning om etniske minoriteter. 2002. 76 s. ISBN 87-7487-705-4. Kr. 65,00.
- 02:26 Bonke, J.: Tid og velfærd. 2002. 112 s. ISBN 87-7487-709-7. Kr. 90,00.
- 02:27 Bonke, J. & Munk, M.D.: Fordeling af velfærd i Danmark. Resultater og perspektiver fra Socialforskningsinstituttets forskning om velfærdsfordeling. 2002. 60 s. ISBN 87-7487-707-0. Kr. 50,00.
- 02:28 Schmidt, G.: Tidsanvendelse blandt pakistanere, tyrkere og somaliere – Et Integrationsperspektiv. 2002. 148 s. ISBN 87-7487-708-9. Kr. 150,00.
- 02:29 Fridberg, T. (red.): Socialpolitik – indsats og virkninger. Resultater og perspektiver fra Socialforskningsinstituttets forskning i socialpolitik og effektivitet i velfærdsproduktionen. 2002. 86 s. ISBN 87-7487-701-1. Kr. 50,00.
- 02:30 Hohnen, P.: Aftalebaserede skånejob. 2002. ISBN 87-7487-706-2. Kr. 85,00.
- 03:01 Clausen, T.: Når hørelsen svigter. Om konsekvenserne af hørenedsættelse i arbejdslivet, uddannelsessystemet og for den personlige velfærd. 2003. 228 s. ISBN 87-7487-713-5. Kr. 165,00.
- 03:02 Bjørn, N.H. (red.): Indenfor – udenfor. Resultater og perspektiver fra Socialforskningsinstituttets forskning om integration og marginalisering. 2003. 54 s. ISBN 87-7487-711-9. Kr. 60,00.
- 03:03 Hagedorn-Rasmussen, P. & A. Kamp: Mangfoldighedsledelse. Mellem vision og praksis. 223 s. ISBN 87-7487-713-5. Kr. 165,00.
- 03:04 Egelund, T. & A.D. Hestbæk: Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet. En forskningsoversigt. 404 s. ISBN 87-7487-714-3. Kr. 285,00.
- 03:05 Rosdahl, A. & Uldall-Poulsen, H.: Lederne og det sociale engagement. 184 s. ISBN 87-7487-715-1. Kr. 140,00.
- 03:06 Hansen, H.: Time Series of APW-calculations. ISBN 87-7487-717-8. Elektronisk udgivelse: downloades på www.sfi.dk.
- 03:07 Andersen, D. & Kjærulff, A.: Hvad kan børn svare på? 188 s. ISBN 87-7487-718-6. Kr. 160,00.

- 03:08 Lausten, M. & Sjørup, K.: Hvad kvinder og mænd bruger tiden til. 90 s. ISBN 87-7487-719-4. Kr. 75,00.
- 03:09 Zeuner, L. & Højlund, J.: Unge i det kriminelle felt. 126 s. ISBN 87-7487-719-4. Kr. 120,00.
- 03:10 Jæger, M.M., Munk, M.D. & Ploug, N.: Ulighed og livsløb. 152 s. ISBN 87-7487-724-0. Kr. 135,00.
- 03:11 Menneskelige ressourcer i arbejdslivet. 264 s. ISBN 87-7487-723-2. Kr. 200,00.
- 03:12 Andersen, D.: Når mistanken opstår. 84 s. ISBN 87-7487-725-9. Kr. 75,00.
- 03:13 Kongshøj Madsen, P. & Pedersen, L. (red.): Drivkræfter bag arbejdsmarkedspolitikken. 325 s. ISBN 87-7487-726-7. Kr. 265,00.
- 03:14 Andersen, B.H., Sociologisk Institut (red.): Udviklingen i befolkningens levekår over et kvart århundrede. 358 s. ISBN 87-7487-721-6. Kr. 285,00.
- 03:15 Levevilkår blandt folkepensionister uden supplerende indkomst. 218 s. ISBN 87-7487-727-5. Kr. 200,00.
- 03:16 Bengtsson, S., Wiene, J. & Bak, C.: Lyttemødemodellen. 198 s. ISBN 87-7487-728-3. Kr. 175,00.
- 03:17 Virksomheders sociale engagement, årbog 2003. 186 s. ISBN 87-7487-729-1. Kr. 170,00.
- 03:18 Virksomheders sociale engagement, årbog 2003, sammen-
drag. 26 s. ISBN 87-7487-730-5. Kr. 25,00.
- 03:19 Christiansen, C.C., Schmidt, G. & Christoffersen, M.N.: Provokeret abort. 176 s. ISBN 87-7487-731-3. Kr. 150,00.
- 03:20 Høgelund, J., Filges, T. & Jensen, S.: Langvarigt sygefravær. 236 s. ISBN 87-7487-732-1. Kr. 225,00.
- 03:21 Damgaard, B.: Social- og arbejdsmarkedssystemerne. En flerstrengt historie. 176 s. ISBN 87-7487-734-8. Kr. 175,00.
- 03:22 Andersen, D., Holt, H. & Jensen, S.: Ledige HK'ere. 92 s. ISBN 87-7487-735-6. Kr. 70,00.
- 03:23 Anker, J., Christensen, I., Rasmussen, M., Romose, T.S. & Stax, T.B.: Indflyttere i almene boliger. 102 s. ISBN 87-7487-736-4. Kr. 78,00.
- 03:24 Geerdsen, L.P. : Marginalisation Processes in the Danish Labour Market. 188 s. ISBN 87-7487-737-2. Kr. 140,00.

- 03:25 Parsons, D.O., Trances, T. & Lilleør, H.B.: Voluntary Public Unemployment Insurance. 79 s. ISBN 87-7487-738-0. Kr. 75,00.
- 03:26 Olsen, H.: Ønsker og forventninger til det "gode liv" i alderdommen. 60 s. ISBN 87-7487-740-2. Kr. 50,00.
- 03:27 Bach, H.B. & Boll, J.: De svageste kontanthjælpsmodtagere. 96 s. ISBN 87-7487-741-0. Kr. 75,00.
- 04:01 Bengtsson, S. (red.): Kommunestørrelsens betydning. 135 s. ISBN 87-7487-742-9. Kr. 118,00.
- 04:02 Rosdahl, A.: Virksomhedsrevalidering. 204 s. ISBN 87-7487-743-7. Kr. 198,00.
- 04:03 Clausen, T., Greve Pedersen, J., Olsen, B.M. & Bengtsson, S.: Handicap og beskæftigelse – et forhindringsløb? 232 s. ISBN 87-7487-744-5. Kr. 220,00.
- 04:04 Heide Ottosen, M.: Samvær til barnets bedste? 264 s. ISBN 87-7487-745-3. Kr. 250,00.
- 04:05 Heide Ottosen, M.: Samvær og børns trivsel. 58 s. ISBN 87-7487-748-8. Kr. 55,00.
- 04:06 Hansen, H.: Time Series of APW-Calculations – Module for Finland 1994-2001. ISBN 87-7487-746-1. Netpublikation
- 04:07 Christoffersen, M.: Familiens udvikling. Demografiske strukturer og processer (In press). ca. 200 s. ISBN 87-7487-749-6. Ca.190 kr.
- 04:08 Jørgensen, M.S.: Danske virksomheders sociale engagement. Pjece, 21 s. ISBN 87-7487-752-6. Kr. 20,00
- 04:09 Schmidt, G. & Jakobsen, V.: Pardannelsesmønstre blandt etniske minoriteter i Danmark. 252 s. ISBN 87-7487-751-8. Kr. 245,00.
- 04:10 Deding, M. & Kennson, W.: Mænds og kvinders løn. 156 s. ISBN 87-7487-753-4. Kr. 135,00.
- 04:11 Bolig, mobilitet og marginalisering på arbejdsmarkedet. 124 s. ISBN 87-7487-751-8. Kr. 120,00.

Social Forskning er instituttets nyhedsblad. Det udkommer fire gange om året og orienterer i en lettilgængelig form om resultaterne af instituttets arbejde. Lejlighedsvis udkommer Social Forskning som udvidet temanummer med bidragydere udefra.

Abonnementet er gratis og kan tegnes ved henvendelse til instituttet. Emneopdelte lister over instituttets publikationer kan ses på instituttets hjemmeside: www.sfi.dk. Hver titel er forsynet med en kort omtale, og der er mulighed for at bestille rapporter via hjemmesiden. En fuldstændig liste over instituttets udgivelser kan fås ved henvendelse til Socialforskningsinstituttet, tlf. 33 48 09 46, e-mail: library@sfi.dk.

BOLIG, MOBILITET OG MARGINALISERING
PÅ ARBEJDSMARKEDET

Afdelingsleder: Ole Gregersen
Afdelingen for Socialpolitik og Velfærdsydelse

ISSN: 1396-1810
ISBN: 87-7487-755-0

Grafisk tilrettelæggelse og produktion: KPTO as
Omslagsfoto: Kim Nielsen/Polfoto
Oplag: 600
Tryk: BookPartnerMedia A/S

©2004 Socialforskningsinstituttet

Socialforskningsinstituttet
Herluf Trolles Gade 11
1052 København K
Tlf. 33 48 08 00
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

Socialforskningsinstituttets publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden. Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver Socialforskningsinstituttets publikationer, bedes sendt til instituttet.

BOLIG, MOBILITET OG MARGINALISERING PÅ ARBEJDSMARKEDET

“Bolig, mobilitet og marginalisering på arbejdsmarkedet” indeholder fire undersøgelser af sammenhængen mellem bolig og arbejdsmarked i Danmark.

Forskerne undersøger bl.a. den geografiske mobilitet i arbejdsstyrken og blandt de ledige. Det er kun en lille andel af arbejdsstyrken, der flytter så langt, at det kan have indflydelse på mulighederne for at få et job, og selvom de ledige flytter oftere end de beskæftigede, så er det kun 4 pct. af de ledige, der flytter på tværs af en amtsgrænse hvert år.

Det er især de unge med en videregående uddannelse, der flytter. De unge med en uddannelse har også den største økonomiske tilskyndelse til at rejse for at få et job, idet de forbliver på arbejdsmarkedet i mange år, og gevinsten ved at komme i job derved er større, end den er for seniorerne på arbejdsmarkedet.